

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ותשעים-וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, י"ח באדר התשנ"ד (1 במרס 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות בעל-פה	
מתן אישורים לטיולים	
שאלות ותשובות	
בריחת אסירים מכלא "דמון"	
מעצר אברך בשבת	
קבלת פנים בירושלים למגויסים פלשתינים	
סחר סמים ביפו	
סחר סמים ביפו	
התעללות בקטין בבית-המעצר	
התעללות בקטין בבית-מעצר	
הצעה לסדר-היום	
ירושלים לאן?	
הצעות לסדר-היום	
מידע לציבור בעניין ירי ה"קטיושות"	
הצעה לסדר-היום	
שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח"	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעה לסדר-היום דוח חסוי של מומחי תה"ל מנובמבר 1991 קובע: מקורות המים הטובים בארץ	
יעברו לאוטונומיה	
הצעה לסדר-היום שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח"	
הצעה לסדר-היום	
שטחי השיפוט וועדות תכנון ובנייה ביישובים ערביים	
הצעה לסדר-היום	
ביטול ההנחות בארנונה לקשישים	
הצעת חוק כלי הירייה (תיקון – זכאות לרשיון), התשנ"ג–1993	
(הצעת חברת הכנסת ל' לבנת)	
הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת כהונת חבר המועצה),	
התשנ"ד–1993	
(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)	
הצעות לסדר-היום	
המצב בבורסה – לקחים ומסקנות	
הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	

החלטה בדבר תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14),

התשנ"ד–1994

שאלות ותשובות

בדיקות לאיתור זיהום מאגרי מי תהום בדלק

זיהום הים והאוויר על-ידי "פרוטארום"

זיהום הים והאוויר על-ידי "פרוטארום"

הרחקת "פרוטארום" ממוקדי אוכלוסין

ההזנחה במבצר מגדל-צדק

דליפת חומרים מסוכנים בנמל חיפה

השלכת פסולת רעילה על-ידי בתי-חולים

חריגות מתקן זיהום האוויר

זיהום אוויר על-ידי מפעלי הפלדה באזור כפר-מסריק

מפעל הקומפוסט שליד כפר-מסריק

זיהום מי התהום על-ידי מפעל "מילואות"

ליקויי בטיחות במפעל "אליאנס פולימרים"

הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11)

(טיפול נפשי בקטין), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89)

(הגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. היום יום שלישי, י"ח באדר התשנ"ד, 1 במרס 1994.

סדר-היום מונח לפנינו. לפני שנעבור לשאלתא בעל-פה ולשאלות ותשובות, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה, גברתי.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיעכם, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי סגנית מזכיר הכנסת.

שאלות בעל-פה

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לשאלת בעל-פה של חברת הכנסת דליה איציק. גברתי, בבקשה. ישיב שר המשטרה.

מתן אישורים לטיולים

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, הדו-שבועון "קול החברה" מדווח, כי כיתת תלמידות טעתה בהרי ירושלים. המדריכה המלווה היתה מטעם חברת "סחלב" המארגנת טיולים.

אני מבקשת לשאול אותך:

1. מה אנחנו מתכוונים לעשות בנדון? אתה בוודאי ער לפרטים.

2. האם נוכח המצב הביטחוני ופעילותן המתרחבת של חברות המארגנות טיולים, נשקול לשנות נוהלי מתן רשיונות משטריים לטיולים אלה?

אם מותרת הערת ביניים, אדוני השר, היה שם גם מזכיר הממשלה, ושמעתי שגם הוא מדווח דיווחים קשים מאוד.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חברת הכנסת דליה איציק ומברך אותה על שהיא מחזירה אותנו לנורמליות של השגרה של הכנסת.

קודם כול, תלמידי בית-הספר "ציון עזרי" בירושלים יצאו לטיול רגלי בן יום אחד ב-10 בפברואר 1994, מהר יעלה למערת הנטיפים, כ-3 ק"מ, ללא אישור ביטחוני.

יש אתרים ששוחררו מהצורך בקבלת אישור ביטחוני, למעט טיולים עם לינה. שמורת אבשלום, היא מערת הנטיפים, היא אחד האתרים המשוחררים מהצורך לקבל אישור ביטחוני. יש לי רשימה של אתרים כאלה, אם תהיי מעוניינת בכך.

בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, פרק 7, סעיף 1(ב), נכתב: "יש לצרף מלווה רפואי לכל רכב המסיע ילדים לטיול שמחוץ לתחום היישוב". על-פי טבלת נושאי נשק ומלווים רפואיים המצורפת, היו אמורים מארגני הטיול לצרף אדם אחד או שני אנשים מגישי עזרה ראשונה.

אשר לקשר, אין הנחיות ברורות בחוזר מנכ"ל בנושא קשר. אך מודגש על-ידי משטרת ישראל כי מומלץ לצרף מכשיר קשר לטיולים, גם אם הדבר כרוך ברכישה או שכירה.

למקרה הזה, המשטרה מסכמת את הדברים: "על-פי הנתונים, משטרת ישראל לא דורשת אישור ביטחוני, אך דורשת חובש או מגיש עזרה ראשונה. מכשיר קשר אינו תנאי מחייב על-ידי משטרת ישראל, אלא מומלץ, וייקבע על-פי שיקול דעת המוסד החינוכי והחברה המארגנת".

משטרת ישראל הפיצה מכתב לקב"ט משרד החינוך מר עמי קהאן ולקצין הביטחון הארצי של מוסדות החינוך מר רפי גיל, והורתה להימנע בעת הקרובה מלטייל מעבר ל"קו הירוק" ובתחום ירושלים המזרחית.

אין בכוונת משטרת ישראל לבטל או לשנות את הנהלים הקיימים בנושא טיולים.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני שר המשטרה. שאלה נוספת לחברת הכנסת דליה איציק. בבקשה, גברתי.

דליה איציק (העבודה):

אדוני השר, הקטע הזה מתוך העיתון "קול החברה" מלמד אותנו הרבה לא רק על הטיול הזה, אלא בכלל על נהלים של טיולים. ובכל פעם אני מקבלת אישור מחדש שיש אלוהים. אחרת אין לי הסבר איך הרבה מאוד פעמים הילדים שהיו בסכנה של ממש חוזרים בריאים.

אני רוצה לבקש ממך, אדוני השר, המלה המלצה היא מלה שעושה לנו סימן V ליד המצפון. השאלה היא אם לא כדאי לומר להם: קחו מכשירי קשר. אם קרה משהו, אז המשטרה המליצה; אם לא קרה, אז לא קרה. כלומר, נדמה לי שאתם מכסים את עצמכם בעניין הזה. ואני רוצה לבקש ממך לשקול את העניין.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי חברת הכנסת דליה איציק. שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר המשטרה, אני מנצל את העובדה שאתה גם השר המתאם ושר בכיר בממשלה כדי להרחיב קמעא את היריעה. הרי עבודות התיאום הקשורות בטיולים של קבוצות מאורגנות, בתחום מערכת החינוך ושלא בתחום מערכת החינוך, כוללות הן את משטרת ישראל, הן את צבא-הגנה לישראל, הן את הרשויות המקומיות, במיוחד רשויות מקומיות שמעמידות צוותי חילוץ למקרי מצוקה, וגורמים אחרים.

אני מבקש לנצל את ההזדמנות הזאת ולבקש להדריך היום את חברי הכנסת מה הן מערכות התיאומים המתבקשות נוכח המצב הביטחוני המיוחד שבו אנו שרויים היום.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת מגן. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אדוני חבר הכנסת בא-גד, גם אתה רשום, אבל לצערי אני יכול לתת רק לשני שואלים.

יוסף בא-גד (מולדת):

הייתי הראשון שהצבעתי. וזאת לא פעם ראשונה שלא רואים אותי.

היו"ר ר' אדרי:

לא, חלילה. אדוני, אתה יודע יפה מאוד שאני לא מפלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אין לי טענות אל היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

לא, חלילה, גם אל מישהו אחר לא. יש עוד שאילתות, ואנחנו בוודאי נתחשב באדוני.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, השבוע שמענו בכלי התקשורת, נוכח האירועים האחרונים, בקשה של משרד הביטחון וגם של משטרת ישראל למוסדות החינוך להימנע מלצאת לטיולים מאושרים מעבר ל"קו הירוק". רצוני לדעת, האם אכן הדברים האלה נכונים, ומה בכוונתכם לעשות לגבי הטיולים האלה, אם אכן יש קבוצות שמעוניינות לטייל בארץ-ישראל, כרגע ארץ-ישראל השלמה? תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת חיים דיין. אדוני שר המשטרה, אנא תשובתך.

שר המשטרה מ' שחל:

לחברת הכנסת דליה איציק: באותה כתבה בעיתון נאמר גם, שאת חושבת או שוקלת להציע הצעת חוק וכי פנית אל שר החינוך; אני רוצה להוכיח לך שקראתי את הכתבה. אני בעד היוזמה. לדעתי יש אולי מקום, בנסיבות האלה, ליוזמה כזאת. ואפשר יהיה לקבוע תקנה, הייתי מעדיף תקנה מחייבת שוועדת החינוך של הכנסת תעסוק בה. אם יהיה דבר כזה, המשטרה בהחלט תיתן את חלקה כדי שהוועדה תאמץ את הכללים האלה של המשטרה כחלק מחקיקת משנה או חקיקה ראשית.

לחבר הכנסת דוד מגן: בעניין התיאומים יש הנחיות ברורות. מטבע הדברים, הגורם שחולש – – –

חבר הכנסת תיכון, חוץ מזה שאני במצב מביך שאני מפנה את גבי לשואל, גם אתה מפנה את גבך אלי. אתה מפריע לו לשמוע.

דן תיכון (הליכוד):

הפנה את פניך אל השואל בכך שתיקח את המיקרופון ליד.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מוכן לפתור את הבעיה הטכנית של שר המשטרה, ופשוט להתחלף במקומות.

היו"ר ר' אדרי:

להתחלף – לא. אתה יכול להצטרף.

שר המשטרה מ' שחל:

זה לקח לנו 15 שנים להתחלף. בעוד 15 שנים אני מוכן – – –

היו"ר ר' אדרי:

אדוני שר המשטרה, אני מבין שרשמת את הבקשה של חבר הכנסת מגן.

שר המשטרה מ' שחל:

בעוד 15 שנים, בעזרת השם.

התיאומים נעשים, אבל מטבע הדברים משרד החינוך הוא הגורם המפעיל את ההנחיות באמצעות מה שנקרא "חוזר מנכ"ל משרד החינוך" לבתי-הספר. התיאומים נעשים בין כל הגורמים, ויש הנחיות, בעיקר, מה הסטנדרד המתחייב, לאיזה מקום הטיול, לכמה זמן. כל העניינים האלה הוסדרו. יש אולי מקום לראות מי מפקח ואם הדבר הזה מתבצע, כי לדעתי הליקויים נגרמים על-ידי זה שלעתים מתעלמים מההנחיות.

חבר הכנסת חיים דיין, בשלב הזה המלצת המשטרה היא שלא לקיים טיולים מעבר ל"קו הירוק". אין בזה שום דבר מלבד הנושא הרגיל של בעיות הביטחון. אני מניח שהמצב ישתפר אחרי זמן ותהיה אפשרות לחזור לשגרה.

גונן שגב (יעוד):

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת שגב באמת עוזר לי, אני מודה לו. היו זמנים שגם במדבר יהודה לא אישרו טיולים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר המשטרה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אדוני, אתה מוזמן לדוכן הנואמים להשיב על שאלות רגילות.

ברicht אסירים מכלא "דמון"

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר המשטרה ביום ב' בכסליו התשנ"ד (16 בנובמבר 1993):

בליל שבת, 5 בנובמבר 1993, הצליחו שני אסירים להימלט מכלא "דמון" שבכרמל ורשמו חוליה נוספת במערכת הבריחות מבתי-הכלא בישראל.

ברצוני לשאול:

1. כיצד הצליחו האסירים הנ"ל לברוח מבית-הכלא?

2. האם הטענה כי האסירים ברחו לעיני הסוהרים, ששהו במועדון, נכונה?

3. מה הם הלקחים מפרשה זאת?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאלתא של חבר הכנסת דוד מגן.

1. האסירים שהו בבית-הכנסת של האגף, והדלת לא ננעלה על-ידי סמל האגף. אחר כך יצאו לחדר הטיולים, שהדלת אליה היתה פתוחה. הם יצאו ופרצו פתח ברשת שמעל חצר הטיולים, וכך הגיעו עד לחומה. אחר כך פרצו פתח ברשת שעל החומה וברחו.

2. התשובה שלילית.

3. בשירות בתי-הסוהר הוקמה ועדת חקירה שבדקה את כל פרטי האירוע. ועדת החקירה המליצה שורה של המלצות ועל שינויים בנוהלי קבע וחירום, שיפור אמצעי אבטחה ושמירה. כמו-כן הועמד לדין משמעת סמל האגף שלא מילא את ההוראות המקומיות לגבי סגירת הדלתות. הקצין התורן הועמד לדין על דיווח מאוחר למטה הנציבות. למנהל בית-הסוהר ולקצין הביטחון של היחידה נרשמו הערות בתיק האישי.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, השאלה התייחסה לאירוע שהיה בליל שבת, 5 בנובמבר אשתקד, אבל הדגשתי גם בשאלה שהאירוע הזה הוא אך חוליה במערכת של בריחות, כמעט סיטוניות, מבתי-המעצר ומבתי-הכלא. נוכח התופעה הזאת שאלתי, ואני חוזר ושואל: האם יש עיבוד לקחים מיוחד, אם לא לחסל את התופעה הזאת, לצמצם אותה במידה דרסטית?

והערה שאני לא יכול שלא להעיר אותה: השאלה הועברה אליך לפני שלושה חודשים וחצי, זמן שהוא מעבר למה שקבוע בתקנון למתן תשובה. לא הייתי מעיר את ההערה אם לא הייתי יודע ששר המשטרה הוא בין הבודדים בממשלה שמקפידים על מילוי התקנון גם בנושא הזה. תודה.

שר המשטרה מ' שחל:

קודם כול אני מתנצל על האיחור במתן התשובה. הצורך היה דווקא בגלל הלקחים שצריך היה להפיק מהמקרה עצמו. תשובת שירות בתי-הסוהר ניתנה, על-פי דרישתי, באופן מיידי, ב-10 בנובמבר 1993, אבל המתנתי כדי לקבל את התשובה הכוללת של הפקת הלקחים מהאירוע.

קודם כול אתחיל בזה, ששני האסירים שבהם מדובר – אחד מהם בכלל עמד להשתחרר.

דן תיכון (הליכוד):

למה הוא ברח?

שר המשטרה מ' שחל:

האמת היא, שכאשר אמרו לי, הופתעתי מאוד. לשם מה היה צריך לברוח – כי נדמה לי שנותרו לו שלושה שבועות עד לשחרור.

היו"ר ש' וייס:

דוחק הקץ.

גונן שגב (יעוד):

הוא מקבל בונוס, כנראה.

שר המשטרה מ' שחל:

התברר שהיתה בעיה משפחתית. מישו סיפר לו משהו – אבל לא כאן המקום להיכנס לפרטים על משהו שקורה במשפחה – והוא החליט לברוח.

האסירים שבהם מדובר הם אסירים קלים, ולכן רמת השמירה אולי היתה פחותה. כל זה עדיין לא שחרר את האחראים מהאחריות לרשלנות שהיתה, והיתה רשלנות.

אנחנו מתקנים את המצב. הלקחים בהחלט נלמדים, ואשמח, אם תזדמן, לערוך לך ביקור ואראה לך איך חלק מהלקחים האלה גם מיושמים.

מעצר אברך בשבת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בכסליו התשנ"ד (30 בנובמבר 1993):

פורסם בעיתון "מיום ליום" (צילום רצ"ב), כי אברך מצפת אולץ לנסוע בשבת בניידת למעצר, בעקבות סכסוך שכנים, בכוח ובניגוד לרצונו, אף שהתחנן ובכה כי ילך ברגל. רק בהתערבות רב העיר הוא שוחרר.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. אם כן – מדוע הוסע בשבת, בכוח ובניגוד לרצונו?

3. מדוע בוצע המעצר בשבת?

4. מה ייעשה לגבי מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. במהלך סכסוך שכנים שאירע בשבת שבר האברך בקבוק זכוכית על ראשה של המתלוננת, אשר נזקקה לטיפול רפואי. בשל חומרת העבירה היה צורך לבצע את המעצר בשבת. האברך אכן הוסע לתחנת המשטרה בשבת, ולא היה ניתן ללוותו ברגל, מפני שתחנת המשטרה בצפת ממוקמת מחוץ לעיר.

בגין אירוע זה הגישה התביעה המשטרתית כתב אישום נגד האברך לבית-משפט השלום בצפת על עבירה של תקיפה חבלנית, על-פי סעיף 380 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

4. משטרת ישראל מטפלת באירועים על-פי החוק, בהתאם לצורכי החקירה ולנסיבות ביצוע העבירה.

קבלת פנים בירושלים למגויסים פלשתינים

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר המשטרה ביום ו' בשבט התשנ"ד (18 בינואר 1994):

בעיתונות פורסם, כי מגויסי המשטרה הפלשתינית אשר אומנו על-ידי הצבא הירדני זכו לקבלת פנים צבאית במטה אש"ף בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. מדוע נערכו קבלתם הרשמית ושיבוצם בירושלים?

3. האין בכך יותר מסמליות פלשתינית, היוצרת עובדות שלטוניות למימוש תביעותיהם בירושלים?

4. מדוע נערכו אימוניהם על-ידי הצבא הירדני?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. למשטרה לא ידוע על קבלת פנים "צבאית" או אחרת שנערכה.

4. אפשרות הכשרתם בארץ אינה מעשית, והמקום המתאים לכך הוא בבסיסי ההדרכה המשטרתיים בירדן או במצרים.

סחר סמים ביפו

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שר המשטרה ביום ו' בשבט התשנ"ד (18 בינואר 1994):

ממכתב שקיבלתי נודע לי, כי בשכונת יפו ד' מתקיים סחר סמים זה שש שנים. הסחר המתקיים בפרדס הסמוך לשכונה נעשה לאור יום ולעיני כול.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשטרה על כך?

2. אם כן – כיצד ייתכן שמשטרת יפו, שאליה פנו תושבי השכונה, איננה מטפלת במקרה זה, בטענה של חוסר כוח אדם?

3. מתי וכיצד יפעל משרדך לביעור הנגע?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב לחבר הכנסת גונן שגב על השאילתא.

1. התשובה חיובית.

2. הטענה אינה נכונה. הנושא מטופל על-ידי מפלג בילוש משימתי ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל-אביב, באופן עקבי ומתמשך.

3. בשנת 1993 תוגבר מפלג הסמים במשטרת מחוז תל-אביב בתוספת של 12 שוטרים. בעקבות פעילות המשטרה במקום נעצרו בשנת 1993 166 עבריינים, נתפסו 1,900 גרם קוקאין והופעלו סוכנים שהפעילו סוחרים סמים. כמו-כן נערכת פעילות עם עיריית תל-אביב למציאת הסדר לפינוי פרדס אבו-סייף מאנשים שאינם בעלי זכויות במקום, וזאת באמצעות הליכים משפטיים.

המשטרה תמשיך לאתר ולתפוס עברייני סמים, בפעילות גלויה וסמויה, כדי להסיר את נגע הסמים מהמקום.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת.

גונן שגב (יעוד):

כבוד השר, שאלתי הנוספת: האם לא היה מן הראוי לפעול בצורה מרוכזת, לא עם עוד 12 בלשים או עוד עשרה בלשים, אלא כמו שעשתה המשטרה בעבר, כאשר פרצה לתוך הפרדס במרכז שהיה ידוע

כסחר סמים? האם לא היה מן הראוי לרכז כוחות בפעם אחת כדי לנקות את הנגע? אני חושב שהתוצאות שהצגת כאן הן יפות מאוד. השאלה, אם אותם 160 עברייני סם הם 160 מתוך 5,000, או 160 מתוך 180. ככל שידוע לי, הרי רמת סחר הסמים, מבחינה כמותית, לא ירדה באופן משמעותי ביפו, וזאת הבעיה.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה מ' שחל:

בעיקרון, מספר התיקים שנפתחו ומספר העבריינים שנתפסו מוכיחים רק דבר אחד, שיש רמה גבוהה יותר של אכיפה. זה לא אומר שפתרנו את הבעיה. מה כן נעשה? הכפלנו את מספר השוטרים במפלג הסמים, והאמת היא שיש תוצאות חיוביות מאוד, כי בכל המחוזות – הצפוני, הדרומי, במחוז תל-אביב ובמטה הארצי – ההכפלה משמעותה כ-180 שוטרים נוספים, שהם גם אנשי מקצוע.

אני עדיין יכול לומר שאינני מרוצה, אני חושב שלאיש מאתנו אסור להיות מרוצה, אבל אני רוצה להגיד שיש לי הערכה רבה לעבודה שנעשית על-ידי המשטרה בתחום הזה בשנים האחרונות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

סחר סמים ביפו

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר המשטרה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

ועד שכונת יפו ד' שפנה אלי מתריע על סחר סמים בלב השכונה. לטענת הוועד, פנייה בעניין הופנתה גם למשטרה, אך לא זכתה לטיפול הולם.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף הבעיה הנדונה בדבר סחר סמים בשכונה ד'?

2. מה עשתה המשטרה עד כה לביעור הנגע?

3. מה בכוונת המשטרה לעשות בנדון לחיסול התופעה בשכונה?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. במקום קיימת פעילות סמים המטופלת באופן עקבי ומתמשך על-ידי מפלג בילוש משימתי ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל-אביב.

בשנת 1993 תוגבר מפלג הסמים בתוספת של 12 שוטרים. בעקבות פעילות המשטרה במקום נעצרו בשנת 1993 166 עבריינים, נתפסו 1,900 גרם קוקאין והופעלו סוכנים שהפילו סוחרים סמים. כמו-כן נערכת פעילות משותפת עם עיריית תל-אביב למציאת הסדר לפינוי פרדס אבו-סייף מאנשים שאינם בעלי זכויות במקום, וזאת באמצעות הליכים משפטיים.

המשטרה ממשיכה לאתר ולתפוס עברייני סמים, בפעילות גלויה וסמויה, כדי להסיר את נגע הסמים מהמקום.

התעללות בקטין בבית-המעצר

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר המשטרה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

בכתבה ב"מעריב" מיום 25 בינואר 1994 מתוארת התעללות קשה בקטין בבית-המעצר אבו-כביר.

הנער הוחזק בתא מעצר עם חמישה בוגרים כל הלילה, ולמרות צעקותיו לא ניגש איש מהסוהרים לחלצו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. כיצד אפשרה הנהלת בית-המעצר לשכן קטין בתא עם בוגרים ועברייני מין?

3. האם אין הוראות ברורות לגבי אופן פיקוח וצורת מעצרם של קטינים?

תשובת שר המשטרה מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. הנער, בן 16.5, נכלא בתא אחד עם כמה נערים בני גילו, ולא עם בוגרים, וזאת בהתאם לנהלים.

הנער תוחקר בעל-פה על-ידי שוטר מבית-המעצר ועל-ידי קצין המבחן לנוער המוצב דרך קבע בבית-המעצר, אך לא התלונן על תקיפה מינית שנעשתה כלפיו. בשיחה עם קצינת המבחן המחוזית לנוער הוברר כי הנער אינו סבור כי נעשה בו מעשה מיני. לדבריו, הנערים בתא הקניטו אותו, ואחד מהם אולי ליטף אותו על בגדיו.

שירות המבחן לנוער סבור כי אין מקום להמשיך בבדיקת התלונה, שכן הם השתכנעו כי לא אירעה כל תקיפה מינית, וגם הנער סבור כך ומסרב להיחקר.

3. יש הוראות ברורות. נערים מוחזקים עם בני גילם.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, פסחו על השאילתא שלי.

היו"ר ש' וייס:

לא פסחו. הסתכלתי ולא היית באולם.

יהושע מצא (הליכוד):

רק שנייה.

היו"ר ש' וייס:

יש הבדל בין "הייתי" ל"לא הייתי". לא הייתי. אני אאפשר לך, אבל לא הייתי. לפנים משורת הדין ישיב השר על שאלתא של חבר הכנסת יהושע מצא, מס' 2293.

שר המשטרה מ' שחל:

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 2293, ראה עמ' 4.)

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני שר המשטרה, מוזר לי מאוד שאתם לא יודעים שבחצר הזאת במזרח-ירושלים, היכן שנמצא ה"אוריינט האוס", התקבלו במסדר צבאי אותם שוטרים פלשתינים. תמונותיהם במגרש של הבית הזה פורסמו בעיתונות, גם הישראלית וגם הערבית.

אני שאלתי את השאלה הזאת גם בוועדת הפנים, ואמרת לי שאתה לא יודע. חשבתי שעד היום אולי תצטייד בתשובה. מאוד מדאיג אותי שאתם לא יודעים מה קורה ב"אוריינט האוס". יכול להיות שיש דברים מעבר לכך.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אין דברים מעבר לכך.

יהושע מצא (הליכוד):

איך אתה יודע?

היו"ר ש' וייס:

התשובה היא שאין דברים מעבר לכך. תודה רבה.

יהושע מצא (הליכוד):

אבל הוא לא השיב על השאלתא הנוספת שלי.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, זוהי תשובה על השאלה הנוספת. אני מודיע לכם שגם תשובה בת ארבע מלים היא תשובה, מה עוד שיש בה תוכן.

יהושע מצא (הליכוד):

זו התחמקות, עם כל הכבוד, אדוני השר.

היו"ר ש' וייס:

לא, סליחה, אין הערות אחרי השאלות, בכל הכבוד.

דן תיכון (הליכוד):

התעללות בקטין בבית-מעצר

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שר המשטרה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

ב"מעריב" מיום שלישי, 25 בינואר 1994, נחשפה פרשת התעללות בבית-המעצר באבו-כביר: חמישה עצירים התעללו מינית לילה שלם בנער בן 15, ואיש לא סייע לו.

ברצוני לשאול:

1. כיצד קורה שקטין מוכנס לתא מעצר אחד עם עציר עבריין מין ועם עצירים מבוגרים נוספים?

2. האם ייבדק נושא זה וימוצה הדין?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב לחבר הכנסת אסעד אסעד.

1. מדובר בנער בן 16.5, אשר נכלא בתא אחד יחד עם כמה נערים בני גילו ולא עם בוגרים, וזאת בהתאם לנהלים. אחד הנערים שהיה בתא היה עצור בגין מעשה מגונה בפומבי והכשלת שוטר, אך מכאן אין להסיק כי מדובר בעבריין מין.

2. הנער תוחקר בעל-פה על-ידי שוטר מבית-המעצר ועל-ידי קצין המבחן לנוער המוצב דרך קבע בבית-המעצר, אך לא התלונן על תקיפה מינית שנעשתה כלפיו.

בשיחה עם קצינת המבחן המחוזית לנוער הוברר, כי הנער אינו סבור כי נעשה בו מעשה מיני. לדבריו, הנערים בתא הקניטו אותו ואחד מהם אולי ליטף אותו על בגדיו.

שירות המבחן לנוער סבור כי אין מקום להמשיך בבדיקת התלונה, שכן הם השתכנעו כי לא אירעה כל תקיפה מינית, וגם הנער סבור כך ומסרב להיחקר.

אני אוסיף בעל-פה: מאחר שהעניין עלה כאן, אני לא זוכר על-ידי מי מחברי הכנסת, אני ביקשתי, באופן אישי, שיינתנו לי דוח על המקרה. הדברים שנאמרו אז, מייד לאחר האירוע או לאחר הפרסום, היו זהים לחלוטין, ולא היה מה לעשות כאשר הנער עצמו איננו מתלונן שהיתה תקיפה מינית.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אסעד אסעד.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני השר, אם יש עיתונים שמפרסמים דברים במגמתיות כזאת והם אינם נכונים, צריך לתבוע אותם. היה כתוב בכתבה שקראתי, שהבוגרים היו בני 18, וחמישה מהם התעללו בנער הזה במשך קרוב לחמש שעות. זעקותיו נשמעו מחוץ לגדרות בית-המעצר. אני מקווה שהשוטרים לא התעלמו מזעקותיו של הנער.

אם כתבה זו איננה נכונה ואיננה תואמת את המציאות שאתה מדבר עליה, אני חושב שיש מקום לתבוע את האנשים שכותבים דברי שטנה נגד המשטרה. מאחר שיש לי בן בגיל הזה, קיבלתי חלחלה כאשר קראתי שנער שהשתתף בהפגנה הוכנס לגיהנום כזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

לאחר שהופנתה תשומת לבי, למחרת, קראתי את הכתבה ודרשתי תשובה. נאמר לי דבר אחר לגמרי, בהתאם לתשובה שנתתי כאן.

לתבוע עיתונים על כתבות לא מדויקות, אני חושב שתהיה לנו עבודה כמעט בלי הפסקה. אבל אולי אוכל לבקש מדובר המשטרה שיכתוב מכתב לעיתון ובו יעמיד את הדברים על דיוקם וייתן תשובה. אני מבקש שזה ייעשה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר.

הצעה לסדר-היום

ירושלים לאן?

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום.

חברי הכנסת, אני מזמין את חברת הכנסת דליה איציק להעלות לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 3101: ירושלים לאן? הצעה זו עומדת על סדר-יומנו כבר חודש, אבל השאלה הזאת היא הרי נצחית: ירושלים לאן?

דן תיכון (הליכוד):

למה לא הוזמן ראש עיריית ירושלים להשיב?

היו"ר ש' וייס:

פנינו אל טדי קולק, אבל הוא לא הגיע.

להבא נבקש מחבר הכנסת אהוד אולמרט להתייצב כאן כמשיב בעניינים אלה.

דליה איציק (העבודה):

שיתייצב קודם לדברים אחרים, אולי אפשר יהיה לשמוע אותו גם בזה.

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ראשית אני שמחה שהבית הזה חוזר איכשהו לעניינים ולנושאים רגילים, ולצערי הרב הנושא הזה הוא רגיל, קבוע, פרמננטי ומתמשך.

בחרתי להעלות את הנושא "ירושלים לאן?" דווקא בשל העובדה כי כולנו מעלים אותה על שפתותינו אך לא עושים דבר מעבר לכך. אין לי ספק שכאן, בבית הזה, יש רוב שתומך בהישארותה של ירושלים המאוחדת בריבונות ישראל. הסמאות הללו הן מסוכנות, כי אין מאחוריהן דבר. מצבה האמיתי של ירושלים הוא כל כך קשה. לא הממשלה הזאת ולא קודמותיה טיפלו טיפול יסודי ושורשי בעיר כדי להבטיח את שגשוגה כבירה המשקפת נאמנה את ישראל ואת סמליה.

רבותי חברי הכנסת, ירושלים היא אכן קריית מלך רב, אך היא חדלה מזמן להיות משוש תבל. לפי הנתונים שיש בידי, ממוקמת העיר מבחינה כלכלית בשליש התחתון בין 96 הרשויות. למרות הגידול

בשטח המוניציפלי של ירושלים, לא הביא הדבר לשינוי במגמות הכלכליות, החברתיות, במאזני ההגירה ובקליטת העלייה.

חבר הכנסת דן תיכון, כירושלמי אני אודה לך מאוד אם תקשיב לי.

אברהם הירשזון (הליכוד):

כירושלמי לירושלמית.

דליה איציק (העבודה):

ירושלמי ותיק ובעל ניסיון.

הנתונים הסטטיסטיים מצביעים על מורכבותה של העיר רבת הניגודים הזאת. זו עיר בעלת אוכלוסייה הטרוגנית, עיר מקוטבת, שהגידול באוכלוסייה שלה אופייני רק לשני מגזרים – החרדים והלא-יהודים. זו עיר שנותנת בעיקר שירותים ומתמחה גם בתירות. יש בה ביטוי ברור לפער בין בעלי הכנסה נמוכה לבין בעלי הכנסה גבוהה. הפער הכי גדול מצוי בעיר הזאת. בין שלוש הערים הגדולות יש בירושלים האחוז הגבוה ביותר של מקבלי קצבת נכות, האחוז הגבוה ביותר של מקבלי קצבת ניידות, האחוז הגבוה ביותר של נפגעי עבודה. לפי הנתונים שיש בידי, בירושלים יש מקבלי קצבת הבטחת הכנסה יותר מאשר בכל אחת מהערים הגדולות בארץ. רבותי, הנתונים האלה בדוקים.

חברי חברי הכנסת, גם הנתונים הנוגעים להכנסה החודשית ברוטו של תושבי העיר מעידים כי גם כאן מפגרת ירושלים אחרי חיפה ותל-אביב.

לצערי, בכל הקשור לשיעורי ההגירה, גם שם המצב אינו מאיר פנים. נמשכת עזיבה של צעירים ליישובים בפריפריה, וזאת בגלל העדר מקומות תעסוקה הולמים.

בעיר חיים כיום למעלה מ-560,000 נפש. זו העיר הגדולה ביותר בישראל בשטח ובגודל האוכלוסייה. אבל ההרכב האנושי של העיר הזאת מצביע על האופי העתידי של ירושלים.

זה מספר רב של שנים יש מאזן הגירה שלילי בירושלים. העזיבה העיקרית, כמו שאמרתי, היא של צעירים עד גיל 29. מתוך העוזבים שני-שלישים הם צעירים. חבר הכנסת פלד, זה מה שצריך להטריד אותך; הרי אתה רוצה באחדותה של ירושלים. רבע מהגילאים הם בני 30 עד 44, ורק 14% מהעוזבים אותה הם גילאי 45 עד 64. מתוך העוזבים אותה, רק כ-13% עוזבים לפריפריה והרוב – למחוז תל-אביב והמרכז.

הדבר הזה מעיד על כישלון תכנוני, על קוצר ראות ועל פשיטת רגל שעומדת מאחורי הסמאות המדברות על עיר חזקה ומאוחדת שהיא בירתה של מדינת ישראל, הבכורה שבערי העולם.

אדוני היושב-ראש, אני באה לומר לך מראש, שאין לי שום רצון להקניט, אני אומר כמה דברים קשים לירושלים, אבל ידי נקיות.

הרכב הגילאים בירושלים הוא צעיר יחסית, זאת בשל האחוז הגבוה של ילדים בקרב האוכלוסייה החרדית והלא-יהודית בעיר. במרבית השכונות החרדיות שיעור הילדים מגיל אפס עד 19 נע בין 50% ל-60%. בניגוד גמור לכך, אוכלוסיית העולים היא מבוגרת יחסית. אחוז העולים שמגיעים לירושלים הוא נמוך ביחס לתל-אביב ולחיפה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה אחוז העולים באוכלוסייה בירושלים?

דליה איציק (העבודה):

9.1% מן העולים ארצה עלו לירושלים. בשנת 1993 עלו לירושלים 6,231 עולים, וזה נתון שאינו כולל את אלה שכבר עזבו ואת אלה שנשארו אבל התחדדו. בשנים 1990 ו-1991 היה מאזן ההגירה בקרב העולים בירושלים שלילי.

ואם לא די בכל הנתונים הללו, הרי באו הבחירות האחרונות לעיריית ירושלים והוכיחו שלחרדים יש הכוח והיכולת להעמיד לעיר ראש עיר חרדי כבר בקדנציה הבאה. תשאלו: מה כל כך נורא? ירושלים, עיר הבירה של מדינת ישראל, הופכת לבני-ברק. 52% מילדי כיתות א' בירושלים חרדים, היתר הם חילונים ודתיים.

אני באמת לא באתי לכאן כדי לנגח, ואין לי שום האשמה כלפי הציבור החרדי, חלילה, ואין לי אף לא טענה אחת בנושא הזה, אבל באתי לומר לכם ולהזהיר אתכם ולהתריע בפניכם, אדוני השר, שעיר הבירה של מדינת ישראל, העיר המסמלת עבורנו את מימושה של הציונות, תהיה בקרוב מאוד עיר חרדית, שתישלט על-ידי אוכלוסייה שאיננה מאמינה בסמלים שלה ואינה מכירה בהם.

פעם אמר לי מאיר פרוש – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

זו בושה מה שאת אומרת, אין אנטישמיות גדולה יותר מזו.

דליה איציק (העבודה):

שב בשקט, חבר הכנסת בא-גד, עכשיו אני מדברת.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, אני לא אשב בשקט, כי זו בושה. לו הייתי אומר את זה על ערבים, היתה פה סערה בבית, ועל חרדים מותר להגיד את זה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יוסף בא-גד, אתה רשום כמי שיציע הצעה אחרת, ותהיה לך אפשרות להתבטא.

דליה איציק (העבודה):

פעם אמר לי מאיר פרוש: לנו אין עניין לשלוט בעיר. ואני מאמינה לו, אני מאמינה לו, מפני שהוא מבין שסביב עיר הבירה יש בעייתיות. עובדה שלא העליתי את בעיית בני-ברק, ואת הדמגוגיה של הרב בא-גד אני דוחה על הסף.

ברורה לנו המשמעות של שליטה בעיר שהיא עיר בירה. זה חלון הראווה של העם היהודי, ועיר כזאת צריכה להיות מורכבת מכל חלקי האוכלוסייה. ירושלים לא יכולה להישלט על-ידי אנשים שאינם מאמינים בסמלים שהיא מייצגת.

תשאלו: מה אתם רוצים, מה את רוצה שנעשה? אני מאמינה שצריכה לבוא התערבות מגבוה, התערבות ממשלתית, למען איזון דמוגרפי נכון יותר. ממשלת ישראל היתה יכולה והיא יכולה להביא 50,000 עולים, 100,000 עולים, ליישב אותם בירושלים. אני מאמינה שזה אפשרי, אני מאמינה שזה ניתן. צריך רק לחשוב שזה חשוב.

משה פלד (צומת):

אבל לא מאשרים להם לשבת מעבר ל"קו הירוק".

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת פלד, אדם הולך בדרך כלל אחרי פרנסתו, ורק אחר כך בא ביתו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

קודם כול הוא הולך אחרי אשתו.

דליה איציק (העבודה):

ואם לא נדאג למקומות עבודה ולדיור, לא יבואו העולים לכאן. צריכה להיות כאן ראייה מערכתית כוללת של כל השרים הנוגעים בדבר: שיכון, תחבורה, עבודה ורווחה, עלייה וקליטה, על מנת לתת פתרונות לטווח ארוך, לאפשר לצעירים לגור בה. מחירי הדירות בירושלים הם מן הגבוהים בארץ.

אדוני היושב-ראש, אני הבאתי את כל הנתונים הללו – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא כמו בתל-אביב, ובכל זאת עוברים לתל-אביב.

דליה איציק (העבודה):

כן, כי יש עוד כמה דברים גרועים בירושלים.

היו"ר ש' וייס:

ועוד כמה דברים טובים בתל-אביב. זה אני אומר כחיפני. הכי טוב בחיפה, כמובן.

דן תיכון (הליכוד):

אבל מלה טובה על ירושלים.

דליה איציק (העבודה):

או, יש לי הרבה.

דן תיכון (הליכוד):

— — — מלה טובה אחת.

דליה איציק (העבודה):

יש לי הרבה. א. אתה גר שם.

דן תיכון (הליכוד):

זה נכון, תודה, אבל מעבר לעובדה הסטטיסטית הזאת.

דליה איציק (העבודה):

תיכף אני אומר.

אני הבאתי את כל הנתונים הללו, כדי להעמיד את הבית הזה על המשמעות העתידית שיש להרכב האוכלוסייה בירושלים על עתידה של העיר הזו. ירושלים תמיד היתה על ראש שמחתנו, אבל היא מעולם לא היתה על ראש תקציבנו. תמיד שילמנו מס שפתיים לשבועה "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". ההוכחה הגדולה לכך שהיא עיר בירה, שהיתה צריכה להיות המייצגת והבבואה של החברה הישראלית, היא בכך שתהיה מגוונת יותר.

כל הנתונים הללו מראים לנו לאן פניה של ירושלים. אם יש בדעתה של ממשלת ישראל לוותר על ירושלים כעיר בירה, נא תודיע, ואם לא – היא חייבת לשנס מותניים ולהביא בשורה לכל תושבי הארץ הזו, שרוצים לראות את בירת ישראל מייצגת נאמנה את הסמלים. לא די בהצהרות על חשיבותה של העיר. הגיע הזמן, אדוני השר, לנהל מדיניות כוללת, שתבטיח את הישארותם של שכירים ועצמאים חילונים בעיר הזו. הממשלה הזו מנהלת מדיניות המביאה לסגירת תעשיות בעיר ובסביבותיה. מנסים לחסל את תע"ש בירושלים ובמישור-אדומים, גם את אלה שנשארו מנסים לחסל.

חברי חברי הכנסת, ירושלים היא לא רק נושא של חברי כנסת ירושלמים. ירושלים היא נושא של כולנו.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

דליה איציק (העבודה):

מפלגת העבודה, ודווקא בשל כך אני רוצה שתאמין לי שהנאום הזה הוא נאום חשוב לי, והייתי מצפה דווקא מכם שתעזרו לי ותראו שהנאום הזה אינו פוליטי.

דן תיכון (הליכוד):

עוזרים לך. להיפך, אנחנו – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

את רואה שאנחנו יושבים באולם.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת דליה איציק, את אומנם סיימת, אבל חבר הכנסת פלד רוצה לשאול אותך שאלה.

דליה איציק (העבודה):

עוד משפט אחד ואני אסיים, אדוני היושב-ראש.

ירושלים היא אכן בירת ישראל. אילו הייתי חושבת שזאת גזירה משמים ואילו הייתי חושבת שזו בעיית מזג אוויר, שאפשר רק לדבר עליה ואין מה לעשות בה, ניחא. אבל אפשר, צריך וניתן. אם הבית הזה יחשוב שזה חשוב, לא יאשימו אותנו בבוא העת ויאמרו לנו: איפה הייתם?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלד, בבקשה, אבל בקיצור נמרץ. לפניך משורת הדין, כי למען ירושלים לא נחשה, אבל קצר ביותר.

משה פלד (צומת):

כבוד השר, חברי הכנסת, אני רוצה להודות לך ראשונה, חברת הכנסת דליה איציק, על העלאת הנושא של ירושלים על סדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו שאלה.

משה פלד (צומת):

אני חושב שזו העלאה במקום ובזמן הנכון.

אני רוצה להזכיר לך, שב-1975, כשלא נמצא אזור תעשייה לירושלים, ואת דיברת על בריחה של הדור הצעיר, קבעה מפלגת העבודה – עופר וגלילי, זכרם לברכה – אזור תעשייה במעלה-אדומים, היינו: קבעה מפלגת העבודה את ירושלים כירושלים רבתי.

היו"ר ש' וייס:

מה השאלה, חבר הכנסת פלד?

משה פלד (צומת):

המאבק הראשון צריך להיות על הגדרה מדויקת של גבולות ירושלים כירושלים רבתי, מגוש-עציון עד גבעת-זאב בצפון, ממעלה-אדומים – – –

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שמואל אביטל (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני לא התכוונתי לזה. חבר הכנסת פלד, אני התכוונתי לשאלה. חבר הכנסת פלד, אתה נותן לא תשובה, אלא מצע ממש.

משה פלד (צומת):

לא, אני רציתי להודות לה. תודה רבה, חברת הכנסת איציק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לחברת הכנסת דליה איציק. אדוני השר, בבקשה.

שמואל אביטל (העבודה):

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

בבניין ציון ננוחם. עכשיו השר.

חיים דיין (צומת):

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראויה חברת הכנסת דליה איציק להערכה ולתודה של כל הבית על היוזמה בהצעתה לסדר-היום, והיא ראויה להערכה על דבריה הנוקבים ועל האמיתות שהיא הציגה בהצעתה לסדר-היום.

אדוני היושב-ראש, כראוי להצעה מן הסוג הזה, נזקקתי להרבה חומר כדי להכין את התשובה, ואני מראה גם את השנתון הססטיסטי וגם את ההיבט הססטיסטי של איחוד ירושלים – של ישראל קמחי – גם עבודות אחרות ונוספות; מפאת קוצר הזמן שעומד לרשותי וגם מפני שיש כמה תשובות שאולי

מתאים והולם יותר שאעבירן ישירות לחברת הכנסת דליה איציק, אסתפק בתשובה כוללת על ההצעה לסדר-היום.

אין צורך להכביר מלים בנוגע לחשיבותה ולמרכזיותה של ירושלים לעם היהודי לדורותיו זה כ-3,000 שנה. ירושלים היתה ותהיה תמיד לבו ונשמתו של העם היהודי, והיא תופסת מקום נכבד ביותר ביהדות ובחיי הרוח והתרבות היהודיים.

מדיניות ממשלות ישראל וממשלת ישראל הנוכחית פועלת לחיזוק האחיזה היהודית בעיר ובסביבותיה, לביסוס אחדותה הפיסית, לביסוס מעמדה הכלכלי ולהדגשת הביריות והמרכזיות שלה לעם היהודי.

במסגרת מדיניות זו פועלת הממשלה לפתור את מצוקת המחסור בעתודות הקרקע לפיתוח ולבנייה. שר הפנים לשעבר, חבר הכנסת הרב אריה דרעי, אישר לפני כשנה את הרחבת שטח שיפוט של ירושלים בסדר גודל של כ-15,000 דונם, על חשבון שטחים של המועצה האזורית מטה-יהודה.

תוספת משמעותית זו אמורה לתת פתרונות לדיור ולתעשייה בירושלים לשנים רבות. עיריית ירושלים כבר עוסקת בתכנון השטחים שסופחו לה, ועם גמר תהליך התכנון יוחל בהליכים סטטוטוריים כדי לאשר תוכניות לביצוע ולבנייה. כדי לבסס את מעמדה הכלכלי של ירושלים הוקמה על-פי חוק הרשות לפיתוח ירושלים, התשמ"ח-1988, הרשות לפיתוח ירושלים. זו מהווה מכשיר לייזום ולביצוע, שתפקידו לתת תנופה לכלכלה העתידית של העיר.

במועצת הרשות חברים נציגי הממשלה, הממונים על-ידי ראש הממשלה והשרים, והיא מקבלת מימון גם מהממשלה. הרשות עוסקת במגוון פרויקטים כלכליים ובהכנת תשתיות לטווח הארוך. כמו-כן קיימות תקנות חדשות, המאפשרות ליזמים ליהנות מהטבות בהשקעה בתעשיות עתירות ידע וטכנולוגיה.

נושא התעשייה לא היה מפותח בירושלים כמו בערים אחרות בארץ, והנתונים מורים על כך שממוצע המועסקים בירושלים בענף הוא 11%, לעומת 22% בארץ כולה.

בעשור האחרון נעשו מאמצים רבים לעידוד התעשייה בעיר ולפיתוחה. הממשלה קבעה לירושלים סטטוס מועדף כאזור פיתוח א' לתעשיות עתירות ידע וטכנולוגיה, עם הגדרה רחבה המאפשרת למפעלים רבים להיכלל בקטגוריה זו. די אם אני אזכיר את ההשקעה הצפויה של, נדמה לי, למעלה ממיליארד דולר במפעל "אינטל".

הנתונים מורים על כך, שבעשור האחרון הגיע שיעור הגידול הממוצע של המפעלים המאושרים ליותר מ-4% לשנה. העלייה חלה בעיקר בענפי האלקטרוניקה, המחשוב והתוכנה, המתכת והמזון.

התוכניות העתידיות מתמקדות בהרחבת אזורי התעשייה הקיימים בשטח השיפוט של ירושלים ובפריפריה. מדובר על אזור עטרו, הרחבת אזור התעשייה בהר-חוצבים והקמת שני גני-תעשייה במקום, פיתוח אזור מישור-אדומים ופיתוח אזור התעשייה במלחה.

עידוד ממשלתי זה שבו זוכה ירושלים, מגמתו לשנות את חתך התעסוקה המסורתי של תושבי ירושלים, שנוטה בעיקר לענף השירותים הציבוריים. בעשור האחרון חלה, למשל, ירידה בשיעור המועסקים בענף מ-44.6% מכלל המועסקים ל-41.7%, בעוד בתל-אביב מגיע ענף המועסקים בשירותים הציבוריים רק ל-21% מכלל האוכלוסייה.

תהליכי השינוי הם אומנם אטיים וממושכים, אך בסופו של דבר הם יביאו להגדלת מספר מקומות העבודה בתחומי המחקר והתעשיות עתירות הידע ובמימוש הפוטנציאל הטכנולוגי המצוי בעיר. השינוי לא יגרום למהפך בחתך התעסוקה, שכן ירושלים כעיר בירה ומינהל תמשיך להיות מקור תעסוקה גדול של המגזר הציבורי, אך קיימת מגמה ברורה לאיזון יתר בחתכי התעסוקה ולהבטחת רמת הכנסה גבוהה יותר לתושבים. העלאת רמת ההכנסה עשויה לשפר גם את המאזן הדמוגרפי, בכך שתרחיב את פעילויות המסחר והתרבות, תפחית עזיבה של צעירים ותיתן סיכוי טוב יותר לבוגרי המוסדות להשכלה גבוהה למצוא בה תעסוקה הולמת.

נוסף על כך, ממשלת ישראל מובילה לתוכנית מטרופוליטנית, אשר אמורה לתת פתרונות נאותים לקשרים של ירושלים עם המרחב שמסביבה תוך חיזוקה וביסוסה כמרכז המטרופולין.

בשנים האחרונות ידעה ירושלים פרויקטים גדולים בתחום הבינוי שלא לצורך מגורים. אין ספק שפרויקטים אלה החלו להשפיע על המבנה התפקודי של העיר, על חזותה ומעמדה הכלכלי. הבולטים שפרויקטים אלה הם: בית-המשפט העליון, בית העירייה החדש, פרויקט ממילא, מרכז הקונגרסים מסביב ל"בנייני האומה", קניון מנחת, גן-החיות, האיצטדיון העירוני, וכן תכנון וביצוע של כבישים עורקיים ומרכזיים בעיר ועוד.

מבחינת חיי התרבות עברה ירושלים מהפך ממשי בשנים האחרונות. ירושלים החלה לשמש מרכז פסטיבלים מקומיים ובין-לאומיים. נוצרו בה מרכזי בידור ובילוי, המהווים אבן שואבת גם לאוכלוסייה שמתגוררת מחוץ לפריפריה של ירושלים, וכן נבנו בה מוסדות חדשים ושופצו ישנים.

תוכנית המתאר של ירושלים לעשור הקרוב מביאה בחשבון גידול באוכלוסייה של עד 750,000 נפש. מערכת הכבישים תשתפר ותתייעל, ענף התיירות יזכה לתנופה מחודשת. הקשר בין ירושלים לתל-אביב ישתפר באמצעות מערכות תחבורה חדשות, והמרחב כולו ייהפך שוק עבודה אחד. חיזוק בסיסה הכלכלי של ירושלים יפחית את היקף ההגירה וימנע מצעירים ומבוגרי האוניברסיטה לעזוב את העיר.

בעידן השלום עשוי להיות לירושלים רבתי תפקיד חשוב בקישור בין שתי המטרופוליות הגדולות – תל-אביב ורבת-עמון. השלום עשוי להביא אל העיר גלי תיירות וצליינות של שלוש הדתות, שיתרמו לפריחת המסחר וחיי התרבות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת וחברת הכנסת דליה איציק, לא מצאתי דבר הולם יותר לסיים בו את דברי מאשר "שיר המעלות לדוד. שמחתי באמרים לי בית השם נלך; עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים; ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו; ששם עלו שבטים שבטי-יהדות לישראל להדות לשם השם; כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד; שאלו שלום ירושלים ישליו אהביך; יהי

שלום בחילך שלוח בארמנותיך; למען אחי ורעי אדברה-נא שלום בך; למען בית השם אלהינו אבקשה טוב לך"; תהילים קכ"ב, א'–ט'.

דוד המלך היטיב מכולנו לתאר את מרכזיותה וחשיבותה של ירושלים במזמור תהילים זה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שמן הראוי שהכנסת תקיים דיון במליאתה בנושא נכבד זה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה מאוד לשר.

רפאל אלול (העבודה):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ש' וייס:

זה ממש חשוב? כי אנחנו במצוקת זמן. אם זו שאלה היסטורית, שהיא בפרופורציה לגודל ירושלים.

רפאל אלול (העבודה):

שאלה מהותית להיום. הבנתי מחברת הכנסת דליה איציק, שיש איזו חרדה מפני איבוד האופי הציוני של ירושלים.

היו"ר ש' וייס:

על זה ידבר חבר הכנסת בא-גד, הוא פשוט הזמין תור.

אברהם הירשזון (הליכוד):

חרדה מהחרדים.

רפאל אלול (העבודה):

אני מבין שזו הבעיה. מה עושים עם האופי הציוני של ירושלים?

היו"ר ש' וייס:

זה היה כלול בתשובה. אני חושב שזה היה כלול בתשובה, כי השר אמר שיש 700,000. הוא מדבר על תוספת של 200,000 צעירים.

שר המשטרה מ' שחל:

היושב-ראש סייע בידי. אמרתי גם שיש נתונים שאעביר אותם ישירות לחברת הכנסת דליה איציק. התשובה שלי כללה פירוט של מה שעושים כדי להביא לכך שאנשים צעירים יהיו בירושלים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. השר מקבל את הצעת חברת הכנסת דליה איציק לקיים דיון במליאה. אבל חבר הכנסת בא-גד מבקש בתוקף להסיר. יש לך דקה. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

ירשה לי כבוד השר להודות על האווירה הפסטורלית של דוד המלך, על קריאת פרק תהילים, שאין קטע נפלא ממנו. אילו היה זה העניין, הייתי מצטרף בכל לב לדבריה של חברת הכנסת. אלא מה? חבל שהכנסת את הנושא של השתלטות החרדים.

כבוד השר, שאלה לי אליך. אנחנו דנים על מעמדה של ירושלים. היום הודיעו בוועדת החינוך, שניתנה המלצה שלא לבקר במזרח-ירושלים, בכלל זה בכותל המערבי. אני רוצה לדעת, האם כשדנים על ירושלים רבתי, על מעלה-אדומים, ושמחנו לשמוע את כל תשובתך, הכותל המערבי אינו בידינו? האם טיולים, סיורים, תפילות – ממליצים לא לבקר בעקבות המחדלים שהיו בהר-הבית?

היו"ר ש' וייס:

מה אתה מציע? להסיר מסדר-היום?

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מציע להסיר מסדר-היום, כאות מחאה על שהכותל והר-הבית לא בידינו.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו חבר הכנסת דן תיכון יציע להעביר לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית אני מודה לחברת הכנסת דליה איציק על שהעלתה את הנושא. טוב שהנושא עומד על סדר-יומנו. לכשיתקיים דיון במליאת הכנסת אני מציע בכל זאת להזמין את ראש העיר כדי שייקח חלק.

היו"ר ש' וייס:

ראש העיר מוזמן לכל דיוני הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא, בנושא – – –

היו"ר ש' וייס:

אני אומר את זה ברוח טובה וחברית. הוא גם בא.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא היה ברוח טובה, תרשה לי להעיר לך, וגם לא ברוח חברית.

לפי דעתי, מה שחסר לירושלים ובירושלים זה האלמנט הכלכלי. זו עיר ענייה, מן העניות ביותר בארץ. לצערי הרב, חברת הכנסת דליה איציק, שהיתה סגנית ראש העיר במשך שנים, צריכה להאיר את עינינו באשר למה שנעשה בתחום הכלכלי ומדוע לא הצלחנו בתחום הזה לייבא לכאן מוסדות כלכליים מן המדרגה הראשונה.

היו"ר ש' וייס:

על כן?

דן תיכון (הליכוד):

על כן אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

שלא תהיינה אי-הבנות בעניין ראש העיר ירושלים, אמרתי את זה באמת ברוח טובה.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הובן כך.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה גם לספר לכם סיפור. היה כאן ניסיון מצד עיתונאים, ניסיון טבעי ואנושי, לבדוק כמה משתתף ראש העיר בשיבות. הסתבר לעיתונאי שלא פחות מחברי כנסת רבים. ממש ברוח טובה.

דליה איציק (העבודה):

זה לא מדויק.

היו"ר ש' וייס:

זה לא מדויק, אבל מדויק. לא פחות מהרבה חברי כנסת אחרים. זה מדויק.

דן תיכון (הליכוד):

במיוחד שרים.

היו"ר ש' וייס:

לא. זהו. חברים יקרים, מכיוון שאנחנו כבר אחרי הבחירות, הכול בסדר.

עכשיו אנחנו מצביעים. חבר הכנסת דן תיכון הציע להעביר את הנושא לוועדה. בואו נעשה כך – – –

דן תיכון (הליכוד):

דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

הוא הציע לוועדה והתכוון למליאה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 14

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

כולם תומכים. 14 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אכן יתקיים דיון במליאה במועד מתאים. יש לנו רשימה ארוכה מאוד.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מבקשים לקדם את הדיון בנושא הזה. הנושא חשוב והוא על סדר-יומנו, הוא אקטואלי.

היו"ר ש' וייס:

זה בידינו. חברים, אני חושב שלקיים את הדיון לקראת יום ירושלים – זה יכול להיות מצוין. נראה לי סביר מאוד, בהתחשב בכך שבסדר-היום של הכנסת עדיין יש נושא פינוי סיני, מ-1982. נקדם את הנושא לפי התור. כל ההחלטות על דיונים במליאה נרשמות בתור, ויש לנו 16-17 שנים בתור. אבל את הנושא הזה נקדם.

הצעות לסדר-היום

מידע לציבור בעניין ירי ה"קטיושות"

היו"ר ש' וייס:

עכשיו אנחנו עוברים לנושא הבא. הצעות לסדר-היום מס' 3496, 3518, 3537, 3497, 3551 ו-2561. האם חברי הכנסת עדיין סבורים שהנושא "מידע לציבור בעניין ירי ה'קטיושות'" הוא אקטואלי? טוב.

חבר הכנסת הירשזון, כבודו. שבע דקות לכל דובר. אם תסתפקו בחמש דקות, זה יהיה יוצא מן הכלל.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צה"ל הוא צבא העם. העם הוא זה שממלא את שורותיו של הצבא. מצב דברים זה, שהוא, ככל הידוע לי, ייחודי למדינת ישראל ולחברה הישראלית, מחייב רמה גבוהה ביותר, מוחלטת וודאית של אמינות, אמון הדדי וסולידריות. פגיעה באחד מערכי היסוד האלה כמוה כפגיעה במרקם היחסים שבין הצבא לאזרחים.

אני מצטער לקבוע, כי לאחרונה חלו בקיעים ברמת האמינות של הצבא, או אם תרצו של הממשלה, בעיני העם. אין כל סכנה לכרסום היחסים בין הציבור לבין שלטונות הצבא, אך יש דאגה וחשש שמא יש לעתים ניסיונות, בודדים אומנם, להסתיר מעיני הציבור דברים לא נוחים או לא נעימים לשלטונות הצבא, או שמא למסדרונות הממשלה.

יש באמתחתי כבר כמה וכמה סיבות טובות לבקש מהכנסת לדון בסוגיה רגישה זו. דחיתי שוב ושוב את פנייתי, מתוך מחשבה כי בנושא כה עדין עדיף אולי לדון בחדרי חדרים ולא מעל דוכן הכנסת בשידור טלוויזיוני ישיר. הוא שאמרנו, צה"ל הוא צבא העם, ילדינו משרתים בצבא, והאינטרס העליון של כולנו, קואליציה ואופוזיציה כאחת, הוא להגן על מי שהגן, מגן ויגן עלינו.

אך לפני כשבועיים עבר צה"ל את הקו האדום, כאשר במשך כיממה הסתיר מהציבור את העובדה שטיל "קטיושה" נורה על-ידי מחבלים בצפון ונחת ליד מפעל בגבול הצפון. לאושרנו, לא היו נפגעים

ורק המפעל ניזוק במקצת. אך עד לרגע זה לא זכה הציבור בארץ כולה, ובכלל זה גם בצפון, לקבל משלטונות צה"ל הסבר למחדל זה.

כולנו יודעים שבדרך כלל נשמר ההסכם שהושג לאחר מבצע דין-וחשבון. השקט נשמר בצפון, עד לאותה התחממות קלה שבעקבותיה שוגר הטיל הבווד. לא הייתי נדרש לנושא זה, אלא שהרגיזה אותי במיוחד העובדה, שתושבי הצפון לא ידעו על כך דבר לא מפי הצבא, לא מפי הממשלה, אך בה בשעה כבר ביקשה ממשלת ישראל מהממשל האמריקני להתערב מייד כדי למנוע את הידרדרות המצב. במלים אחרות, פקידי שגרירות ישראל בארצות-הברית ומשרד החוץ האמריקני ידעו על נחיתת טיל ה"קטיושה" הרבה לפני שידעו על כך תושבי ישראל ובטרם דווח על כך לתושבי הצפון.

קראתי ושמעתי פרשנויות שונות למחדל זה, החל בטעות של קצין בגזרה, דרך סיבוך ביורוקרטי כלשהו בפיקוד הצפון, ועד לטענה שהממשלה, החוששת להתמטטות ההסדרים שהושגו בתום מבצע דין-וחשבון, היא זו שבלמה את הצבא ודרשה ממנו שלא לדווח הפעם. כל אלה הן שמועות שנכתבו, והן נכתבו משום שאין דבר רשמי ואז יש מקום לשמועות.

חברי הכנסת, אני תובע היום כאן קודם-כול את עלבונם של תושבי קו העימות בצפון. הם, המגוננים בגופם, בבתיהם ובמשקיהם על צפונה של מדינת ישראל, היו ראויים לדעת מייד כי הפיצוץ ששמעו לא היה אלא נפילת טיל "קטיושה" ליד ביתם. הגמגום הממשלתי והצבאי, לאחר שפורסם הדבר באיחור רב, עלול לפגוע בנכס החשוב ביותר של צה"ל, והוא האמינות.

פרשה אומללה זו איננה היחידה, לצערי. בשנה האחרונה היה הציבור בארץ עד לכמה ניסיונות, לא מוצלחים בדרך כלל, להסתיר מידע לא-סימפתי מהציבור. זכור לכולם ניסיונו הכושל של הרמטכ"ל, רב-אלוף אהוד ברק, להצדיק את אי-פרסום העובדה, שכל הכתבים הצבאיים ידעו על-אודותיה, שהוא אישית, יחד עם האלוף אורי שגיא, נכחו בעת התרגיל בצאלים שבמהלכו נהרגו חמישה חיילים. הצנזור תפקידו למנוע פרסום ידיעות הפוגעות או עלולות לפגוע בביטחון המדינה. על כך אינני חולק. אך במחילה, כיצד נפגע ביטחון המדינה כאשר הציבור יודע כי הרמטכ"ל נכח בתרגיל שהסתיים באסון? האם לא היה בפרשה זו ניסיון לבלום מידע שלא היה נוח לרמטכ"ל? האם לא היה כאן ניסיון מצד המפקד הבכיר של הצבא לטייח את העניין? גם פרשה זו, הידועה היום כאסון צאלים ב', הותירה בציבור סימני שאלה קשים ביותר, שלא באו על פתרונם עד היום.

דומה כי אותו רמטכ"ל, שהתגאה בכך שהוא אישית החליט לפרסם את עובדת קיומה של יחידת המסתערבים והוא זה שהצדיק את פרסום תאונות האימונים בצבא כדי להילחם בהן, נתן ידו לפרשיות הללו.

אם לא די בכך, התבשרנו בשבוע שעבר, כי לפני כמה שבועות אירעה תאונת אימונים קשה בבית-הספר לקצינים של צה"ל. שמונה חיילים נפצעו במהלך התרגיל, והדבר לא פורסם בציבור, עד שכתב "הארץ", איתן רבין, חשף זאת בשבוע שעבר. מדוע לא פורסמה הידיעה? האם חל שינוי במדיניות הפרסום של הצבא? אם כן, מדוע? והאם הדבר הוא בידיעת ראש הממשלה ושר הביטחון?

חברי הכנסת, הזיגזגים במדיניות הפרסומים של הצבא פוגעים בזכות הציבור לדעת ובחובת הרשויות לדווח. אדוני היושב-ראש, בימים שבהם הכנסת עוסקת באינטנסיביות בחוקי יסוד, הבאים לעגן בחקיקה ראשית את זכויות אזרחי ישראל בכל תחומי החיים, ראוי לשים לב לכך כי יש להבטיח גם

את זכות הציבור לדעת וגם את חובת הרשויות לדווח. אי-אפשר לנתק בין זכות זו ובין חובה זו. פגיעה בשתי אלה כמוה כפגיעה באחד מכללי היסוד בדמוקרטיה הישראלית הצעירה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תדון בנושא. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת הירשזון.

אדוני השר שחל, יש לנו סדרה של הצעות. במקרה זה הרבה יותר ממספר פגזי ה"קטיושה" שנפלו באותו אזור. על כל פנים, זכות הציבור לשמוע כן נשמרה באותו מקרה.

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ תביא לנו בוודאי עדות שמיעה מהאזור. אחריה – חבר הכנסת יוסף בא-גד. בבקשה, גברתי.

אסתר סלמוביץ (יעוד):

אדוני היושב-ראש, כיוון שהייתי כאן, לא אוכל להביא לך עדות שמיעה הפעם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום רביעי לפני כשבועיים, ב-16 בפברואר 1994, נורו, על-פי מידע שפורסם בתקשורת, שני טילי "קטיושה" מאזור מנצוריה שבגזרה המערבית בדרום-לבנון לאזור הגליל המערבי. אחד מהם, שדבר נפילתו נודע מייד בסמוך למועד נפילתו, הסב נזקים למפעל המצוי בסמיכות ליישוב בגליל המערבי, ואילו האחר, שנתגלה במועד מאוחר יותר, הסב נזקים כבדים למטע בגליל המערבי.

הדגשתי את העובדה שמדובר במידע שפורסם בתקשורת, משום שהפעם התפרסם דבר נפילתם של טילי ה"קטיושה" בניגוד למדיניותה התמוהה של ממשלת ישראל, שהתכוונה להסתיר ולהעלים את אירוע הירי מידיעת תושבי ישראל ואזרחיה.

למעשה, אין לראות במדיניות זו מדיניות תמוהה, משום שהיא עולה בקנה אחד עם המדיניות הכוללת הנהוגה על-ידי ממשלת ישראל; מדיניות שהיא בבחינת מעשה בת-יענה, המתבססת על התעלמות שיטתית ומכוונת מן העובדות ועל מתן פרשנות מוטעית ודמיונית, שכל מטרתה לנסות ולצייר את המציאות ואת המשא-ומתן עם הפלשתינים באותם צבעים כפי שהיתה ממשלת ישראל רוצה לראותם.

נפילת טילי ה"קטיושה" בשטחי הגליל המערבי מעלה על הפרק שתי שאלות חמורות, המעידות פעם נוספת על אוזלת ידה של ממשלת ישראל, וחמור מכך, על נטייתה הבלתי-ניתנת לריסון – לטיוח ולהתעלמות מן המציאות כהווייתה.

השאלה הראשונה העומדת על הפרק היא, האם אין בהפרת הסכם שהושג במהלך מבצע דין-וחשבון הפרה המצטרפת למסכת ארוכה של הפרות, התכחשויות וחזרה מהתחייבויות מפורשות, כדי להעיד על כך שלא ניתן לסמוך ולהתבסס על הסכמים עם הפלשתינים, וכי הממשלה, על אף העובדה שהיא ערה ומודעת לכך, מוליכה את עם ישראל בידעין לגיבושו של הסכם שלא זו בלבד שהניסיון מורה כי סיכוי להתממש ולהתקיים לאורך זמן אפסיים, אלא הוא אף יעמיד את עם ישראל במצב נואש, שבו ניאלץ, חלילה, להילחם על חיינו ועל מדינתנו במצב של נחיתות מוחלטת.

בשבוע שעבר צוין, כי הפלשתינים חוזרים בהם מכל ההסכמות שהושגו בנושאים הכלכליים. לפני כשלושה חודשים עמד המשא-ומתן עם הפלשתינים בצל הספק, בשל חזרתם של הפלשתינים מכל ההסכמות שהושגו עד אז. ה"קטיושות" בגליל המערבי מעידות על כך שהחזרה מהסכמים אינה קשורה במשא-ומתן כלכלי או מדיני. ההתכחשויות והפרת התחייבויות, אם בכתב ואם בעל-פה, מוצאות ותמצאנה את ביטוייהן גם בעתיד בתחומי הביטחון.

השאלה האחרת המתעוררת נוכח נפילת טילי ה"קטיושה" היא, האם אין הניסיון למנוע הבאת אירוע זה לידיעת הציבור מהווה טיוח והעלמת עובדות מהותיות שידיעתן נחוצה לעם כדי שיהא לאל ידו לשפוט ולבקר את מעשי ממשלתו ומדיניותה?

מעשה שכזה נמנה עם אותם מעשים שהיו מנת חלקן של מדינות אפלות, שמאמצי ממשלותיהן היו נתונים אך ורק לניסיונות למנוע מאזרחי אותן מדינות את היכולת לשפוט, לבקר ולעמוד על טיב מעשי ממשלותיהן ומדיניותן.

אדוני היושב-ראש, אירוע זה חמור מאוד מכל הבחינות, והתרחשותו מחייבת אותנו להסיק מסקנות קשות, אם באשר לעתיד המשא-ומתן עם הפלשתינים ואם באשר ליכולתה של הממשלה לנהל את המדינה ולזכות באמון אזרחיה.

חומרתו של האירוע מחייבת קיום דיון דחוף במליאה, משום ששתי השאלות הללו הן בבחינת מהות ויש להן השלכה ישירה על ביטחונה של מדינת ישראל, על עתידה ועל קיומה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת סלמוביץ.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת זבולון המר. חבר הכנסת בא-גד, טיטול בטובך דוגמה מחברת הכנסת אסתר סלמוביץ. היא הספיקה לתמצת את זה בשלוש דקות.

יוסף בא-גד (מולדת):

ומה עם השיעור בגמרא?

היו"ר ש' וייס:

אז אני מציע כך: הצעה לסדר-היום דקה, שיעור בגמרא שתי דקות.

יוסף בא-גד (מולדת):

אנחנו נכבד את הגמרא.

היו"ר ש' וייס:

מה דעת הגמרא על "קטיושות"?

יוסף בא-גד (מולדת):

זו הפתעת הנאום.

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, לפני שאני מתחיל, כבוד השר המתאם, רציתי לשאול אותך מה דעתך על הדבר הבא: אני בעד הסכם שלום מלא עם סוריה תמורת החזרה מלאה של כל השטחים שכבשנו, אבל בדרום-הלבנון. מה דעתך על רעיון כזה, להציע לסוריה שאנחנו מחזירים להם את דרום-הלבנון, אם הם מתחייבים לשלום מלא אתנו? כל דרום-הלבנון, בתנאי שיתחייבו שלא יהיו "קטיושות".

בנימין טמקין (מרצ):

אפשר לעשות הפסקה בדיון, ושהשר ישאל את ראש הממשלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מעלה את זה. הפסקה על חשבוני? כבוד השר, אני מדבר ברצינות. אני חושב, שאם היינו מציעים את זה, יכול להיות שהיינו מוצאים נתיבות ללבם, שלום מלא תמורת החזרה מלאה של דרום-הלבנון, תמורת התחייבות שלא יהיו "קטיושות" או כל הפרעה אחרת. תחשוב על זה.

שמענו את חבר הכנסת הירשזון בעניין העלמת המידע. אני שואל, מדוע כשלא צריך להעלים מידע – אתם מעלימים בלבנון; מדוע, כבוד השר, ביום שישי בבוקר, לאחר הרצח המחריד והנורא, שאני מסתייג ממנו, דוחה אותו, ויותר מזה, אני משתתף באבלן הכבד של המשפחות הערביות הפלשתיניות, לבי לבי על חלליהן, עד כדי כך – מדוע לא ניתנה הוראה, הוראת ראש הממשלה או הוראת הצנזורה, לעכב את המידע בכל דרך, עד שתיגמר התפילה בכל המסגדים? ידעתם שזו תפילת מוחארם, ידעתם ש-90,000 מתרכזים בירושלים.

שר המשטרה מ' שחל:

160,000.

יוסף בא-גד (מולדת):

איפה התבונה? מעלימים מידע שקשור בלבנון, שאני לא יודע למה העלימו – הרי גם אם יש מידע למשפחות, שלא מספיקים להודיע, חלילה, למשפחה על אסון שקרה לבנם, כולנו מבינים – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בא-גד, שאלה תמימה: האם אתה מעלה על דעתך, לו רצו, שאפשר להעלים דבר כזה? אסון בהיקף כזה, לו רצו, אפשר להעלים? היו צריכים לשים סגר על המקום ועל האוויר ועל הטלפונים.

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה. אפשר אפילו לנתק לכמה שעות טלפונים לעיר חברון. במקרה טרגי כזה אפשר לעשות זאת. זה הרבה יותר חשוב.

היו"ר ש' וייס:

ואז יזעיקו את העזרה באמצעות יוני דואר.

יוסף בא-גד (מולדת):

מקובל הדבר באירועים חריגים בצה"ל – מקפאים מידע. אז היינו חוסכים את כל מה שהיה בהר-הבית.

קריאה:

מה עם הפלאפונים?

יוסף בא-גד (מולדת):

יש דרך להתגבר, או לא לתת ל-160,000 לעלות להר-הבית.

אמרתי, אני מגנה את הרצח, אני משתתף, אבל, חברי חברי הכנסת, לבי לבי גם על אלמנתו של ד"ר ברוך גולדשטיין ועל ארבעת היתומים. לבי לבי עליהם, כי המעשה החריג והנורא נגרם בגלל הססנות של הממשלה וראש הממשלה.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה מבין מה שאתה אומר?

יוסף בא-גד (מולדת):

יש מאמר חז"ל, מאמר בהגדה: "וירעו אותנו המצרים". שואלים כל המפרשים: זו לא עברית נכונה, צריך לומר וירעו לנו, למה אותנו? מסבירים המפרשים – – –

היו לי הרבה הפרעות, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוסיף לך חצי דקה.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, זו לא פרופורציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא רוצה להפסיק אותך באמצע דברי תורה, לכן אני מבקש ממך להצטמצם, שלא אצטרך להפסיק אותך. אני עושה פשרה, דקה וזהו.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה.

"וירעו אותנו המצרים" – המצרים עשו אותנו רעים. אני אומר: הערבים עשו אותנו רעים, ואני לא לוקח את המוסר שלהם, כי אם אני אקח את המוסר שלהם, יש לי הרבה שאלות. למה באנקרה, כשנכנסו למקום קדוש, לבית-כנסת, ביום שבת, ורצחו 22 איש, כמדומני – אנחנו יצאנו להתפרע? לא שמענו שום גינוי מהם באנקרה, בבליה, בפאריס, בבתי-הכנסת, באביבים, בדוב"ב, במעלות רצחו ילדים בדם קר, אוטובוס 405, אוטובוס מול טלז-סטון דרדרו לתהום. למה אנחנו לא התפרענו בשום מקום למרות גודל הכאב? לא שמענו את הגינויים שלהם על כל ההרג ההמוני שהיה בכל המקומות. אצלם הכול כשר. פה הפכו אותנו לרוצחים, חס וחלילה; אנחנו מסתייגים ולא מרשים.

לכן, אני אומר לכם, אל תבואו אתם ללמד אותנו מוסר יהודי. אנחנו אמונים על המוסר, לא ניתן למוסר להידרדר. אבל אנא, ממשלת ישראל, קחו את החוק בידיכם, תפסיקו להפקיר את הר-הבית ואת הכותל המערבי, כפי שהיה ביום שישי, קחו את הכוח ואת השלטון, ואז יהיה טוב גם לערבים וגם ליהודים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת זבולון המר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת בא-גד, מה לירי ה"קטיושות" – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

הסכם שלום עם סוריה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרי שהבינותם בדיוק למה התכוון חבר הכנסת בא-גד, נשמע את חבר הכנסת זבולון המר.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שבוע, כאשר נחתו שני טילי "קטיושה" בצפון הארץ, ראינו בכך סימן אזהרה מאיים ומדאיג באשר לתוצאות ההסכם שעשתה הממשלה לאחר מבצע דין-וחשבון ולגבי הסורים והאחריות שלהם.

בינתיים קפץ עלינו רוגזו של האירוע החמור מאוד במערת המכפלה, והוא מעסיק את כל מעייננו וישותנו עד כדי כך שאפילו פיצוץ של כנסייה בלבנון עם עשרה הרוגים ועשרות פצועים לא מעניין איש לא בארצות ערב, לא בישראל ולא בשום ארץ מארצות העולם הנאור.

וכל זאת ראוי להזכיר ולהזהיר, שנפלו שני טילי "קטיושה" בגליל. בנס הם לא הרגו ולא פצעו. אבל בלבנון, כמו שאמר הרמטכ"ל, מתרחשת מלחמה, ואנחנו נתבעים לקורבנות רבים, כאילו הסכמנו לאחר מבצע דין-וחשבון, שבאזור הביטחון מותר להם להרוג בחיילינו בלי שאנחנו נצא מגדרנו, ונשמור על כללים מגבילים ומוגבלים במלחמה שלנו ב"חיזבאללה", ואנו מאבדים שם את מיטב הקצינים והחיילים שלנו. ראוי שנחשב שוב את המהלכים שלנו בלבנון, כדי שהיוזמה תהיה בידינו וכדי שמכתם תהיה קשה יותר.

אדוני היושב-ראש, זה שלא נהרגו ישראלים מטיילי ה"קטיושה" זה מזל, נס, מי שרוצה. אבל עלינו להיות מפוכחים וערים לכך, שה"חיזבאללה" בחסות סורית מסוגל לשלח שוב טילים, ולא בכל יום ולא בכל הנחתה כזאת אנחנו מובטחים שלא ייפגעו אזרחים בצפון, אנשים, נשים וילדים. האזהרה נשלחה, ועלינו לפעול בהתאם.

אינני יכול, אף-על-פי שחבר הכנסת גולדשמידט אולי יגיד שזה לא לעניין, אבל אני קושר את זה למזרח התיכון, שלא להביע מורת רוח ודאגה עמוקה משחרור 1,000 מחבלים היום. על-פי נוסח ההודעה של השחרור הזה, מדובר באלו שלא ביצעו פיגועים לאחר אוסלו. מסקנה: הם ביצעו פיגועים עד אוסלו, עד לפני חודשים מספר. לא דרשו מהם להתחייב להפסיק את הפיגועים. וההבנות בינינו, הרי הן כל כך רופפות, עד כדי כך שה"פתח" הודיע, שהוא שרצח בכפר-סבא את מוריס אייזנשטט, השם ייקום דמו.

כולנו משבחים את כוחות הביטחון על חיסול ותפיסה של החוליה באבו-דיס, שרצחה שמונה ממיטב אנשינו. אך מה ההיגיון כשיד אחת תופסת, תוך סיכון, כמה מחבלים והיד השנייה משחררת אלפים של מפגעים ומחבלים? דווקא עכשיו, כשהמתח גדול באוויר, אין פה תרומה להרגעה, אלא הגדלת הסכנה ליהודים בישראל. מרוב פניקה, מקריבה הממשלה את ביטחוננו למולך הפלשתיני.

חברי הכנסת, ראוי שהכנסת תדון במצב המלחמה שלנו בלבנון. ראוי שהכנסת תתריע על המחוות המרחיקות לכת, שתכליתן לרצות את ערפאת, שיואיל בטובו להידבר אתנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. קצר ולעניין. אתה מראה דוגמה לאחרים. נראה איך זה ישפיע על חבר הכנסת בנימין טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

זה לא התחום היחיד שבו חבר הכנסת המר משפיע עלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

כמי שמנהל ישיבה אסור לי להתבטא אחרת אלא לפחות בעניין הזמן תלך בעקבות חבר הכנסת המר.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשבוע הגשנו את ההצעה הדחופה הזאת, אבל העובדה שהיא לא נראית כל כך דחופה היום היא רק סימן לאזור שבו אנחנו חיים ולמצב שבו אנחנו חיים. אני הייתי מרגיש כמשקל לעצמי אילו הרחבתי עכשיו את הדיבור בנושא האמור.

עם זאת, אני רוצה לומר שמעשה האלימות הזה של שיגור טיל ה"קטיושה", כמו כל המעשים האלימים האחרים שמתרחשים באזור, באים להוכיח מחדש את הצורך הדחוף להשיג שלום עם שכנינו, להתקדם בתהליך השלום, שהוא הדבר היחיד שיכול לשים קץ למעגל הדמים, לשנאה באזור. אין דרך אחרת.

מה שאמור לגבי ה"קטיושות" משטח לבנון אמור עוד יותר לגבי המצב שבו אנחנו שרויים היום בעקבות מה שקרה בחברון. אני כמובן לא צריך להוסיף מלים על מה שכבר נאמר אתמול כאן, בעיקר על-ידי ראש הממשלה, לגבי התחושות של כולנו, ואני רוצה לומר כמה עובדות יסוד, לחזור עליהן, בעיקר למען הציבור ששומע אותנו ורואה אותנו בטלוויזיה.

מצב שבו 5 מיליוני אזרחים של מדינה שולטים במשך שנים רבות על 2 מיליוני אנשים השייכים בעיקרו של דבר לעם אחר וגם לדת אחרת, הנמצאים במצב שבו אין להם זכויות לאומיות, יכולת לקבוע לעצמם את גורלם, הם גם משוללים זכויות פוליטיות יסודיות; מצב כזה בכל מקום בעולם, בלי קשר לנאומים ובלי קשר למה שפוליטיקאי זה או אחר אומר, כמו חוק ברזל של שליטת עם אחד על עם אחר, כמו חוק ברזל המתקיים בסרייבו כמו בקפריסין, כמו חוק ברזל המתקיים במשך שנים רבות ביחסים שבין הרוסים לאוקראינים, לליטאים, לגרזינים ולאחרים, כמו חוק ברזל בכל מקום שבו קבוצה לאומית או אתנית, או שמדברת שפה מסוימת, או דתית מסוימת, כחוק ברזל של לבנון השסועה, אותו חוק ברזל פועל אצלנו – בסופו של דבר, מצב זה, שבו שני העמים חיים בחיכוך מתמיד כזה ועם אחד שולט על העם האחר, יביא למרד, לפעולות אלימות, לשנאה, והדרך היחידה לפתור את הבעיה היא להכיר בעובדה שעם אחד לא יכול לשלוט לאורך זמן בעם אחר באותה מסגרת טריטוריאלית. אז, או שמתחלקים בשלטון או שנפרדים, וכל אחד יש לו שלטון בעצמו על עצמו.

החוק הזה, כל זמן שלא נבין אותו, לא נצא לא מהשכול, לא מהסבל, לא מהשנאה ולא מהאלימות.

ובאים אנשים וחושבים שהם מחוסנים מפני התופעות שאנחנו מכירים בעמים אחרים; הם מחוסנים מפני הלאומנות; הם מחוסנים מפני הגזענות. אני זוכר, בשנים ההן, כשהתחיל מעשה ההתנחלות באותם מקומות שבהם הוא התחיל, כבר אז הייתי באופוזיציה, אז לא הליכוד היה בשלטון אלא מפלגת העבודה. המערך היה בשלטון, והוא עשה מעשים כאלה של התנחלות בלב אוכלוסייה ערבית, והזהרנו וחרזנו והזהרנו שהמעשים האלה לא הולכים ביחד עם שלום, שאין כיבוש ליברלי, שאין מצב שהעם השני יקבל את השליטה הזאת לאורך זמן; שמצב שבו אתה מכניס אנשים פנאטים – ואני רוצה לומר משהו, כאן, ואני באמת לא מתכוון לפגוע באף אחד ולא מתכוון לפגוע באיש דתי כלשהו בכל מקום. אבל אני רוצה לומר, שכאשר יש אנשים שמתהלכים בביטחון מוחלט שהם שומעים את קול האלוהים והם יודעים בדיוק מה אלוהים רוצה, בצד ההוא ובצד שלנו, הם יודעים בדיוק מה אלוהים רוצה, במצב הזה אי-אפשר לצפות לדבר אחר אלא להתנגשות בין אנשים שלא יכולה להיות ביניהם שפה משותפת כלשהי ובסיס לדיאלוג כלשהו, כי אלוהים לצדם. מסכנים אנחנו, מסכנים אנחנו שאיננו יודעים את התשובות המדויקות שאלוהים נותן, ולא שומעים בדיוק את קול האלוהים, אלא אנחנו כל הזמן נמצאים בשאלה ולא בתשובה. באים אנשים עם תשובות מוחלטות, עם ביטחון עצמי מופרז – – –

זבולון המר (מפד"ל):

גם אתה.

בנימין טמקין (מרצ):

לא אדוני, לא אדוני – – –

זבולון המר (מפד"ל):

– – –

בנימין טמקין (מרצ):

לא אדוני, לא אדוני, אני לא חושב שאלוהים מכתוב לי – – –

זבולון המר (מפד"ל):

לא אלוהים; האדם.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אומר לך, סליחה, עם כל הכבוד, מכיוון שאני לא משוכנע שכל הצדק אצלי, מכיוון שאני יכול לשים עצמי במקום ההוא שבצד השני, אבל אנשים שעסוקים בלשמוע לאלוהים שלהם, ורק לאלוהים שלהם, והם בטוחים במה שאלוהים אומר להם, אנשים כאלה לא יכולים לשמוע את הצד השני, לא יכולים לסמפת את התביעות של הצד השני, ואז, כאשר יש אנשים כאלה בצד ההוא ואנשים כאלה בצד הזה, ושמים אותם ביחד, לחיות ביחד בשכנות, ממש זה ליד זה – שמעתי דיבורים בעבר ועימותים עם הימין. היו אומרים לי: עד שאתם, השמאלנים, באתם לכאן, אנחנו הלכנו אתם לשוק, היינו ביחסים מצוינים אתם, ושיחקנו כדורסל אתם. כל הדיבורים האלה הם דיבורי סרק, כי אנשים שבאו לשם חושבים שהם מממשים את רצון האלוהים עד המלה האחרונה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

השעון מצלצל.

בנימין טמקין (מרצ):

אני רוצה לסיים בקריאה, ממש בקריאה. אני קורא בעיקר למחנה הדתי-הלאומי, אני רוצה לומר לאנשים בכל מה שנוגע לערכים של ארץ-ישראל, עם ישראל ותורת ישראל: בואו נלמד שרק בזמן המשיח יהיה אפשר לממש כל דבר באותו זמן, בלי בעיות ובלי התנגשות, אבל כל עוד זה אינו המצב, ולא בנו תלויה ההחלטה מתי זה יהיה, אנחנו צריכים להתפשר עם המציאות ולהתפשר על ערכים. צריך לומר לאנשים, שגם אם אתה מתפשר על ארץ-ישראל – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

– – אתה יכול להגן על עם ישראל. כל זמן שהאנשים במחנה שלכם לא יתפסו את זה, יהיו אנשים שהם כל כך בטוחים שרק הערך הזה קובע, והוא עד כדי כך חשוב, שמצדיק כל דבר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש ממך לסיים, אין לי ברירה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני מסיים. אני קורא למחנה הדתי-הלאומי לקיים חשבון נפש נוקב ואמיתי, כפי שאנחנו, שאין לנו כל התשובות ואיננו שומעים בדיוק את קול האלוהים, עושים יום יום. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אביגדור קהלני מסיים את מערכת ההרצאות בנושא זה, וכמובן אחריו השר.

עוד רגע, חבר הכנסת טמקין יגמור את הוויכוח. בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, נכון שאנחנו עוסקים שבוע ומשהו בטיל שנפל בגליל. קודם כול, אני מוכרח לומר שאני מופתע מזה שלא ידענו, שזה לא התפרסם, רק לאחר שאלות ששאלנו הודיעו על נפילתו של הטיל בשעה 03:00 ליד מושב לימן, ואני די מופתע, כי בדרך-כלל אנחנו לא מסתירים שום מידע. הייתי מבקש את התייחסותך לנקודה הזאת.

יש מלחמה בגבול הצפון, ורציתי להזכיר לנו כמה הרוגים היו לנו בשנה שעברה בגבול הצפון. ההרוגים האלה – כאשר אני מסתכל על הסטטיסטיקה, עולות בי מחשבות על שיטת הפעולה בגבול הלבנון. ב-23 בינואר נהרגו לנו שני חיילים, ב-13 באפריל נהרגו לנו שלושה חיילים, ב-1 במאי – חייל אחד, חייל נהרג ב-18 במאי, ב-8 ביולי – שני חיילים, שלושה ב-9 ביולי, ב-22 ביולי – חייל אחד, ב-25 ביולי – חייל אחד, ב-27 ביולי – חייל אחד, ב-19 באוגוסט – שבעה חיילים, חייל ב-12 בספטמבר וחייל ב-11 בספטמבר. בסך הכול, תראו כמה חיילים נהרגו בגבול הלבנון.

ניסיתי לחלק את השאלה באיזו צורה הם נפלו – 15 נפלו במטענים, נפגעו במהלך סיור, ארבעה נהרגו בהיתקלות, שניים נפגעו בנשק נ"ט, "הסאגרים", הטילים, וחמישה נהרגו מפצצת מרגמה. כלומר, יש מלחמה אמיתית בגבול הלבנון, ואנחנו במדינת ישראל עוסקים לא אחת בשאלות היום-יום, אבל חיילינו נלחמים שם ונהרגים.

ניסיתי לבחון את שיטת הפעולה בתוך לבנון, הקשיתי על הרמטכ"ל בשבוע שעבר ושאלתי, האם באמת כל אותם הרוגים הם הכרח המציאות? האם כל אותם סיורים – זו הדרך היחידה שעלינו ללכת בה? האם אין דרכים אחרות שבהן נימנע, כיוון שמרבית החיילים נהרגו בסיורים? יש הבדל בין סיור אחד, שפותח דרך אל מוצב, ובין סיור אלים, מה שנקרא בלשון צבאית – סיור שבודק שטח. אני יודע שהמטרה היא אחת, למנוע מהם להגיע לגבול הלבנון.

המחיר בהרוגים שאנחנו משלמים הוא מחיר גבוה מאוד. מלחמה מתרחשת בגבול הלבנון, ואני רוצה לומר לכולנו, שלפני מבצע דין-וחשבון נורו 100 טילי "קטיושות" מגבול הלבנון. היום שקט. אותו טיל "קטיושה" שנורה הקפיץ אותנו. הוא נורה על-ידי הגדוד ה-13, שנקרא: "ספטמבר השחור", בשיתוף

פעולה עם הסורים, בשיתוף פעולה עם הלבנונים, ומאחורי הטייל הזה יש אולי מצב של החמרה בגבול הלבנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת בגין, רצית לשאול שאלה? אתה מצביע.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ברשות הנואם.

היו"ר ד' שילנסקי:

ברשות הנואם, אבל בתום דבריו. מסכים או – – –

אביגדור קהלני (העבודה):

בבקשה, אני מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתה העלית עכשיו בפומבי את ספקותיך לגבי הנחיצות של כל הסיורים המתבצעים בלבנון. אמרת – – הרמטכ"ל. אני חושב, לשם ההגינות וגם כדי שהציבור לא יחשוב אחרת, כדאי שתביא את תשובת הרמטכ"ל – – –

אביגדור קהלני (העבודה):

אני אתן את התשובה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

על-פי תשובתו, הסיורים האלה חיוניים להחזקת רצועת הביטחון ולהגנה על יישובי הגליל.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני אמור לתת את התשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא נחשיב לך את זמן השאלה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני אמור לתת את התשובה. אני שם סימני שאלה כתוצאה מכמות ההרוגים, ותשובתו של הרמטכ"ל היא שאלה הם סיורים הכרחיים, שתכליתם למנוע מאנשים, מה"חיזבאללה", מחוליות פיגועים כאלה או אחרות להגיע אל גבול המערכת.

אני אומר לעצמנו, אנחנו משלמים מחיר יקר. בגבול הלבנון יש מלחמה אמיתית, וה"קטיושה" הזאת פשוט הדליקה לנו נורית אדומה, שמא מישהו ניסה להסתיר, ואני לא מאמין. אני נוטה להאמין שה"קטיושה" הזאת היא איזו שכחה, או פשוט התחמק למישהו.

כאשר מדברים על הגבול הזה, אני רוצה לומר מלה אחת. יש בחוץ – מחוץ לשערי הכנסת – עצרת הזדהות עם הנעדרים. אני רוצה מעל במה זו להזדהות עם נעדרי צה"ל, שעד היום אנחנו לא יודעים מה קורה אתם. אני רוצה לומר לכם, שכשאנחנו שולחים את חיילינו לשדה הקרב, אנחנו מצפים לדבר אחד: לא משנה באיזו צורה יחזירו אותנו הביתה, חד-משמעית – להילחם ללא חובש, ללא רופא, זו משימה בלתי אפשרית; להילחם עם תחושה שמישהו לא יחלץ אותך, זו משימה בלתי אפשרית; להילחם עם תחושה שמא יקרה לי משהו ומישהו לא יביא אותי חזרה הביתה ולו בארון, זו משימה בלתי אפשרית. לכן מצווים אנחנו להעמיד תנאים חד-משמעיים בהסכמי השלום, כדי להחזיר את הנעדרים הביתה.

מכאן רוצה אני לעבור, בזמן שנותר לי, לאירועי חברון. אני רוצה לומר, קודם כול היום נמסר לנו שמספר ההרוגים במערת המכפלה הוא 30, פלוס חמישה, שהם 35. חמישה נהרגו ברחובות בהתנגשות עם צה"ל. אני שמח שלבסוף אפשר היה לקבל את המספר המדויק של ההרוגים.

יש כמה דברים שצריכים להדליק פרוז'קטורים אדומים. כולנו ידענו שמוסלמים ויהודים יכולים להתפלל בו-זמנית ביחד. השאלה המרכזית היא, אם אנחנו באמת חייבים לגרום לחיכוך בתוך מערת המכפלה כאשר מוסלמים ויהודים מתפללים באותה שעה. דבר שני, היום יהודים רשאים להיכנס

לתוך מערת המכפלה עם נשק. אני שואל את עצמי: למה אנחנו צריכים להיכנס עם נשק? האם לא ניתן לפרוק את הנשק בחדר מיוחד, כפי שנעשה עד 1980, והחיילים יאבטחו את המתפללים במקום?

שתי נקודות פשוטות כאלה יכולות למנוע – לא למנוע את התפילה של שני העמים שם – את החיכוך. אולי יכולנו למנוע ולדעת מראש שהדבר הזה צפוי.

מלה אחרונה לבני דודינו ערביי ישראל, שחיים יחד אתנו במדינה אחת. אני רוצה לקרוא להם מעל במה זו. יכול להיות שבתהליך השלום יהיו עוד הרבה מאוד התנגשויות משני הכיוונים. אני קורא להם מעל במה זו, אנחנו מתכוונים להמשיך לחיות בדו-קיום כאן במדינת ישראל. לא יכול להיות מצב שבו מופרע כזה או אחר, משני הכיוונים, יפגע באנשים – אם בערבים אם ביהודים – ולאחר מכן יגרם לרחוב להשתולל ולפגוע. אפשר לעשות עצרות הזדהות, אפשר להניף דגלים שחורים, אבל לא ייתכן שביפו לא ניתן יהיה ליהודים לנסוע בכביש הראשי. לא ייתכן שברהט תהיה התנגשות דמים כזאת. לא ייתכן שאנחנו נסכים למצב כזה.

אני פונה אליהם מעל במה זו, תגלו התאפקות. תפגינו, תמחו, תניפו דגלים שחורים, אני מבין את ההזדהות, אבל אסור לכם לפגוע ביהודים, כפי שאנחנו לא ניתן לשום יהודי לפגוע בערבי כיוון שמישהו דרדר אוטובוס או מישהו פגע ביהודי כאן או במקום אחר. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

המשטרה היום עסוקה בכנסת.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ההצעות לסדר-היום היה ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל ואי-פרסום העובדה של הירי הזה. קבוצת חברי הכנסת הנכבדים שהגישו את ההצעה בנו איזה בסיס עובדתי על נושא שבאמת לא היה לו כל יסוד. תוך כדי הצגת הדברים בא לי לקום ולהגיד: רבותי, פשוט חבל, אילו שאלתם את השאלה היינו אומרים לכם שלא היה ולא נברא, איש לא רצה להסתיר ולא היתה כוונה להסתיר. לא רק זאת, במקרה הייתי נוכח כאשר הובא העניין לידיעתו של ראש הממשלה. ראש הממשלה פנה לרמטכ"ל ושאל אותו במה מדובר. באמת לא היו דברים מעולם. אני, שמקבל בדרך כלל את ההודעות האלה, יודע שהדברים היו מעבר לכל מחשבה או כוונה. אני גם מסביר, שכתוצאה ממצב אובייקטיבי היה איחור בפרסום, גם מפני שלא ידעו. חברת הכנסת סלמוביץ, לא ידעו. כוחות הביטחון לא ידעו. לא היה אפשר לדעת.

אני חייב להיזכר במשהו שאמא שלי אומרת לפעמים כאשר היא צופה בשידור הזה בערוץ השלישי. היא אומרת: תשמע, היה לך נאום טוב, אבל עד כדי שתיקה זה לא הגיע. עדיף היה אילולא העלו. חבר הכנסת הירשזון העלה את הנושא, וכבר ציין שיש תקדימים והממשלה לא רוצה לפרסם ויש בכלל איזו קונספירציה כזאת רצינית – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מייחס דברים רציניים מדי לממשלה הזאת.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת הירשזון, אני מתייחס אליך ברצינות, תאמין לי. היה לך נאום טוב, אהבתי לשמוע, אבל עד כדי שתיקה זה לא הגיע. אילו לא אמרו דבר – היה הרבה יותר טוב. חבר הכנסת בא-גד בא עם דף גמרא והציע הצעות. העניין התפתח מעצמו ולא יכולתי לעצור, אלא לבוא ולהגיד: רבותי, אתם רוצים לדבר, הרי הבית הזה הוא בית יוצא מן הכלל. אפשר לעשות עניין מכל דבר. מדברים בכשרון רב על נתון שאפשר היה לברר אותו, ותאמינו לי, אפילו לא אצלי, אפשר היה לפנות לרמטכ"ל, אפשר היה לפנות לוועדת החוץ והביטחון, על שאלה מאוד פשוטה אפשר היה לקבל תשובה מאוד עניינית, והעניין היה מסתיים.

לגבי העובדות. הירי בוצע על-ידי גורם פלשתיני קיצוני, נאמר כאן: על-ידי "ספטמבר השחור". נראה שהיו שני מטחי "קטיושות", ולא אחד, שני טילים. האירוע היה בבחינת יוצא מן הכלל, לאחר תקופה די ממושכת של שמירה על אותם כללים שאנחנו יודעים אותם. האמת היא, שלעתים נשמעים קולות נפץ, ורק לאחר בירור – ומהו הבירור? הבירור הוא כאשר מוצאים את החומר בשטח עצמו, מאתרים את מקום הנפילה, בודקים – רק אז נמסרת ההודעה. אין לאיש שליטה או כוונה להעלים ולבנות על זה תלי תלים של דברים. אבל מאחר שהדביקו אחות לבן יחיד – אני דווקא לא כזה, יש לי חמש אחיות – כבר אי-אפשר להתנער מהעניין הזה. למי היה עניין בזה? איזה עניין היה להסתיר את המידע הזה מהציבור? בכלל, במדינה הזאת אי-אפשר להסתיר שום דבר, אפילו אם אתה רוצה. איזו סיבה? איזה מניע? ההיפך.

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע מה לעשות עם ההצעה. אם רוצים אני מוכן להעביר אותה לוועדת החוץ והביטחון. אני אומר לחברי הכנסת המציעים, אם אתם מאמינים לתשובה, תסתפקו בתשובה ובזה תם העניין. חבל להעסיק בזה עולם מלא, עם כל הבעיות שיש לנו.

חבר הכנסת הירשזון ביקש לשאול שאלה, ברשות היושב-ראש, בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן. אתה גם קיצרת, וודאי שיש לך עוד זמן.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, בדברריך אמרת שלא היתה כוונה ולא היה ניסיון, ובכלל מה אתם מעלים את הדבר הזה כאשר בשאלה פשוטה אפשר היה אולי לפתור את זה. כאשר אנשי שגרירות ישראל בארצות-הברית דיברו על הנושא הזה עם אנשי הממשל האמריקני, ואנחנו פה במדינת ישראל לא ידענו – בכל אופן יש כאן סתירה. איך אתה מסביר אותה?

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת הירשזון, פעם אמרו על לואי ה-14, שמספיק שהוא יאמר את האמת כדי שלא יאמינו לו. אינני יודע מה הסיפור על – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

יש אנשים כאלה. תשאל את חבר הכנסת רמון.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בני בגין, אני חושב שאפשר היה להביא כמה דוגמאות מהסיעה שלך, תאמין לי, לעילא ולעילא.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא על בסיס סיעתי.

שר המשטרה מ' שחל:

לא על בסיס סיעתי, על בסיס אישי. וחבר הכנסת בני בגין, אני אינני נוהג להשיב למישהו שאיננו באולם, גם אם יגידו. מותר לכל אדם לעשות את הטעויות שלו. והאמן לי שאילו הייתי במקומך גם לא הייתי מנצל את ההזדמנות הזאת, אם כי זה לגיטימי ומותר, אין בעיה.

אינני יודע מה היה בשגרירות ארצות-הברית. אני רק אומר לך את העובדות כפי שהן. לא היו דברים מעולם. כאשר בדקו את השרידים של טילי ה"קטיושות", נמסרה הודעה בדרך הרגילה, בלי כל התערבות.

חבר הכנסת הירשזון, במערכת הביטחונית יש מערכת מאוד יעילה של קשר, של תקשורת, שמעדכנת את אלה שצריכים להתייחס לבעיות מן הסוג הזה. והיא נמצאת גם במשטרה וגם בידי צה"ל. האמן לי שאין לאדם פוליטי כלשהו נגיעה כלשהי בנושא הזה.

אבל אם אתם רוצים לקיים דיון בוועדת החוץ והביטחון, אדוני היושב-ראש, אינני מתנגד לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

נשמע את החברים. אני אקצר בשאלה, ואשאל האם יש מישהו מהחברים שהשתתפו בדיון שאינו מסתפק בדברי השר ומבקש להמשיך בנושא.

זבולון המר (מפד"ל):

אני מבקש להגיד משהו. עלה פה הנושא הזה, אבל עלה גם הנושא של עצם ה"קטיושות" שכוונו משם. לכן אני חושב, ששום דבר לא יקרה אם נעביר את זה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש חבר כנסת אחד שמבקש זאת, זה מספיק. אני חושב שנמשיך בפרוצדורה הרגילה. אני מבין שאם יש חבר כנסת אחד שמבקש להמשיך בדיון, ואם ממילא דנים, אין מי שמוכן להוריד את הצעתו. אם כך, נשמע קודם את חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שמבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יוסף בא-גד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל מה הציע השר?

היו"ר ד' שילנסקי:

השר הציע שתי אפשרויות: האחת, שיסתפקו בדבריו; השנייה, להעביר את הנושא לוועדה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עלייתי לכאן כדי לבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסף בא-גד, קודם כול משום שלטעמי מן הראוי היה שהוא יקדיש בדבריו מלה יותר רצינית לנושא הטבח ופחות מלים לדברים אחרים, ברמת ההדגשים שהיו בנאומו.

אבל, אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהתווכח עם חבר הכנסת בא-גד. להערכתי, מה שעשתה משטרת ישראל – המפכ"ל ושר המשטרה – בהתנהגות שלה ובאיפוק שגילתה ביום שישי בצהריים, בהר-הבית, שעה שאלפי המתפללים היו שם, היה דוגמה לדרך תגובה נבונה על אירוע קשה. אינני רוצה להעלות על הדעת איך היינו נראים היום לו שר המשטרה וממשלת ישראל היו מקבלים החלטה אחרת. דווקא האיפוק בקטע הכל-כך קשה שהיינו מצויים בו שש או שבע שעות לאחר האירוע המזווע שהיה בחברון, דווקא האיפוק הזה אולי הציל ומנע אסונות הרבה יותר גדולים. חבר הכנסת בא-גד בא חשבון עם ממשלת ישראל ועם משטרת ישראל על דרך הפעולה שלה. אני חושב שבכך הוא יותר מאשר טועה טעות מרה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אסעד אסעד, לגבי הצעתה של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, לפני שאציע פרוצדורלית להסיר את הצעתה של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, אני רוצה להצטרף לקריאתו של חבר הכנסת קהלני לערביי ישראל לשמור על איפוק. כי במדינה הזאת תמיד יחיו ערבים ויהודים יחד, לעולם ועד. מלחמות של 50 שנים ויותר לא פתרו את הבעיות ולא הביאו לסיום הסכסוך. לכן, את החיים המשותפים צריכים לעשות יחד, ויחד למצוא את הדרך כדי לפתור באמת את הבעיות.

לגבי נושא טיל ה"קטיושה" האומלל, שנפל או לא נפל, אני חושב שזה סימפטום למה שקורה בדרום-לבנון, ברצועת הביטחון, כפי שמגדירים את זה מפקדי צה"ל. זו מלחמה שמתנהלת יום יום ברצועת הביטחון. אני חושב שזאת תוצאה של הסכם ההבנות האומלל שנעשה בעבר בעקבות מבצע דין-וחשבון, על-ידי ממשלה ריבונית במדינת ישראל. אני הייתי שנים רבות בשטח הזה. עושים הסכם עם כנופיה, שבדומה לה יש בלבנון עשרות כנופיות כאלה שמבצעות רצח וטבח יום יום. רק אתמול שמענו על הפצצה שהונחה בכנסייה בג'ונייה. אלה דברים שלצערי נעשים יום יום במדינה הזאת. אנחנו מצטערים על כך. אינני רוצה להיכנס להסכם הזה, אבל התוצאה שלו היא שהוא מביא למצב שקורה, שיום יום נהרגים חיילים מצבא דרום-לבנון, ולצערי גם חיילים שלנו. אני חושב שכאן צריך לשנות את הקונצפציה לגבי השטח הזה. אין לי מספיק זמן לדבר על כך.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אתה סובלני, אני רוצה להגיד מלה אחת לגבי מה שאמרו חברי הכנסת טמקין ובא-גד על מה שהיה במערת המכפלה. זה כתם שחור על מצחה של החברה הישראלית כולה, כל אזרחי מדינת ישראל, יהודים כערבים. ואתמול, לראשונה, כל הכנסת התאחדה וגינתה את המעשה המביש הזה. יש פתגם בערבית שאומר: אם הדיבור שווה כסף, השתיקה על הנושא הזה שווה זהב. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אסעד אסעד, אני הייתי סובלני בזכות זה שאתמול ראיתי את הבן שלך, קצין בכיר בצה"ל, בגיל כל כך צעיר. כל כך התמלאתי הערצה שלא יכולתי להפסיק אותך באמצע. זה בגלל הבן, בגלל דור ההמשך. הרי אין אב מקנא בבנו, אז מותר להגיד מלה טובה על הבן.

אסעד אסעד (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נלך אחד אחד ונשאל את חברי הכנסת המציעים. חבר הכנסת אברהם הירשזון, האם אתה מוכן שההצעה תעבור לוועדה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ?

אסתר סלמוביץ (יעוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסף בא-גד?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זבולון המר? הרי אתה בעל ההצעה שזה יעבור לוועדה.

זבולון המר (מפד"ל):

מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בנימין טמקין?

בנימין טמקין (מרצ):

מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אביגדור קהלני?

אביגדור קהלני (העבודה):

מוכן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

18 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שכל ההצעות, של חברי הכנסת הירשזון, סלמוביץ, בא-גד, המר, טמקין וקהלני, בנושא: מידע לציבור בעניין ירי ה"קטיושות", עוברות לוועדת החוץ והביטחון. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח"

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 3525, בנושא: שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח" – של חבר הכנסת זאב בנימין בגין. בבקשה. מאחר שאתה המציע היחיד בסעיף זה, יש לך עשר דקות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש. חברי הכנסת, מהי מטרת ה"חמאס"? – להביא לשחרורה של פלשתיין כולה, מן המדבר ועד הים. מתי? מייד, אם אפשר. מהי מטרת אש"ף? – להביא לשחרורה של פלשתיין כולה, מן המדבר ועד הים. מתי? בשלבים. שזו אכן עדיין מטרת הארגון לשחרור פלשתיין מנוכחות יהודית, אנחנו למדים מאותו נאום שכבר הזכרתי פעם או פעמיים, וצריך להזכיר אותו, נאום השני של ערפאת ב-13 בספטמבר, ביום חתימת ההסכם, שבו קרא בערבית: "תחי פלשתיין, משוחררת וערבית", ובו גם ציין בחיוב את החלטת המועצה הלאומית הפלשתינית ב-1974, הידועה מאז כהחלטת תורת השלבים להשמדת ישראל.

בין ה"חמאס" לבין אש"ף יש, אכן, יריבות פוליטית, אבל כתוצאה משיתוף המטרה יש בבסיס שיתוף עמוק של אינטרסים, ומכאן שיתוף פעולה גלוי וסמוי, ישיר ועקיף. בהופעה בפני בית-ספר תיכון

בירושלים אמר לא אחר מאשר ראש המטה הכללי לפני שבועיים, כי פעולות ה"חמאס" משלימות את מדיניות אש"ף, את מדיניות "פתח". השלמת הפעולה הזאת איננה רק לגבי המטרה הסופית של שני הארגונים האלה, אלא גם – כפי שאראה מייד – בשלב הביניים.

הממשלה, אדוני השר המקשר, מתרצת את המשא-ומתן עם ארגון הרצח הנורא הזה של אש"ף, בין השר, באמירה המקובלת על השמאל הישראלי: אם לא נדבר עם אש"ף, נצטרך לדבר עם ה"חמאס". אשתדל להוכיח, אדוני היושב-ראש, בדקות הבאות, שהממשלה אכן מנהלת בימים אלה משא-ומתן, אם גם עקיף, עם ה"חמאס". התירוץ הוא שצריך לשמור על מעמדו של ערפאת. כלפי מי? כלפי ה"חמאס". ערפאת עצמו משתמש בתירוץ הזה.

קראתי ב"הארץ" בשבוע שעבר, אולי לא כולכם שמתם לב לעמדה האמיצה, התקיפה של ממשלת ישראל: היא סירבה, המשלחות סירבו, לדרישת אש"ף לצייד את מה שקרוי "משטרת אש"ף", במה? במרגמות ובקני שיגור של "קטיושות". נגד ה"חמאס" הם יירו "קטיושות", מעזה לח'אן-יונס. הכול תירוצים, וממשלת ישראל מקבלת ברצון את התירוץ הזה: צריך לשמור על מעמדו של ערפאת כלפי ה"חמאס".

והנה הצטברו דוגמאות אחדות בשבועות האחרונים. שר החוץ סיפר בריאיון בעיתונות, לפני שבועיים בערך, כי הוא שוחח עם ערפאת בדבוס, וערפאת אמר לו: אם אתם תעצרו במעברי הגבול אדם על סמך היותו טרוריסט, תצטרכו לעצור גם אותי. כבר אמרתי כאן בכנסת, ששר החוץ הרשה לעצמו להזות מים קדושים על ערפאת ולומר לו: אתה בסדר, היית טרוריסט, היום אתה אקס-טרוריסט. אבל זה לא הספיק לערפאת, מפני שהוא ואנשיו אמרו: לא נוכל להפקיר את אנשי ה"חמאס", פן יאשימו אותנו בהפקרתם. על כן סוכם בקהיר לפני שלושה שבועות, שעצם החברות בארגון טרור, ולו גם ארגון הטרור של ה"חמאס", לא תהיה עילה לעצור אדם במעברי הגבול, לחקור אותו, או אפילו לתשאל אותו.

וזה לא הכול. בקהיר, כך נקבע ב-10 בפברואר, הוסכם על חנינה לטרוריסטים השוכנים בבתי-הכלא שלנו, והחנינה הזאת, כידוע לנו כיום, תהיה לכולם, לחברי כל הארגונים, לרבות ה"חמאס". הרי ה"חמאס" מקובל גם על הממשלה הזאת כאויב השלום. אנשיו ישתחררו, מפני שערפאת אומר ויאמר: לא אוכל לסבול את ההאשמה, שאנחנו, אנשי אש"ף, נותנים להם להירקב בכלא.

מה תהיה התוצאה של שחרור אנשי ה"חמאס" מבחינת הסכם קהיר? כך נכתב בהסכם: "חשד המצדיק חקירה באזור הבדיקה הסגור הוא אחד מן הבאים – הנוסע היה מעורב בצורה ישירה או עקיפה בפעילות פלילית או בפעילות פלילית מתוכננת, בפעילות טרוריסטית או בפעילות טרוריסטית מתוכננת, והוא אינו נהנה" – כלומר, ובלבד שאיננו נהנה – "מתנאי החנינה של הסכם זה". התוצאה? ייחוננו אנשי "חמאס", אויבי שלום גם לדעתם של חברי השמאל, והם יעברו במעברי הגבול חופשי-חופשי עם פתק: אני זכיתי לחנינה. וכל זאת כדי לשמור על מעמדו של ערפאת לעומת ה"חמאס".

וההידרדרות, כבוד השר, מגיעה בימים אלה, עקב התירוץ הזה, עד לירושלים. חברי הכנסת, אתם זוכרים בוודאי, שבחצי השנה האחרונה חזר ראש הממשלה פעמים אחדות על האזהרה לערפאת, שאם הוא ישתמש בתוארו כנשיא מדינת פלשתיין, תהיה בכך הפרה חמורה של הסכם אוסלו. ולפני שבועיים, ראש הממשלה, בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כפי שפורסם, אמר, שאם אש"ף ינסה לנהל את העניינים מירושלים, תהיה זו הפרה בוטה של הסכם אוסלו. תשובתו של ערפאת הגיעה ארבעה-חמישה ימים לאחר אזהרתו של ראש הממשלה.

לא רבים מכם, אולי גם אתה, כבוד השר, כשר המשטרה, עדיין אינכם יודעים, שביום 20 בפברואר 1994 פורסמה ב"אל-נהאר", כאן בירושלים, בערבית, המודעה הזאת, האומרת כדלקמן: החלטה. נשיא מדינת פלשתיין, נשיא הוועד הפועל של אש"ף. בהתבסס על הסמכויות המוקנות לי ובהתאם לצורך, מחליט על: 1. הקמת מרכז סטטיסטיקה פלשתיני בירושלים, שייקרא "מרכז הסטטיסטיקה הפלשתיני", ולו שלוחות בעזה ובשאר הגדה; 2. תפקיד המרכז יהיה להכין תוכניות ולבצען על מנת לספק נתונים סטטיסטיים באשר לפלשתיין. המרכז יקיים את המינהלות והאגפים הנחוצים לעבודתו; 3. יקוימו שיתוף פעולה ותיאום בין מרכז הסטטיסטיקה הפלשתיני בירושלים לבין מרכז הסטטיסטיקה הפלשתיני של אש"ף; 4. מרכז הסטטיסטיקה הפלשתיני בירושלים יגיש דוחות עתיים על פעולותיו ותוצאות עבודותיו להנהגה הפלשתינית; 5. החלטה זו נכנסת לתוקף ממועד זה, ותימסר הודעה על הדרוש לצורך ביצועה. תוניס, 10 בינואר 1994. הם פרסמו זאת בתגובה על אזהרתו של ראש הממשלה. חתום: יאסר ערפאת, בשילוש הקדוש – נשיא מדינת פלשתיין, יושב-ראש הוועד הפועל של אש"ף, יושב-ראש מועצת הרשות הלאומית הפלשתינית. וראש הממשלה מחריש, כדי לשמור על מעמדו של יאסר ערפאת לעומת ה"חמאס".

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום ו' נרצחו במערת המכפלה 30 ערבים על-ידי יהודי אזור ישראל. כבר התבטאתי מעל במות אחרות בעניין חמור זה. אני מבקש להוסיף דברים אחדים בדבר הפחדנות – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת בגין – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כן, חבר הכנסת גולדשמידט, ברשות היושב-ראש. אדוני היושב-ראש?

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, כן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

נדמה לי שלא דייקת במספר הערבים שנרצחו במערת המכפלה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני חושב, חבר הכנסת גולדשמידט, חברי, שדייקתי. אלה המספרים אשר נמסרו הבוקר על-ידי אנשי המטה הכללי, לאחר שהסתיים בשלב זה התחקיר, כפי שידוע מאמש.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת קהלני ציטט אותם מספרים.

מיכאל איתן (הליכוד):

הודיעו ברדיו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כל אדם, כל נפש, הם עולם ומלואו. 30 הוא מספר נורא, גם 3 הוא מספר קשה, אבל כנראה זה המספר הקרוב יותר למספר הנכון.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אמשיך. כל ירי על עובר אורח ללא הצדקה, ללא סכנה ליורה, ללא צידוק, הוא ודאי דבר חמור, אבל אפשר לומר שבירי כזה לא תמיד פוגעים. ירי על אדם לא חמוש הוא חמור מאוד, אבל אם הוא פונה אל היורה הוא יכול אולי, אולי, להתגבר עליו. ירי על אדם בגבו הוא עניין חמור ביותר, אבל אפילו במקרה הזה, אולי, אולי יכול האיש לברוח. אבל במערת המכפלה היה הירי לעבר אנשים תמימי דרך, מתפללים, חסרי נשק, לא חמושים, ירי בגבם כאשר הם כורעים ארצה ומתפללים, חסרי ישע לחלוטין. רצח פחדני.

אבל, אדוני השר, נציג הממשלה, בושתי כאזרח ישראל כאשר קראתי ושמעתי שראש הממשלה התרפס בפני הטרוריסט, הרוצח המנוול יאסר ערפאת, ואמר לו שהוא, ראש הממשלה, מתבייש ברצח הזה.

מי הוא יאסר ערפאת שכלפיו ראש ממשלת ישראל, גם בשמי, חושב שהוא יכול או צריך להתנצל? אדם שחיי אדם בשבילו הם כקליפת השום, לא רק יהודים. אדם שאנחנו יודעים היום, גם הוא למעשה הודה, שבפקודתו, עשרות ואולי מאות ערבים נרצחו ביהודה, שומרון ועזה בשנים האחרונות. כלפיו להתנצל? כלפיו להתרפס? כל זאת כדי לשמור על מעמדו של ערפאת לעומת ה"חמאס"?

והיום, בהמשך לאותה מדיניות, משחררים מאות טרוריסטים מבתי-הכלא תחת הכותרת: יש להרגיע את השטח. מכבים את המדורה על-ידי שמן ודלק, כל זאת כדי לשמור על מעמדו של ערפאת לעומת ה"חמאס".

והתשובה שוב הגיעה מערפאת, וכפי שנמסר בכרוז "המפקדה המאוחדת" מאתמול, נקרא הציבור הערבי למעשי טרור נגד יהודים, וחתום על הכרוז הזה גם ארגון ה"פתח" בפיקודו הישיר של הטרוריסט יאסר ערפאת.

התוצאה המדינית של ההשתלשלות הזאת, של הכניעה לתירוץ הזה, היא פשוטה והרסנית: אש"ף הפך למעשה להיות המנוף שבאמצעותו ה"חמאס" לוחץ על ממשלת ישראל, וממשלת ישראל מזיעה ונלחצת, וה"חמאס" זוכה להישגים חשובים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לראש הממשלה אין תוכנית. על יסוד תוכניתו המוצהרת הוא לא יכול בשום פנים להגיע להסכם עם הצירוף של אש"ף ושל ה"חמאס". אבל הוא רוצה בעליל להגיע עם הארגון הזה להסכם בכל מחיר. משמע שתוכניתו האמיתית איננה תוכניתו המוצהרת. משמע, הממשלה מגלגלת אותנו לקווי 1949.

ומי שמעלה בדעתו, גם בעקבות אירוע הרצח החמור ביום שישי, שיש תוחלת לרעיון של הפרדת עמים, פשוט איננו יודע מה הוא סח.

לפני חצי שנה, בעת הדיון על הסכם אוסלו הערתי כלפי ראש הממשלה שהוא, בהסכם עצמו, הוציא את השד מן הבקבוק, וההסכם עצמו מחזיר אותנו למעשה מהותית לדיון של 1947, לא של קווי 1949. ומי שינסה לשוב לקווי 1949, ימצא את המאבק מן ה"קו הירוק" פנימה.

אדוני היושב-ראש, סדר-היום נקבע בעליל בימים אלה ישירות על-ידי אש"ף ובעקיפין על-ידי ה"חמאס". הממשלה הזאת מבולבלת, מבוהלת, מדרדרת את מדינת ישראל במדרון, אחת דתה לרדת, ובמקומה תבוא ממשלת הליכוד, טובה, אמיצה, שתחתור לשלום ותשמור בכל רגע על הביטחון.

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני נתבקשתי להשיב על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת בגין במקומו של סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מוטה גור. האמת היא שבתום לבם, כשהכינו את התשובה, עשו זאת באופן ענייני, תשובה עניינית על הצעה של חבר הכנסת בגין, שהכותרת שלה היתה: שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח". בדברי ההסבר נאמר: "פעולות הטרור של ה'חמאס' משלימות את מדיניות ה'פתח'. הרמטכ"ל אמר בשבוע שעבר בירושלים כי מעשי

רצח של ה'חמאס' משרתים את ה'פתח', זאת בעוד ערפאת מאיים באנרכיה ומאשים את ממשלת ישראל בחלוקת נשק בעזה כדי לגרום למלחמת אחים שם".

אנשי הביטחון, שהכינו את התשובה, הכינו באמת תשובה עניינית, עובדתית, בשאלה אם יש שיתוף פעולה או אם אין שיתוף פעולה. אני עמדתי לקרוא את התשובה הזאת ולהציע להעביר את הנושא לוועדה.

אבל אני חייב להגיד דבר אחד. חבר הכנסת בגין נאם נאום רהוט מאוד של איש אופוזיציה. כמי שעוקב אחרי "דברי הכנסת", אני חייב להגיד שחבר הכנסת בגין השתפר מאוד במשך הזמן.

כמי שעבר תהליך דומה – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הייתי כל כך גרוע לפני חמש שנים?

שר המשטרה מ' שחל:

התחלת גרוע, אבל לאט לאט זה משתפר.

אני מדבר עכשיו על עצמי. אני רוצה לומר שבאותה תקופה שבה היינו באופוזיציה, גם אני יכול לומר שאחרי כמעט 15 שנה הגעתי לשיפור. אני מניח שגם אתה תוכל להגיע לשיפורים רבים במשך תקופה של 15 שנה שבה תנאם נאומים כאלה באופוזיציה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אתה הופעת ברמה יותר גבוהה, כי 15 שנה לא – – –

דוד מגן (הליכוד):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

לא, רבותי, אני לא הפרעתי. חבר הכנסת מיקי איתן, אני לא הפרעתי, שמעתי את חבר הכנסת בגין –
--

מיכאל איתן (הליכוד):

הערת ביניים, מה קרה?

שר המשטרה מ' שחל:

לא, בלי הערות ביניים. תן לדברים ללכת בעניין הזה באותה רוח. זה לא רק לגיטימי, אני חושב שחובה על אופוזיציה ללמוד מחבר הכנסת בגין גם את הסגנון, גם את הרהיטות. לא חשוב מה הנושא שעל סדר-היום, לא חשוב על מה מדברים, מגיעים לאותו יעד. והיעד היה בסופו של דבר אותה כמיהה להחליף את הממשלה.

אני מאחל לך, חבר הכנסת בגין, שהבמה הזאת תעמוד לרשותך, ותוכל בדומה לנו – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה בוודאי מאחל לכולנו.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מאחל לך, חבר הכנסת בגין, שהבמה הזאת תעמוד לרשותך, ותוכל בדומה לנו, במשך אותה תקופה, לנאום נאומים אופוזיציוניים. אני חושב שזה יעשיר את הבית הזה גם בעברית הרהוטה, גם בחוש ההומור המיוחד, עם טיפה של ציניות, מין חוש הומור בריטי במקצת.

אבל אני רוצה להתייחס לגופו של עניין.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, משתמע מדברך שאתה מאחל לנו מהפך פוליטי בחודש יולי, כי אתם הרי הייתם שנתיים באופוזיציה ולא 15 שנים, וצריך לדייק.

שר המשטרה מ' שחל:

לא, באמת, חבר הכנסת מגן, תן לי. למה אתה עוזר לו? חבר הכנסת בגין לא זקוק לעזרתך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

הוא איחל לנו אותה תקופת אופוזיציה כמו של מפלגת העבודה. אנחנו מסכימים להיות שנתיים באופוזיציה ולא יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מגן גמר את קריאת הביניים. הוא כל הזמן רצה לקרוא אותה, ובסופו של דבר אמר אותה. בבקשה, אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת מגן, אני מאחל לך מה שאתם איחלתם לנו, ובזה נגמר העניין.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת בגין: כל אחד מאתנו תוהה לפעמים, שואל את עצמו איך הגענו להסכם, מה הפרטים שלו וכדומה. אני אומר לך מראש שאני פוחד מאנשים שלוקחים את עצמם ברצינות יתר על המידה ומאמינים שהצדק כולו אתם וכל מה שהם אומרים בכלל אין לגביו ויכוח.

לדעתי, אוי לאדם שמבצע פעולות בביטחון כזה ואין לו הרהור שני. לי יש הרהורים. אני לא יכול לומר לך שההסכם הוא כליל השלמות. אני לא יכול לומר לך שאין לי הערות גם אחרי הסכם קהיר. אני לא יכול לומר לך שאין סימני שאלה לגבי דברים שהם בהחלט גם בתוקף תפקידי כשר המשטרה, ולגביהם אני תוהה, ואני מנסה לתרגל ולשאול ולעורר בעיות והלמליץ המלצות. הבעיות קיימות. מי שיאמר אחרת, אינו דובר אמת.

בעיקרון, הייתי אומר שכל העולם הערבי, ואין זה משנה אם אלה פלשתינים או לא פלשתינים, היה מעדיף שלא תהיה מדינת ישראל באזור. כולם, המתונים והלא-מתונים. אני יכול לומר גם שחלק מהם – ואני גם לא יכול לקבוע איזה חלק, מה האחוז שלו, איזו כמות – לעולם לא ישלים אתנו, כי השלמה עם זכות יהודים למדינה עומדת בסתירה לתפיסה ההיסטורית והדתית, אולי הדתית וההיסטורית, שהרי מבחינה דתית יש פה בעיה. כל מי שהתעמק קצת וקרא יודע שהבעיה הזאת איננה פתירה כעניין של מה בכך, ולכן אין כל סיכוי שאנשי ה"חמאס" ישלימו עם זה, אנשי ה"חמאס" ומי שחושבים כמוהם, תחת שמות אחרים, אם זה ה"חיזבאללה" בלבנון, אם אלה "האחים המוסלמים" במקום אחר וכל התנועות הפונדמנטליסטיות האלה.

הסיכוי היחיד שאנחנו יכולים לשאוף להגיע אליו הוא, שבמשך השנים יהיה תהליך של התפכחות, וחלק יגיע למסקנה שהוא משלים, כמו שאמר הנשיא סאדאת בזמנו, שזה פיוס היסטורי, ואגב, יצא לי באמת לשאול אותו פעם למה היתה הכוונה, והוא דיבר על פיוס, גם דתי וגם היסטורי. הוא ראה את עצמו כשליח בעניין הזה, שעושה שליחות שמקפלת בתוכה שני דברים: גם שינוי דתי – והוא היה אדם מאמין, אדם דתי – וגם שינוי היסטורי. זאת התקווה.

מה לא ניסינו לעשות כדי לחפש אותם גורמים, ביחד ולחוד? ביחד – בתקופת ממשלות האחדות, ולחוד – כל אחד בינו לבין עצמו. והלבטים התחילו לא היום. לדעתי, הם התחילו בהתחלה, עוד בתקופת היישוב היהודי בארץ-ישראל, בין משפחת חוסייני למשפחת נשאשיבי, עם הזרמים השונים שהיו בתוכם, ואגב, הוויכוח הזה היה אז, ומי שרוצה לקרוא את ההיסטוריה של היישוב יראה שהיו זרמים גם בקרב הפלשתינים. משפחת נשאשיבי דגלה באפשרות של הידברות. משפחת חוסייני מעולם לא השלימה, לא הסכימה, גם בגלל המרכיבים הדתיים וההיסטוריים, הקנאיים, וכל מה שאתה רוצה לומר.

היום זה מקבל תמונה פוליטית יותר. הפלשתינים גם למדו מאתנו. הם מחולקים בתוכם לזרמים ולמפלגות, אבל נסקור רק מעט את ההיסטוריה. התוכנית של בחירות בשטחי יהודה ושומרון היתה מבטלת את הזרמים האלה שדובר עליהם? כחבר הממשלה שאלתי את מר שמיר, ובאמת מתוך דאגה: אילו ביצענו את הבחירות – והיתה אפשרות כזאת, אם היו עונים על שאלות בייקר בצורה זו או אחרת, ייתכן מאוד שהיינו מגיעים לכך – איזו מערכת בחירות היו מנהלים הפלשתינים? על איזה מצע אידיאולוגי היו קמות הרשימות, איזה מצע הן היו מציגות? אני יכול רק לנחש. המתונים ביותר היו מדברים על שלב של מדינה פלשתינית, עם תקוות לעתיד לבוא שתקום מדינה פלשתינית אחת על כל השטח, והקיצונים היו אומרים את זה מייד והיו כותבים שמות אחרים: חזית כזאת, חזית אחרת. יכולנו למנוע את זה? העולם כולו היה מביט ומסתכל ואומר: זכות הביטוי זה עדיין לא מעשה.

אשאל אותך שאלה אחרת, ותאמין לי, ללא שמץ של קנטרנות. הסכמי קמפ-דיוויד קבעו משהו מעורפל: THE LEGITIMATE RIGHTS OF THE PALESTINIANS. עד שבוע לפני חתימת הסכמי קמפ-דיוויד הייתי במשלחת של האיגוד הבין-פרלמנטרי, ואגב, יצאתי על-פי בקשה מיוחדת של מר שמיר, שהיה יושב-ראש הכנסת, לדבר בשמה של המשלחת הישראלית ויצאתי חוצץ נגד הניסיון של האיגוד, של הפורום הזה, שהוא האו"ם עם חברי פרלמנט, כדי שלא לאפשר או לא להסכים שתהיה הגדרה שכזאת של הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים. וכשהביאו את הסכמי קמפ-דיוויד שאלתי מה השתנה במשך השבוע הזה. הרי אנחנו תמיד טענו שהזכויות הלגיטימיות הן שם נרדף להקמת מדינה פלשתינית.

היתה ממשלת הליכוד בין 1990 ל-1992 והיא רצתה לדבר עם התושבים. לא שאני בא לומר את זה לצורך קנטרנות, אבל כולנו ידענו עם מי מתייעץ פייצל אל-חוסייני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אש"ף היה בחוץ.

שר המשטרה מ' שחל:

דקה, דקה, אני מבקש ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא התייעץ, אבל אש"ף היה בחוץ לחלוטין.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מדבר ברצינות. אני מבקש, אדוני היושב-ראש.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא נתנו לו להיכנס, וכל המשתתפים והמדינות קיבלו את הנתון הזה.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת מיקי איתן, באמת עשה לי טובה. מדברים פעם אחת ברצינות, בלי קריאות ביניים. הרי אני לא מתווכח. תן לי.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד, ברצינות תדייק.

שר המשטרה מ' שחל:

מה זה הולך לשנות? אני לא יודע את זה? מישהו מנסה להסתיר?

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אדוני השר. אני בדעה שקריאת ביניים היא לגיטימית, אבל אחרי שסיימת אותה, תאפשר לשר לדבר.

חיים דיין (צומת):

אפשר לשאול שאלה את השר?

שר המשטרה מ' שחל:

לא עכשיו.

חבר הכנסת בגין, השד יצא מהבקבוק לא היום ולא בהסכמי אוסלו. הוא יצא מהבקבוק בהסכמי קמפ-דייוויד, לטוב ולרע. אני, אגב, מאמין שלא היתה ברירה. אני התנגדתי לאוטונומיה, לא האמנתי בה בגלל הבעיות שהיא יוצרת בתוכה. האוטונומיה בהסכמי קמפ-דייוויד, פניה לא היו פנימה, אלא החוצה. את זה כל אחד היה יכול לדעת, והיא לא היתה מתפתחת לאוטונומיה פנימית, של חבל הבאסקים או של הקטלונים. היא היתה מתפתחת לכיוון אחד, ועל זה כל אחד יודע וידע, אבל היתה תקווה – יש זמן. על מה היא היתה מבוססת?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — — בדינו, לא בידי אש"ף.

שר המשטרה מ' שחל:

לא, אני מדבר מעבר לזה. על מה היא היתה מבוססת? – על תפיסת עולם אופטימית, להאמין שזה אפשרי. מדוע אני אומר את זה? שם לא היתה הגדרה היכן היא תהיה, אלא ההנחה היתה: על כל השטח. התרגום שלכם היה שזה חל על האנשים, ולא על השטח, אבל שם זה לא כתוב. בהסכם עצמו אין מלה על כך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כתוב.

שר המשטרה מ' שחל:

לא אמת, חבר הכנסת בגין, תאמין לי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כתוב: "FULL AUTONOMY FOR THE INHABITANTS", אוטונומיה מלאה לתושבים.

שר המשטרה מ' שחל:

לא כתוב: לתושבים. זה לא כתוב, זה היה פירוש, ואני אשב אתך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבוד השר – – –

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בגין, זאת היתה הפרשנות של הליכוד. אני חולק על הפרשנות הזאת מבחינה משפטית.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

זה כתוב בטקסט.

אברהם הירשזון (הליכוד):

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש לאפשר לי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבוד השר, כתוב: אוטונומיה לתושבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בני בגין, כבוד השר, תרשו לי רגע. ראשית, אני רוצה להגיד לך, אדוני השר, שאני מוסיף לך שתי דקות על חשבון זה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שאול יהלום (מפד"ל):

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שר המשטרה מ' שחל:

לא מגיע, תאמין לי, אתה גורר אותי לרדת ברמה, ואני מתייחס אליך, מפני שאני אפנה אותך בעניין הזה ---

זאב בנימין בגין (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אדוני השר, תרשה לי רגע.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אפנה אותך בעניין הזה לשורה של מאמרים. לא, זה לגיטימי, אני לא ---

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי. הרי אדוני השר אומר כך, חבר הכנסת בגין אומר כך, וכל אחד יעמוד על שלו. אתה הצעת שאחרי זה תיפגשו ותבדקו שניכם את הנוסח.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

השר אמר את שלו, רבותי, זכותו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, העם צופה בנו. מה זה, בחדרי חדרים?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרצו להביא את זה אחר כך בפני המליאה, אני אאפשר לכם, אבל בינתיים כל אחד רק חוזר על הדברים שלו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אם אפשר, כבודו — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

ברשות השר.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ברשות השר. לו אמרת, כבוד השר, שכתוב בהסכמי קמפ-דייוויד: אוטונומיה לאנשים, אני שומע את ההסבר: אוטונומיה לאנשים, משמע גם על השטח. שמעתי הסבר כזה – – אבל צריך להתחיל מהעובדה, והעובדה היא שכתוב: אוטונומיה מלאה לאנשים. אחר כך מתחילה הפרשנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, גמרנו עם השאלות. אדוני השר, נא להשיב.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בגין, אני חייב לומר לך דבר אחד. על זה נכתבו תלי תלים של מאמרים של משפטנים בנושא הזה. כל חוות הדעת שקראתי – ואני יכול להגיד, כמעט את כולן, אני לא מאמין שפסחתי על איזו חוות דעת שנכתבה, וכתבו אותן לא אנשים פוליטיים, הרוב, כמעט המכריע, הן של אנשים בעלי שם – לא קיבלו מעולם את התפיסה הזאת, אלא ראו בכך ניסוח שבא להסביר דבר ואיננו פוסח על הנקודה המרכזית, שהאוטונומיה היתה ונתכונה לכל השטח במלוא מובן המלה.

וכאן אני מגיע לדבר השני שאתה דיברת עליו, ותרשה לי. נאמר שתקום משטרה פלשתינית חזקה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מקומית.

שר המשטרה מ' שחל:

מקומית.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שר המשטרה מ' שחל:

גם המשטרה הזאת תטפל בעניינים המקומיים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

צריך לדייק. כתוב שם: LOCAL POLICE, משטרה מקומית חזקה.

שר המשטרה מ' שחל:

משטרה מקומית חזקה. ושוב, זה פלפול, מפני שבפועל ובמציאות אין למשטרה, אם ניקח אותה על-פי סטנדרטים של משטרות, ואני אקח את משטרת ישראל, הציוד שבו מצוידת משטרת ישראל מהווה איזה מודל שאפשר להתייחס אליו וצריך להתייחס אליו? ואם אנחנו עומדים על כך במסגרת האוטונומיה, על-פי קמפ-דיוויד, לשוטרים הפלשתינים המקומיים שאתה מדבר עליהם לא היה נשק? הם לא היו מקבלים אותו? לא היו מקבלים נשק אוטומטי? לא היו מקבלים נשק אישי? אפשר יהיה לבוא ולהגיד, אני רוצה להתעלם ממה שהיה. אני רק בא אליך ואומר לך, השד שאתה מדבר עליו איננו יצירה של הסכמי אוסלו לאחרונה. הוא נבנה, הוא היה קיים במסגרת הסכמי קמפ-דיוויד, ואני מאמין שמי שחתם עליו, גם הממשלה וגם ראש הממשלה, האמין בהחלט באותה תפיסה שראש הממשלה יצחק רבין מאמין בה, כי אין דרך אחרת אלא לנסות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מדוע אש"ף דחה את ההסכם כל השנים?

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת בגין, מפני ששלום נעשה לאחר תהליכים. גם אנחנו הגענו למצב הזה לאחר תהליכים שהתרחשו, ואת זה אתה יודע בדיוק כמונו. הסכמים כאלה נעשים בין עמים לאחר תהליך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, על חשבון קריאות הביניים הנוספות אני מוסיף לשר דקה. אני מבקש לא לקרוא קריאות ביניים, כדי שאפשר יהיה לסיים.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אומר על המצב הנוכחי, שוב בחלוקה הזאת של אלטרנטיבות. היה ניסיון נוסף, שנעשה על-ידי אחד משרי הביטחון, ואתה מכיר אותו היטב, של אנשי הכפר, של אגודות הכפרים. למצוא אלטרנטיבה, לא "חמאס" ולא אש"ף, והוא צייד אותם גם בנשק ונתן להם אפשרות לפעול, והאמין שהנה יש פתרון. זה עזר? זה הועיל? זה היווה איזה תחליף למציאות היום?

אנחנו חתמנו הסכם עם אש"ף, מפני שראינו שאין אפשרות להגיע להסכם עם התושבים המקומיים, אין להם יכולת לגמור שום נושא. להיפך, אם היינו מגיעים אתם להסכם, הרי לא היה בידם להגיע לאותן פשרות שערפאת מסוגל היה לעשות במסגרת ההסכם. הם לא יכלו. הם אמרו את זה בגלוי. אתה נפגשת אתם. אני מניח שאמרו לך את זה בדיוק כמו שאמרו לי.

אדוני היושב-ראש, אני רואה בדיון הזה דיון, אגב, מעניין, שהלואי שאפשר היה לקיים אותו בלי קריאות הביניים, כי צריך פעם להתרגל לדבר אחד – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

לקריאות הביניים התרגלנו.

שר המשטרה מ' שחל:

לי זה מפריע. מדוע? צריך להחזיר לכנסת את היכולת לקיים דו-שיח, תוך מחלוקת, דו-שיח אמיתי, לא סתם לנגח.

אסיים במה שהתחלתי. לא רק זכותו – אני שיבחתי את חבר הכנסת בגין על נאום אופוזיציוני, על הבעת תקווה, כי זה מתסכל להיות באופוזיציה, ועשיתי את זה גם אני. כשאתה חוזר עוד הפעם "אנחנו נחליף אתכם", זה נותן עידוד לשבוע-שבועיים. הממשלה הזאת תגמור – – –

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה מזלזל?

שר המשטרה מ' שחל:

זה נותן עידוד. אני לא מזלזל. תאמין לי, חבר הכנסת דן תיכון, אני אומר את זה כבעל ניסיון. אני הייתי אומר, כיושב-ראש סיעה, לחברי בסיעה – – –

דן תיכון (הליכוד):

עד עכשיו היית בסדר, בסוף אתה מקלקל.

שר המשטרה מ' שחל:

לחברי בסיעה הייתי אומר שזוהי בדרך כלל שמחת עניים. אבל אני משבח את עצם הניסיון, ובתנאי שזה יהיה דו-שיח מכובד, לגופו של עניין. כי בסך הכול, אנחנו מנסים לשרת לפי אמונתנו, בדרך הטובה ביותר שאנחנו יודעים, עניין שהוא משותף לכולם – אנחנו רוצים שלום, ואני מאמין שאתם רוצים שלום. אנחנו רוצים מקסימום ביטחון, ואני מאמין שגם אתם רוצים. אנחנו מצאנו את הדרך הזאת כדרך מתאימה להפסיק – לפי תקוותנו, בהנחות שלנו – את המאבק והאיבה התמידיים בינינו לבין הפלשתינים. אנחנו רוצים לנסות להגיע לבדוק אפשרויות של שלום עם שכנינו הערבים שמסביב. אני מאמין שעם חלק מהם ניתן יהיה להגיע. אני מאמין, שאם נגיע לזה, זה יהיה הניצחון הגדול ביותר של הציונות. הציונות שלך וגם שלי. על הדרך יש מחלוקת.

לדעתי, בסך הכול, אילו היינו יושבים ומנתחים את המצב, אני לא מאמין שהייתם מגיעים למסקנה אחרת. אתה יודע למה אני אומר לך את זה, חבר הכנסת בגין? כי אני מקיים שיחות, ויש לי ידידים רבים וטובים, באמת ידידים, לפעמים יש לך יותר ידידים בצד השני מאשר בסיעה שלך. אני מקיים אתם שיחות לא פורמליות, גם כדי להחליף דעה וגם לשמוע עצה, ואני יודע שבסך הכול המרחק איננו כה גדול. כי לכולנו או בפני כולנו יש בעיה, בעיה לא פשוטה ולא קלה, שהדרך למצוא לה פתרון גם היא לא פשוטה ולא קלה.

הממשלה הזאת ניסתה. אני מקווה ומאחל לעם ישראל שהניסיון שלה אכן יצליח לפתור את הסכסוך, להביא את ישראל למצב של ביטחון לעצמה ולתושביה ולהגיע לפריצת דרך גם בין-לאומית, גם מקומית וגם אזורית, שתביא לשינוי המצב.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, האם אפשר – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, לא, חבר הכנסת בגין. אדוני השר, מהתחלה חבר הכנסת חיים דיין מבקש שאלה. אני מצטער, חבר הכנסת בגין, אינני יכול לאפשר עוד. אבל הוא ביקש מהתחלה, אם השר מסכים; אבל, חבר הכנסת דיין, שאלה קצרה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, היה כאן ויכוח, והמסמך בידי. אני מציע, למען הפרוטוקול, שתהיה העובדה לפני הציבור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בגין, היתה לי פליטת פה, אבל אמרתי, אז צריך לקיים. אני אאפשר את זה אחרי כן. השר עמד בו, הוא לא יכול היה להתכונן – – –

דן תיכון (הליכוד):

אבל אתה הבטחת שתיתן אפשרות אם יוצגו המסמכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אומר שאני אאפשר. חבר הכנסת תיכון, אני אמרתי, זה מחוץ לפרוטוקול, זו היתה פליטת פה; אמרתי, אני אקיים. אבל ההגיונות מחייבת שגם השר יוכל לעיין במסמך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

יציגו את המסמך כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

ראיתי שחבר הכנסת בגין ישב ועיין במסמך בוודאי למעלה מדקה. זכותו האלמנטרית של השר לעיין גם כן. לכן, בעוד רבע שעה או משהו דומה לזה, אני אאפשר לכל אחד במשך דקה להתייחס למסמך. בסדר? הוגן?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

נצטרך להחזיק את השר במליאה רבע שעה נוספת. אני לא רוצה להטריח את נציג הממשלה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אבילה כאן עוד כארבע שעות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בגין, אני רואה את סדר-היום; השר, ברוך השם, יש לו היום כל העבודה. הוא מייצג היום את כל הממשלה. כך שהשר ממילא נשאר פה, והוא יוכל בהמשך, בתוך הנאומים, דקה פה, דקה שם, גם להציץ במסמך, ונאפשר לכל אחד מכם במשך דקה להתייחס.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הכול כמצוות היושב-ראש. אני מאוד מודה לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חושב שגם ההגינות האלמנטרית מחייבת זאת.

חבר הכנסת דיין, אודה לך אם לא תעבור את הדקה בשאלה. השאלה צריכה להיות חצי דקה, אבל ניתן לך דקה.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני אתייחס בקצרה. תודה רבה.

אדוני השר, בנושא שחבר הכנסת בני בגין הציג, שיתוף הפעולה בין ה"חמאס" לבין יאסר ערפאת, ומתוך הידיעה על איזו מחווה נוספת בעקבות האירוע האחרון שהיה – אני שואל: הרי בנאומך אמרת שלא יהיה אפשר להקים משטרה פלשתינית בלי לצייד אותה בנשק. אכן, נשק קיים והיה קיים. אבל מצד שני, כשאני קורא על חבילת המחווה האחרונה שהממשלה אישרה בהתערבות מצרים וארצות-הברית, שיפרקו את המתנחלים מנשקם, אבל יגדילו את המשטרה הפלשתינית מ-8,000 ל-10,000 –

היו"ר ד' שילנסקי:

זה כבר נאום, זו לא שאלה.

חיים דיין (צומת):

לא, זו השאלה. יגדילו את המשטרה הפלשתינית מ-8,000 ל-10,000, וזה אומר שעוד 2,000 כלי נשק יהיו בידי אנשי המשטרה הפלשתינית, בו בזמן שלמתנחלים לא יהיה שום נשק להגנה עצמית. האם אכן הבנתי את הדברים נכון? ואם לא, אני מקווה שהנשק יישאר בידי המתנחלים להגנתם האישית.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, בקצרה מבחינה עובדתית. חלק מהתשובה מיועד גם לחבר הכנסת בגין. עד כמה שידוע לי, בין האסירים ששוחררו לא נכללים כאלה שאינם תומכים בהסכם. עד כמה שידוע לי. לפחות זה היה הקריטריון. בדרך כלל אלה ששוחררו היום שפוטים לתקופות מאסר קצרות, רובם נמצאים בקציעות. נדמה לי שמשירות בתי-הסוהר, ששם נמצאים תקופות יותר ארוכות, עד חמש שנים, היו 47 בסך הכול מתוך המספר הכולל. אבל הקריטריון כן חל – תמיכה או אי-תמיכה בהסדר.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

היום, אבל אנחנו מסכימים שלא יהיה סוף – – –

שר המשטרה מ' שחל:

אינני יודע. אני לפחות יודע מה אני המלצתי, אני מקווה שהדבר הזה יהיה גם בעתיד.

השאלה השנייה – אין כוונה לפרק את המתנחלים מנשקם. החלטת הממשלה מתייחסת לאנשים, שעל-פי מידע יש סיבה או עילה לא לתת להם נשק. הדבר לא נאמר בצורה גורפת כפי שציינת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט מבקש להסיר את ההצעה.

השר שחל וחבר הכנסת בני בגין. חבר הכנסת דן תיכון. חברי הכנסת, נתתי רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי גולדשמידט, בהתאם לתקנון ובהתאם לזכויות. בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כמי שמעריך מאוד את יושרו האינטלקטואלי של חבר הכנסת בני בגין, אני מבקש לא לשאול אלא להעיר. בנאומך ציינת, שאין בעצם הבדל בין אש"ף ל"חמאס" במטרה הסופית, אלא באמצעים להשגתה, אם אני מתמצת את הדברים, וביקרת חריפות את ממשלת ישראל על כך שהיא מקיימת את המשא-ומתן עם אש"ף.

אני שואל אותך, חברי חבר הכנסת בני בגין, אתם קיימתם משא-ומתן עם ההנהגה הפלשתינית מן השטחים, הנהגה שהיתה מזוהה באופן מוחלט, אם לא למעלה מזה, עם המטרות של אש"ף, עם דרך הפעולה של אש"ף ועם ההנהגה של אש"ף. האם אז, כאשר אתם קיימתם את המשא-ומתן, העובדות היו אחרות?

כל מה שהייתי רוצה לומר, והייתי מצפה לכך מאדם כמותך, שתציג פה את האלטרנטיבה האמיתית. אין היום בשטחים גורם מתון יותר מאש"ף. אנחנו יכולים לאהוב את זה, אנחנו יכולים שלא לאהוב את זה. גם על-פי שיטתכם, אנחנו חייבים לדבר ולהידבר עם הגורם המתון.

מלה אחרונה. אני לא רוצה להעלות על דעתי מה היה קורה אילו אירוע כזה שהיה בחברון ביום שישי האחרון היה מתרחש כשלנו אין קשר ישיר עם ההנהגה, ההנהגה המוכרת של התושבים בשטחים. אני בטוח שיכולת מיתון הבעירה שמתחוללת היתה הרבה יותר קטנה, ואינני יודע אילו תוצאות היו אילולא הקשר הזה. תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת בגין, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה? ועדת החוץ והביטחון.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מציע לקיים דיון במליאה. זה דבר שיחזור על עצמו.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר הציע להעביר את הנושא לוועדה. אתה מציע דיון במליאה. יש לנו שתי הצעות.

שר המשטרה מ' שחל:

אני לא מתנגד לדיון במליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, יש לנו הצעה אחת: דיון במליאה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שנקיים דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת בגין, בנושא: שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח".

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיעכם, כי הונחה היום על שולחן הכנסת החלטה בדבר תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14), התשנ"ד–1994. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום דוח חסוי של מומחי תה"ל מנובמבר 1991 קובע: מקורות המים הטובים בארץ

יעברו לאוטונומיה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אומנם לפי סדר-היום צריכה לבוא עכשיו הצעה לסדר-היום מס' 3408, של חבר הכנסת האשם מחאמיד, אבל קיבלתי עכשיו הודעה מיושב-ראש הכנסת, שבתיאום אתו ובהסכמתו, והוא הקובע, בתיאום עם השר שחל, תבוא עכשיו ההצעה של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אני מתאר לעצמי שהיתה סיבה עניינית וחשובה לשינוי.

דן תיכון (הליכוד):

אולי אפשר לתת עכשיו לחבר הכנסת בני בגין להציג את עניינו?

היו"ר ד' שילנסקי:

השר שחל יהיה עכשיו פנוי לעשר דקות או רבע שעה ויוכל להביט במסמך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הוא הביט כל צורכו. תוכל לשאול אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודיע, אחרי שייגמר הדיון בנושא שעכשיו מביא חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני אפשר לכל אחד מהשניים להביא את תגובתו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני נשאר כאן או הולך הביתה?

היו"ר ד' שילנסקי:

התגובות יהיו קצרות, דקה לכל אחד. הקדמת הנושא של שר החקלאות לא תלויה ב. זו החלטה של היושב-ראש, וסדר-היום הוא בסמכותו.

דן תיכון (הליכוד):

צריך היה לבקש גם את הסכמתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. צריך לשאול אותו ולקבל את הסכמתו. יושב-ראש לא יכול לעשות בסדר-היום כבתוך שלו.

שר החקלאות י' צור:

אני התנצלתי וביקשתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, גם כשאני כיהנתי כיושב-ראש, קרה שבאו אלי עם סיבה מתקבלת על הדעת וגם אני נהגתי כך; אני צריך גם לכבד את זה שהיושב-ראש העכשווי נוהג כך. אני מתאר לעצמי שהוא לא החליט סתם כך. אם גם השר שחל הסכים, בוודאי יש סיבה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אתה מציע יחיד בנושא: דוח חסוי של מומחי תה"ל מנובמבר 1991 קובע: מקורות המים הטובים בארץ יעברו לאוטונומיה. מאחר שאתה מציע יחיד, יש לך עשר דקות תמימות במקום שבע דקות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, באוקטובר 1992 פרסם המרכז למחקרים אסטרטגיים שליד אוניברסיטת תל-אביב מחקר עב כרס, שכותרתו: בעיות המים במסגרת הסדרים בין ישראל לערב.

אותו דוח הוגדר משום-מה בעיתונות ובתקשורת כדוח חסוי. אינני יודע מי הכתיר אותו כדוח חסוי, כך הוגדר בתקשורת. אני פניתי אל שר החקלאות, חברי יעקב צור, והוא התיר לי לעיין בדוח, בשיתוף עם נציב המים. התברר לי שיש עותק אחד של הדוח במשרדו של נציב המים, ואין עותקים נוספים. בנמצא לפחות בסביבה הזאת. גם לא יכולתי לקבל לידי את הדוח אלא לעיין במשרד ולהוציא ממנו נתונים.

היו"ר ד' שילנסקי:

קיבלת דוח חסוי, האם שר החקלאות אישר לך לפרסם אותו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא ידע. הכול מתואם עם שר החקלאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתאר לעצמי שזה בהגינות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני אומר את הדברים, משום שהדברים שמופיעים בדוח הזה הם חשובים מאין כמותם, כי הם נוגעים באחת הבעיות הקריטיות ביותר בכל הקשור במשא-ומתן, בעיקר במשא-ומתן עם הפלשתינים על האוטונומיה, ובכל הקשור במקורות המים של האוטונומיה ושלנו.

אביא כמה נתונים. צריכת המים בישראל בשנת 1990 היתה מיליארד ו-750 מטר קוב, ועל-פי הגידול הצפוי באוכלוסייה עד שנת 2000 תהיה הצריכה קרוב ל-2 מיליארדי מטר קוב. ביהודה ובשומרון הצריכה ב-1990 היתה 111 מיליון מטר קוב, ונוכח גידול האוכלוסייה עד שנת 2000, הצפי הוא שהצריכה תעלה ל-170 מיליון.

אין שום ספק שכתוצאה מהעלאת רמת החיים שכולנו מקווים שתהיה לתושבי יהודה ושומרון, לפלשתינים, בתקופת האוטונומיה – גם צריכת המים שלהם תעלה. אבל, היכן הבעיה המרכזית שהדוח מצביע עליה? הבעיה המרכזית שהדוח מצביע עליה היא תביעת הפלשתינים לשימוש בקרוב ל-600 מיליון מ"ק מתוך המים המצטברים באקוויפרים, מה שקרוי אקוויפר ההר, שהשאיבות מתוכו נעשות ברובן הגדול בשפלת החוף.

אנחנו מצויים תחת משטר של משפט בין-לאומי, שבנושא של צריכת המים ושימוש במקורות המים נשלט על-ידי אמנת-הלסינקי. האמנה הזו קובעת כמה פרמטרים, כיצד מחלקים מקורות מים שנמצאים במחלוקת, במריבה, בין שתי מדינות שכנות או בין שני עמים או בין שני אזורים.

כמו שאמרתי, נקודות המחלוקת העיקריות היום מתמקדות באקוויפרים שעל גבול יהודה ושומרון, ירקון-תנינים בצפון-מזרח השומרון, ובאגן הירמוך. המילוי החוזר של כלל האקוויפרים ביהודה ובשומרון נאמד ב-620 מיליון מ"ק בשנה. תזכרו את הנתון שאמרתי קודם לכן. מדינת ישראל צורכת היום 1.75 מיליארד מ"ק, מתוך זה 620 מיליון באקוויפר החוף, שמנצל מים שנקווים באגן של יהודה ושומרון. קרי, לגבי קרוב לשליש ממקורות המים שמדינת ישראל משתמשת בהם, יש טענה על-ידי העולם הערבי שעומד מולנו במשא-ומתן, שכמות המים הזו, על-פי כללי המשפט הבין-לאומי ועל-פי כללי אמנת-הלסינקי, אמורה להשתייך אליו. בין היתר, מפני שההיקוות של המים, הגשם שיוורד והפעילות שהטבע מכתוב באזור שלנו מקנים לו זכות על פי אמנת-הלסינקי ועל-פי עקרונות המשפט הבין-לאומי, שאותם מקורות מים יהיו בבעלותו.

כלומר, אנחנו עלולים לעמוד בפני סיטואציה של תביעה להפסיד כשליש ממקורות המים שעומדים לרשות מדינת ישראל.

אני חושב שהנושא הזה הוא רציני מכדי שנעבור עליו לסדר-היום ונשאיר את הדוח כדוח חסוי.

הבקשה שלי היא, שהדוח יונח על שולחן הכנסת, כדי שנוכל לעיין בו. הדוח מצייר שתי אופציות עתידיות, או שני תרחישים. תרחיש אחד הוא תרחיש של שיתוף פעולה מלא על בסיס הסכמה מול האוטונומיה. כמו שאמרתי, על בסיס שיתוף הפעולה הזה אנחנו נתבעים או ניתבע לוותר על חלק גדול ממקורות המים שלנו, כאשר האלטרנטיבה שמוצגת על-ידי הצד השני היא: תלכו ותתפילו את המים. אכן, הם אומרים, אתם צורכים קרוב ל-2 מיליארדים, אנחנו תובעים קרוב לשליש, את הפער בין הדרישה לבין מה שייותר לכם תשלימו באמצעות מקורות של התפלת מים, אולי באמצעות ייבוא מים ממקורות אחרים.

לדעתי, אנחנו חייבים להתנגד התנגדות נחרצת וחד-משמעית לדרישה הזו, ואני מדבר על תרחיש של שיתוף פעולה עם האוטונומיה, שיתוף פעולה עם הפלשתינים.

יש תרחיש של אי-שיתוף פעולה עם הפלשתינים. בתרחיש כזה, כיוון שלא תהיה לנו אפשרות, או יש סיכון שלא תהיה לנו אפשרות לפקח על שאיבת המים מיהודה ושומרון, עלולים לקרות שני דברים. דבר אחד – שאיבת יתר או קידוחים במקומות ביהודה ושומרון, שיקטינו את כמות המים באקוויפרים שמנוצלים על-ידינו היום בקידוחים שלנו במישור החוף, בשיעור של 100-150 מיליון מ"ק לשנה. זה הרבה.

נקודה שנייה, שאיננה פשוטה, היא: בהעדר פיקוח שלנו על שאיבת המים ביהודה ושומרון עלול להיגרם זיהום, עלולים להיגרם זיהומים של מקורות המים.

אני יודע שיש חברי כנסת, במיוחד באופוזיציה, שיבואו ויגידו, בעקבות הדברים שאני מציג, או יזעקו חמס, כיצד אנחנו הולכים ומקיימים משא-ומתן במגמה להגיע ליחסי שלום, כאשר על הפרק עומד נושא כבד כל כך. אני אומר, דווקא משום כך אני מעלה את הנושא על סדר-היום, כי הוא נושא חשוב והוא נושא בר-פתרון.

עמדת ממשלת ישראל, כך נמסר לי על-ידי נציב המים, ואני מניח שגם שר החקלאות יאמר את דברו בעניין, עמדת ממשלת ישראל היא שלא לוותר בשום פנים ואופן על אותם 620 מיליון –

עוזי לבדאו (הליכוד):

אם העמדה היא כזאת, יש סיבה לדאגה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

– מ"ק לשנה. בשום פנים ואופן לא לוותר, ולתבוע – ואת התביעה הזאת אני מחזק מעל הדוכן הזה – שכל פתרון של הגדלת מקורות המים, וצריך להגדיל את מקורות המים לאוכלוסייה הפלשתינית ביהודה, בשומרון ובעזה, כל הנושא של הגדלת מקורות המים חייב לבוא על חשבון מדינות ערב והפלשתינים, הצדדים להסדר אתנו. וזאת משום שבעצם אנחנו עלולים להיתבע לוותר על משאב טבע שניתן לנו במשורה, קרי המים. לצד שעומד מולנו יש משאב אדיר ממדים, והוא משאב אנרגיה. התפלת מי ים היא פעולה שמתבצעת בעיקר על-ידי השקעת אנרגיה. אסור לנו להיתבע להשקיע אותה אנרגיה בהתפלת מי ים כדי להשלים את כמויות המים. הצד שכנגד הוא זה שצריך לעשות את הדברים האלה.

דבר שני, והוא חייב להיות ברור וחד-משמעי – אסור לנו בשום פנים ואופן להגיע למצב שניקלע לבוררות בין-לאומית על-פי אמנת-הלסינקי. אני חושב שהדבר הזה צריך להיות מוכתב ומוסכם בהסדרים שלנו ובהסדרים שאנחנו מקיימים במשא-ומתן עם הפלשתינים. על-פי מה שבדקתי, ועל-פי מה שכתוב בדוח, לא ברור שאמנת-הלסינקי היא אכן אמנה מחייבת במובן זה שאנחנו חייבים ללכת לבוררות כזו.

אבל, אם מלכתחילה יוסכם בינינו לבין הפלשתינים שהנושא הזה לא יכול לעמוד בבוררות אלא חייב להיות בהסכמה מוקדמת, הדבר הזה ייפתר.

אני רוצה להגיד מלה נוספת: בסך הכול ניצול המים ביהודה ובשומרון היום הוא ברמה כמו שציינתי. כדי להגיע לצריכה של 600-700 מיליון –

עוזי לבדאו (הליכוד):

אין שם 700 מיליון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

– צריך שיהיה פיתוח תעשייתי, חקלאי, כמובן ברמת החיים, פיתוח מואץ מאוד ביהודה ובשומרון. בשלבים הראשונים מדובר בעלייה ברמת החיים שתדרוש כמות קטנה יותר של הקצבת מים ביהודה ובשומרון.

סיכומו של עניין, מטרת ההצעה לסדר-היום שהבאתי בפני הכנסת היא להעלות את הנושא לדיון. אנחנו דנים הרבה מאוד בשאלות הקשורות בביטחון, כנובעות מהסכם העקרונות; אנחנו דנים הרבה מאוד בשאלות של מדיניות חוץ; אנחנו דנים הרבה מאוד בשאלות, לפעמים גם כלכליות, כמו פתיחת האוטונומיה מבחינת השלכה שלה על החקלאות במדינת ישראל. נדמה לי שמאז ההסכם לא דנו בצורה רצינית בשאלת המים. אני מעלה את הנקודה כיוון שיש פתרון לבעיה הזאת. הפתרון נטען על-ידי ממשלת ישראל, אבל אין שום סיבה בעולם שהוא יישאר חסוי.

אני רוצה לומר, שלפחות על-פי התקשורת, החיסיון על אותו דוח, שאת חלקו חשפתי עכשיו, הוטל על-ידי שר החקלאות בממשלה הקודמת ולא על-ידי שר החקלאות הנוכחי. זה על מנת לעשות צדק בדברים.

אני מציע שהנושא יידון במליאת הכנסת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול את הנואם?

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא כבר גמר. ביקשת לשאול אותו אחרי שכבר נתתי לו ארכה של דקה.

אדוני השר, בבקשה.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ללא ספק, שאלת המים היא אחת השאלות הרציניות שיעמדו על סדר-היום המדיני במשא-ומתן עם ירדן והפלשתינים, והיא עומדת לדיון היום בשני המעגלים של הוועדות, גם בוועדה הביטרלית וגם בוועדה המולטיטטרלית.

הבעיה היא ברורה, נדמה לי שכמעט לא צריך לציין אותה, והיא מורכבת משני עניינים. אנחנו חיים באזור שיש בו מחסור חריף במים. צריך לומר שמחסור במים יש בישראל, בירדן, ביהודה, בשומרון ובעזה; מציינים גם את ערב הסעודית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

סוריה, לבנון.

שר החקלאות י' צור:

לא מחסור.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בסוריה מחסור חריף.

שר החקלאות י' צור:

יש מחסור חריף במים. המחסור הזה ילך ויגדל אם לא יתגלו באופן דרמטי מקורות חדשים, מלאכותיים, למים, היות שאנחנו בין המדינות היחידות בעולם שמנצלות כמעט את כל פוטנציאל המים. אנחנו מנצלים כ-2 מיליארדי קוב מים לשנה, אלה הם המים המתחדשים. יש עוד כמות מסוימת שניתן לאגום בצורה כלכלית, אבל בסך הכול היא כמות לא דרמטית. נעשית היום פעולה גדולה לאורך הירדן לאיגום מי חורף בהיקף של מיליוני קוב מים. אבל בגדול אנחנו מנצלים כמעט את מלוא פוטנציאל המים.

אפילו בלי גידול אוכלוסייה, צריכת המים תעלה ללא ספק באופן דרמטי על-ידי הצריכה הביתית. די אם אומר לכם, שהיום הצריכה הביתית לנפש בישראל היא 100 קוב לשנה. התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובעזה צורכים 30 קוב. באירופה הצריכה כבר מגיעה ל-150 קוב. כלומר, יש זיקה ברורה בין צריכת המים לבין רמת החיים. גם ללא גידול אוכלוסייה, חלקים הולכים וגדלים מן המים יופנו משימוש חקלאי לשימוש בתעשייה ולצריכת אדם.

אנחנו נערכים למצב, שבתוך 10-15 שנה כמעט כל החקלאות בישראל תהיה על מים מושבים. כל הוויכוחים שנערכים פה, כן מסבסדים מים, לא מסבסדים מים, כל השטויות האלה, בעצם לב העניין הוא שחקלאות ישראל נמצאת היום במעבר דרמטי לשימוש בקולחין. כבר היום אנחנו מעבירים מגוש-דן קרוב ל-100 מיליון קוב מים. עכשיו נמצא בבנייה הקו השני, שיוביל עוד 30 מיליון קוב מים, ואנחנו מדברים לא לשנים רבות – למעבר של למעלה מ-200 מיליון קוב מים. כל המהלכים הגדולים בנושא הביוב, הזיקה והקשר בין האקולוגיה לבין שימוש חקלאי במים, זה בעצם הנושא של החקלאות. צריך לומר שבגדול יהיה חסר במים.

כמובן, הדבר השני שמשליך על זה – אין זהות בין הגבול העילי לגבול התחתני. מה שיש מתחת לקרקע מתנהג לא לפי קווים, לא לפי גבול אדום, לא לפי גבול ירוק ולא לפי קו סגול, לפי שום קו, אלא לפי הקווים ההידרולוגיים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לפי הקו הסגול דווקא כן. הקו הסגול ברמת-הגולן על פרשת המים והקו הסגול הירדני – – –

שר החקלאות י' צור:

תיכף אומר גם לא לצד הפוליטי של זה.

אנחנו צופים חסר של כ-800 מיליון קוב מים באזור בשנת 2000. מובן שאחת המשימות היא, לפני שנדבר על החלק הפוליטי של השאלה, שאנחנו נצטרך למצות את מלוא פוטנציאל המים שאפשר עדיין להוסיף. אמרתי טיהור שפכים, איגום, התפלת מים מליחים, באילת כבר עובד המתקן השני, התפלה של מי ים. אחד המבחנים שיעמדו לפנינו הוא היכולת להשתמש במדינות שבהן יש עודפי מים כדי להגיע לאיזו רמה של תכנון אזורי כולל.

צריך גם לומר, שאחת הבעיות הקשות באזור היא לא רק כמות המים אלא גם איכות המים והניהול הנכון של משק המים. אם אתה מציין שבסוריה ובלבנון יכול להיות חסר במים – הוא לא בגלל חסר במים אלא בגלל ניהול לא נכון של משק המים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לפי מה שאומר פרופסור ארנון סופר, סוריה נכנסת למצוקת מים קשה.

שר החקלאות י' צור:

חבר הכנסת לנדאו, היות שאני לא מחזיק את עצמי כבעל מקצוע ולא מתיימר בתחום הזה, לפני מה שיש בכתובים, אם הסקר הזה ואם אחרים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — —

שר החקלאות י' צור:

הקדמתי את כל ההקדמה הזאת כדי לומר שזוהי אשליה. נניח שאנחנו שולטים ביהודה ובשומרון לנצח, וצריכת המים לנפש עולה מ-30 קוב ל-100 קוב, המושל הצבאי יורה ב-40 קוב לסגור את המים? נאמר שאנחנו מתחלקים לפי כל קו שתמצאו. מי הביוב של אזור ההר יגלוש וישבשו את מי התהום של מדינת ישראל. אחת השאלות היום היא הסכנה שאם לא יהיה ניהול משותף בהסכמה של משק המים, לרבות השמירה שמי הביוב לא יחדרו למי התהום, אתה לא תוכל לנהל כאן את משק המים. זוהי הצגה דמיונית להציג מעין מצב – והיה ואני שולט, אני אומר לו במדויק כמה מים לשתות. מה שאני מנסה לומר כאן הוא, שנושא המפתח באזור יהיה הצריכה הביתית של המים. לכן, אי-אפשר להציג בצורה כל כך חותכת מצב דמיוני, שאם הולכים להסדר מדיני, נגזר עלינו להישאר בצמא, אבל אם נישאר בשליטה, יהיה הכול בסדר. אנחנו לא נהיה אחראים לאנשים שחיים שם? נניח שלא נגיע לשיתוף פעולה אלא רק למאבק על המים, אז השמירה שמי הביוב לא יזהמו את המים התחתונים, היכולת לטפל במרחב שאנחנו חיים בו טיפול כולל בנושא המים, מכירת מים בתוך האזור – זה יהיה אחד הנושאים שיעלו באזור.

פעם אמרתי שגם בתנ"ך יש שתי שיטות לחלוקת מים. יש שיטה שהרועים היו רבים, ויש שיטה שנייה, שנקראת: ויגולו את האבן מעל פי הבאר. כמה עדרים היו נמצאים סביב בור מים, וכל אחד חשש שהאחר ייקח ממנו מים. מה עשו? חיפשו אבן, שרק כשבאים כל חמשת הרועים יחד, אפשר לגול אותה מהבאר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבודו זוכר את הסיפור על יעקב אבינו?

שר החקלאות י' צור:

אני מורה לתנ"ך.

משה קצב (הליכוד):

ניהול משותף זה דבר יפה. מה שאתה אומר זה – – –

שר החקלאות י' צור:

עוד לא שמעת עד הסוף את מה שאני אומר. אנחנו באים לדיונים כשנקודת המוצא של העמדה הישראלית היא שחלוקת המים הקיימת היא החלוקה, וכל תוספת מים תבוא ממקורות נוספים. הניהול והאחריות צריכים להיות ברמת הסכמה, כי היכולת על-ידי שאיבת-יתר להמליח בארות, היכולת על-ידי מי ביוב לזהם מי תהום, מחייבת רמה של שיתוף פעולה. אני אומר שברמה של שיתוף פעולה יש גם פוטנציאל, ואני לא חושב שזה דמיוני, הולך ומתגבש, אני לא אומר שזה כבר בהסכמה מוחלטת – נושא של התפלת מים על-ידי תעלת ימים שתנצל את הגובה, את הפרשי הגובה בין האזור שמעל הירדן ובין הירדן, של כ-285 מטר ברמה צבאית.

אי-אפשר לראות זאת רק בממד הקטן, בעיקר כשהשאלה של המים היא לא שאלה של מים
לחקלאות בעיקר ובלבד – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר – – –

שר החקלאות י' צור:

אני כבר מסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, לא את זה רציתי להגיד. אני מבקש את סליחתך לרגע, מאחר שאני מתחלף. סליחה, רגע,
למען הסדר הטוב – – –

שר החקלאות י' צור:

חבל לי שלא תשמע עד הסוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, אני אשאר כאן לשמוע, אבל למען סדר הישיבה – – –

שר החקלאות י' צור:

בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – – כדי שמי שמחליפה אותי תדע מה שאני הבטחתי.

שר החקלאות י' צור:

בבקשה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

דבר ראשון – אמרתי שאם, בהסכמת השר – – –

שר החקלאות י' צור:

בסדר, בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – – אני אתן שאלה ואישור – – –

שר החקלאות י' צור:

אני כבר מסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – – לחבר הכנסת עוזי לנדאו, שביקש את השאלה עוד כאשר חבר הכנסת גולדשמידט דיבר, אבל אמרתי שהוא ביקש באיחור. אצלך הוא ביקש בזמן, אז אם אתה תסכים – –

שר החקלאות י' צור:

מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – – אני אתן לו בסוף. דבר שני – הבטחתי או אמרתי, אמירה היא כמו הבטחה, שאחרי שיגמרו את הסעיף שהשר עונה עליו, שהביא חבר הכנסת אלי גולדשמידט, תינתן דקה לחבר הכנסת בני בגין

ולשר משה שחל להבהיר את הנושא. אחר כך חשבתי, למה להגיד דקה? זה ממילא ייקח יותר מדקה
— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — — באמצע הדוקטורט לנושא הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה. אז אני מראש קובע — — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

יש ספרות שלמה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע מראש שתי דקות לכל אחד מכם. אני פשוט מבקש, אדוני השר, את סליחתך, אבל רציתי
שהמשך הישיבה ילך לפי הדברים, ומה שהבטחתי צריך לקיים. אני בטוח שחברת הכנסת, סגנית
היושב-ראש אסתר סלמוביץ, תקיים את מה שהבטחתי.

אתה יכול להמשיך. בבקשה.

שר החקלאות י' צור:

תודה.

אני רוצה גם שהמספרים יהיו לנגד עיניכם. אמרתי שישראל משתמשת בכמיליארד ו-700 מיליון,
מיליארד ו-800 מיליון קוב מים בשנה. ברצועת-עזה משתמשים ב-90 מיליון קוב, והאוכלוסייה
הערבית ביהודה ובשומרון משתמשת ב-110 מיליון קוב מים, כלומר יחד 200 מיליון קוב מים. פשוט
רק סדרי גודל.

אלה ההנחיות שמונחים בהן צוותי המשא-ומתן. אני מסכים וזה נכון שאמנת-הלסינקי משנת 1966
איננה איזה חוק בין-לאומי אלא יש בה יותר הגדרת פרמטרים, ובין הפרמטרים האלה יש לעמדתה
של ישראל בסיס של עמידה ושל אחיזה, וזה המצב הקיים. הנזק שיכול להיות משינוי במצב הקיים —

מכל מקום, נדמה לי שאחד הדברים שכולנו מוכרחים להיערך אליו, שהמציאות המדינית תהיה יותר נוחה, שחלק מהתהליכים האלה אכן יגיעו לתוצאות, שמוכרחים למצוא מקור מים שיפותח. אחד הדברים הרציניים הוא, שיש היום גם התעניינות גדולה של חברות עסקיות בתעלה שתביא למפעל משותף, מעל לירדן, של ירדן וישראל. הכוח של שיתוף פעולה יהיה גם ביכולת להציב פה פרויקטים בין-לאומיים.

מוכרחים לראות את שאלת המים בהיקף היותר רחב שלה, שלא יהיה פה מצב שאחד יצמיא את האחר, אבל אני חוזר ומדגיש, שנקודת המוצא שאנחנו רואים אותה, ממשלת ישראל מציגה אותה בכל ניירות העבודה, בכל המשאים-ומתנים – חלוקת המים הקיימת היא העובדה. מכאן ואילך צריך לחתור לתוספת מים למקום או למדינה או לאזור או לתחומים שיהיו זקוקים לתוספת מים. ב-DOP אין שום שינוי במצב הזה; להיפך. בתוך התחומים של האוטונומיה, על-פי ה-DOP, אנחנו נהיה שותפים בניהול משק המים, כדי למנוע את הנזקים שיכולים להיות מניהול בלעדי על-ידי צד אחד. היכולת להכות זה את זה – בסופו של דבר היא תכה את כולם. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר החקלאות.

שר החקלאות י' צור:

שאלה, שאלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר, כמורה לתנ"ך, ציין – – – כאשר בא יעקב אבינו, הוא לא חיכה לרועים, הוא עשה הכול לבדו, בלי שותפים ובלי "בטיח". בין השיטה הזאת ובין שיטת יעקב – אני כיעקב אבינו. ההבדל בין המצב היום – – – ובין מה שמוצע על-ידי הממשלה – – –

שר החקלאות י' צור:

מה השאלה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה שאתם מציעים לנו – – – להוסיף עוד יועצים בעלי זרוע.

אני שואל את אדוני השר, איך אנחנו נמנע מאת אנשי רשות האוטונומיה, שיש בידם סמכות בנושאי מים, לקדוח בארות, למשל, באזור – – – שנוכל לשלוט על מידת השאיבה של המים כפי שהם יחליטו – – –

שר החקלאות י' צור:

אם תקרא – – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני שואל את אדוני, אפילו אם לא ירצו, מרוע או מזדון, לעשות זאת – כאשר משרד החינוך והתרבות הוציא, הפעם הזאת, חוברת לעולים, שבה הוא מסביר שעל-פי ה-אפשר – – – 700,000 עד 800,000 עקורים משנת 1967. איך נוכל למנוע מהם מים? אם אנחנו עוד נרצה להביא מיליון עולים בשנים הקרובות, מאין יבואו המים, אני שואל? איך נבטיח את האינטרסים של מדינת ישראל עם השותפים שכבוד השר מציע?

שר החקלאות י' צור:

א. אני יודע שאני לא אסיר – – –

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, האם קיימת סכנה שברמת-הגולן, אם, חלילה וחס, תוחזר לידי הסורים, או חלקים ממנה, מחבלים ישתלטו על חלק מקו צינור הנפט ויגרמו לפיצוץ באופן שעלול לסכן את כל מי הכינרת?

שר החקלאות י' צור:

שמעתי שלפני כמה שעות ירה טרוריסט ערבי במכונית שהסיעה ילדים בברוקלין, ואני אומר זאת כי אני רוצה לציין, שאת השאלות האלה – למציאות יש כוח לענות על כל השאלות, והכול אפשרי. השאלה היא, לאיזו מציאות הולכים? אני חושב שב-DOP העובדה שאנחנו שותפים, נציבות המים של מדינת ישראל, בניהול משק המים, נותנת בידינו את הכלים להבטיח את מה שאנחנו רוצים בתחום משק המים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אדוני השר – – –

שר החקלאות י' צור:

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ועדת הכלכלה?

שר החקלאות י' צור:

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

ועדת הכלכלה.

חבר הכנסת בגין, אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. הבנתי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תודה, גברתי היושבת-ראש. אני נאליץ, מטעמים המקובלים במשחק הפרלמנטרי, לבקש להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. חברי, חבר הכנסת גולדשמידט, עומד כאן, אני מבקש לברך אותו על העלאת הנושא הזה, ולו גם באופן חלקי, אסביר מייד למה. לו העלה את ההצעה הזאת אחד מאתנו, היו אומרים שאנחנו מבקשים להטמין מוקשים בדרך המשא-ומתן. אבל כאשר חבר הכנסת גולדשמידט, גם לפני כחצי שעה, הודיע על-פי מצוות סיעתו, שהוא תומך במשא-ומתן עם אש"ף על-פי דרכה של הממשלה, אי-אפשר לחשוד בו בניסיון להכשיל את המשא-ומתן. הוא העלה נושא בעל חשיבות לאומית מן המדרגה הראשונה, וכל דבריו, מבחינה זאת, הם דברים חשובים, וראוי שיהיה בהם דיון ציבורי עמוק.

צריך לציין שאותו דין-וחשבון של תה"ל, שהיה חסוי – ועכשיו אולי ייפתח לדיון – גם פרק חשוב מאוד בעניין רמת-הגולן, ולא-דווקא או לא רק על יסוד הסכנה שציין חברי, יושב-ראש סיעת הליכוד, חבר הכנסת משה קצב, אלא על יסוד מצוקת המים העתידית בסוריה. אם, חלילה, נמסור את הגולן לסוריה, תצמח מכאן מצוקת מים קשה מאוד לישראל, ואף זה נתון חשוב שצריך לעמוד על סדר-היום.

חבר הכנסת גולדשמידט, אני קצת מודאג מן הנחישות שלך ושל כבוד שר החקלאות. על-פי ניסיונו, זו התחלת הוויתור. כבוד השר לא ציין שעל-פי הסכם אוסלו, ואני רואה בכך תקדים, על מקורות המים בחבל-עזה וביריחו הנמסרים לשליטת אש"ף כבר ויתרנו. זה כבר התקדים שנקבע. אתה ייחלת ופיללת, חברי, חבר הכנסת גולדשמידט, אפילו תבעת שנושא המים לא יעבור לבוררות בין-לאומית.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בגין, זמןך תם.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

ומה לעשות ובהסכם אוסלו, בסעיף 15 נקבע סעיף לפישור ואחר כך לבוררות, נכון שבהסכמה, אבל זהו בדיוק הפתח שמפניו אנחנו הזהרנו, ודרכו נושאים לאומיים חיוניים יועברו לבוררות זרה. על כן, גם בעניין זה – ואני מסיים, גברתי – או שהמשא-ומתן עם אש"ף בנקודה לא רחוקה מאוד יתפוצץ בפניכם, או, וזאת בהמשך לנאומו הקודם, אתם, כדי לשמור על מעמדו של ערפאת, תיכנעו גם בעניין זה. אני מודה לך, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בנימין בגין.

שר החקלאות י' צור:

אני מסכים לדיון במליאה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שר החקלאות מסכים לדיון במליאה. אם כך, אנחנו נעבור להצבעה בעד או נגד דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

11 תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים, אני קובעת שהנושא יידון במליאה.

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא שעל סדר-היום.

הצעה לסדר-היום שיתוף האינטרסים ושיתוף הפעולה בין ה"חמאס" ל"פתח"

זאב בנימין בגין (הליכוד):

סליחה, גברתי היושבת-ראש, לסגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי, יש מה להעיר.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

תודה רבה. בזמן שניהלתי את הישיבה היו פה חילוקי דעות בקשר לניסוח או למשפט מסוים או לביטוי מסוים בהסכם קמפ-דיוויד. על מנת לייעל את הישיבה ולחסוך ויכוח הבטחתי שבתום דברי השר, ובינתיים גם השר שחל יוכל להתכונן, אתן לכל אחד, לחבר הכנסת בני בגין ולשר שחל, שתי דקות. אני בטוח שאת תקיימי את מה שהבטחתי. הכוונה היא לעכשיו, בגמר הסעיף של שר החקלאות. תודה רבה לך.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי.

אם כן, חבר הכנסת בגין, בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, כבוד חבר הכנסת שילנסקי, אני מודה לך, גברתי, על שאת שומרת על רציפות בדיון.

אני מבקש להודות קודם-כול לכבוד השר שחל על השבחים שהוא השמיע לנאומי האופוזיציוני. ואכן לשר שחל היה נאום טוב, נאום קואליציוני בסגנון נעים. הלוואי שהייתי יכול לומר גם נאום ענייני, אבל נאום קואליציוני בדרך כלל איננו ענייני, כי בנאום קואליציוני לא עונים על הטענות המושמעות על-ידי האופוזיציה אלא מסתובבים סביב-סביב. למשל, כבוד השר לא הכחיש שהממשלה אכן נכנעת ללחץ העקיף המופעל על-ידי ה"חמאס" באמצעות אש"ף, ולצערי כבוד השר לא הגיב כלל והעדיף להחריש כאשר נודע לו מפי שיאסר ערפאת, בחתימתו כנשיא מדינת פלשתיין, הודיע על החלטתו להקים מרכז פלשתיני לאומי לסטטיסטיקה בירושלים.

אבל הוויכוח שהתעורר בינינו היה ויכוח עובדתי ואפשר להצר אותו לעובדות בלבד. כבוד השר טעה, לדעתי, טעות בתום לב, שלא צריך היה לעמוד עליה יותר מדי, וטען שבהסכם קמפ-דיוויד לא נכתב שהאוטונומיה המוצעת תהיה לתושבים. אני, על-פי מיטב זיכרוני, טענתי שאכן כך הוא. וכדי לעמוד על העובדה, ולכן אפשר לקצר, הוויכוח הוא פשוט מאוד. אני מחזיק כאן את הסכמי קמפ-דיוויד בתרגום הרשמי שלהם, מסמך של מרכז ההסברה, ובו אני קורא: "במטרה להעניק אוטונומיה מלאה לתושבים ייסוגו על-פי הסדרים אלה הממשל הצבאי הישראלי ומינהלו האזרחי לכשתיבחר בבחירות חופשיות", וגו'. אוטונומיה מלאה לתושבים. ועל כן, כפי שנהגה לומר בתי הצעירה כשהיתה קטנה, כבוד השר: מה שצדוק – צדוק. תודה רבה לך, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בגין. כבוד השר שחל, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, גם לי יש בת שתחיה, היא כבר גדולה, אבל כשהיתה צעירה היתה אומרת: מה שסדוק – סדוק. כי יש סדק בטיעונים, ידידי ועמיתי חבר הכנסת בגין.

אני אומר כמה דברים. אני הלכתי קודם כול לספרייה לעיין בחלק מן הספרים ומצאתי פשוט מקום להסתמך על ספרו של PEACEMAKING AND POLITICS.

אני אתחיל בראש ובראשונה לצטט באופן מלא את מה שנאמר באותה פסקה שאתה – – –

דן תיכון (הליכוד):

באילו מלים השתמשו בהסכם?

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתחנן בפניך, תפריע לי מתי שאתה רוצה במקום אחר, לא עכשיו, תעריך רק את המאמץ. תעזוב אותי עם כל היתר, אל תסכים אתי, אני לא מחייב אותך, ותר לי.

בשאלה הזאת, גם מתוך הציטוט, חבר הכנסת בגין, נקרא את כולו מתוך מה שאתה ציטטת. כתוב כאן – ואני אקרא את הנוסח האנגלי, כי הוא לדעתי ברור יותר – – לשטחי יהודה, שומרון ועזה –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

FOR WHOM? – לא שמעתי. תתרגם. חלק מן הציבור אינו מבין אנגלית. כדאי לתרגם לעברית.

שר המשטרה מ' שחל:

רק רגע, חבר הכנסת בני בגין, תאמין לי, תשמע את הטיעון שלי עד הסוף. מה שנאמר – – –

משה קצב (הליכוד):

המלה האחרונה נבלעה. לא שמענו.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא שמענו.

שר המשטרה מ' שחל:

רבותי, ניתן לפחות לציבור הופעה הולמת של הנושא. אני אתרגם לעברית. המקור הוא אנגלי.

נאמר כי מצרים, ישראל וירדן יסכימו על הדרכים לכינונה של רשות המינהל העצמי הנבחרת. אבל, לפני זה – מצרים וישראל מסכימות, כי כדי להבטיח העברה מסודרת ובדרכי שלום של הסמכות ובהתחשב בצורכי הביטחון של כל הצדדים, יהיו הסדרי מעבר לגבי יהודה, שומרון וחבל-עזה לתקופה שאינה עולה על חמש שנים, במטרה להעניק אוטונומיה מלאה לתושבים.

דן תיכון (הליכוד):

לתושבים? על זה היה הוויכוח.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת דן תיכון, תאמין לי, אני לא צריך את הטקסט, אני מכיר אותו בעל-פה, כל כך הרבה פעמים קראתי אותו.

לכן, אני בא ואומר, על מה הוויכוח? בוויכוח טענתי שזו היתה פרשנות שלכם. אני אתחיל ואומר מה נאמר על-ידי קוונדט עצמו לגבי הנושא ואיך הוא מתייחס אליו. יש פה הרבה מראי-מקום, ואני אצטט רק אחד.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר שחל, אני רוצה להזכיר לך שהזמן שניתן הוא שתי דקות, והוא כבר חלף.

שר המשטרה מ' שחל:

בהחלט. הנושא ראוי.

בעמוד 256 – ואגב, קוונדט מחמיא, ובצדק לדעתי, למר בגין – הוא אומר כך: ממשיך קוונדט ומדבר על השטח, כי אין אוטונומיה בלי זה.

אבל אני אסיים, ידידי חבר הכנסת בגין, בהתייחסות של פרופסור יורם דינשטיין בספרו: עיוני משפט – הסדרים רב-לאומיים פדרליים וקונפדרליים, שפורסם בכסליו התשנ"ג, נובמבר 1992.

כדי שנבין על מה מדובר, אקרא רק את הקטע הבא: "ההבדל בין מדינה פדרלית לבין הסדרי אוטונומיה. כפי שהראה ברנהרדט, בדין להבחין בין מדינה פדרלית לבין הסדרי אוטונומיה. במקרים רבים, הסדרי אוטונומיה מעוגנים באמנות בין-לאומיות, וממילא הם מושתתים על המשפט הבין-לאומי – –". לא אקרא את הכול. בהמשך נאמר: "התכונה המאפיינת הסדר אוטונומיה – בין שהוא נובע מן המשפט הבין-לאומי ובין שהינו מיוסד על המשפט הקונסטיטוציוני – היא הייחוד שלו מבחינת שטח המדינה ואוכלוסייתה. ההסדר מתייחס רק לאזור מוגדר, ואינו נוגע בשאר הטריטוריה או התושבים של המדינה. לא קיימת למעשה מניעה שגם במסגרת משטר פדרלי ייווצר הסדר אוטונומיה, אבל אין לערבב בין השניים. משטר פדרלי מעניק שלטון עצמי לקנטונים בכל חבלי המדינה או ברובם, כאשר קיים שוויון או לפחות איזון בין הקנטונים. אוטונומיה מבוססת על חוסר שוויון בין האזור האוטונומי לבין שאר חלקי המדינה".

מה שאני רוצה לומר לך, חבר הכנסת בגין – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

יש מלה קצרה בעברית: טעיתי, ואתה יכול לומר אותה. יכולה לקרות טעות.

שר המשטרה מ' שחל:

לא, לא. לא רק שלא טעיתי. לא נוח לך – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לי לא נוח? אני לא מתפתל.

שר המשטרה מ' שחל:

אין, מלבד הפרשנות הפוליטית, משפטן ראוי לשמו בישראל ובעולם שמקבל את הקונצפציה, כי במלים האלה: במטרה להעניק אוטונומיה מלאה לתושבים, לא מדובר על שטח אוטונומיה שחל על חבלי יהודה, שומרון ועזה. ואני מוכן להזמין אותך, אבקש מאחת האוניברסיטאות לקיים סימפוזיון בנושא הזה, על הצד המדעי שלו. ואתה תראה, אם תמצא משפטן ראוי לשמו, אני מדבר כרגע על משפטן ברמה, שיגן על הפרשנות שאתם טוענים לה, אני אומר לך מראש שאני אקום כאן ואתנצל. לא קיים דבר כזה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

יש, והיו. ומר קוונדט הוא לא בעל בית על קמפ-דייוויד.

שר המשטרה מ' שחל:

הוא ניסח, הוא היה שם.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

עוד אנשים היו שם. והיתה לי הזדמנות לשוחח אתם לא דקה אחת או שתיים. ולא בספריהם קראתי.
אלא מה, כבוד השר, היה לנו דיון כל כך טוב – – –

שר המשטרה מ' שחל:

נכון, אל תקלקל אותו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אמרת שהמלה הזאת אינה מופיעה – – –

שר המשטרה מ' שחל:

לא אמרתי שהמלה אינה מופיעה. אמרתי שהפרשנות שלכם לעניין האוטונומיה – – –

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מאוד מצטער. אני חוזר ואומר: האוטונומיה, במסגרת הסדרי קמפ-דייוויד, חלה, לדעתי ולדעת כל מי שמפרש אותה, על כל השטח. אתם נותנים לה פרשנות שהיא אוטונומיה פונקציונלית רק לתושבים. אינני מקבל זאת. מעולם לא קיבלו את זה. זה הכול.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר שחל.

הצעה לסדר-היום

שטחי השיפוט וועדות תכנון ובנייה ביישובים ערביים

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 3337, בנושא: שטחי השיפוט וועדות תכנון ובנייה ביישובים ערביים – של חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך מאוד שסוף סוף, אחרי שהוכחתי סבלנות והייתי דוגמה לסבלנות, סוף סוף מרשים לי לדבר.

היו"ר א' סלמוביץ:

סוף טוב – הכול טוב.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מקווה שהסוף יהיה טוב. על כל פנים, אינני רוצה לדבר על הטבח ועל הדברים הנוראים שקורים. אני אדבר על משהו בבית. הנושא הוא: תחום שיפוט.

אינני רוצה לעסוק בהשוואת אזורי שיפוט של יישובים יהודיים וערביים בדונמים, זאת אומרת מבחינת השטח, משום שידוע ששטחי השיפוט של היישובים הערביים קטנים בהרבה בהשוואה לאלה של היישובים היהודיים; למשל משגב לעומת סח'נין. אך מה שחשוב עוד יותר משטחי שיפוט צרים הוא, שהתכנון ליישובים הערביים מוכתב על-ידי גורמים זרים, יוזמה שבאה מלמעלה, מצד משרד הפנים וזרועותיו, בלי להביא בחשבון את הפיתוח ביישובים האלה, או את צורכיהם של היישובים האלה בשיכונים, בבנייה לזוגות צעירים, על-ידי הגדלת זכויות בנייה נוכח הביקוש הגובר. להיפך, הוגבלה התפתחות הבנייה, ותוכניות המתאר בדרך כלל ניזונות מהקביעה השרירותית ומהתפיסה שכל היישובים הערביים נולדו להישאר יישובים כפריים. וכך קיים מחסור בשטחים שניתן לנצלם לטובת התושבים.

וכאן מדובר על קרקע השייכת לתושבים של אותם יישובים ערביים ונלקחה מהם וצורפה ליישובים יהודיים ללא כל הצדקה או היגיון ובלא ראיית האינטרס של האוכלוסייה הערבית, אשר כולנו מודעים למצוקתה הכלכלית ולכך שכ-60% ממנה נמצאים מתחת לקו העוני, ואשר רבים מיישוביה בגליל, במשולש ובנגב עדיין אינם מוכרים כיישובים לכל דבר במדינת ישראל של שנות האלפיים.

והנה כמה דוגמאות, גברתי היושבת-ראש, לעוול שנעשה ליישובים הערביים. לכפר-כנא בגליל רשומים מאז 1945 19,500 דונמים. היום תחום השיפוט הוא 9,835 דונם בלבד. השאר הועבר לאזור שיפוט גליל תחתון. וכאן, לדוגמה, לא נשאר מקום לפיתוח, כי הקרקע היא בתחום שיפוט של מועצה אחרת.

לאכסאל ניתנה אפשרות לפתח אזור תעשייה, אך השטח נמצא בתחום שיפוט יזרעאלים. וכך גם ההכנסה מפרויקט כזה, לכשיתבצע בעתיד, כמובן עוברת ליזרעאלים, אף שהשטח הוא של אכסאל. אפילו על שותפות ביניהם לא חשבו.

לגבי תחום השיפוט של טורעאן, למשל, המחצבה השוכנת בסמיכות לבתי-הכפר, ממזרח לכפר, השאירה רק את האבק, את כל מה שאפשר לחשוב על זיהום וכל מה שמנוגד לאיכות הסביבה. זאת אומרת, הלכלוך נשאר בתחום של טורעאן, אבל המחצבה הזאת אינה שייכת לתחום השיפוט של הכפר טורעאן, והמסים של המחצבה זורמים לקופתה של המועצה האזורית גליל תחתון.

אם כן, לתחום שיפוט יש משמעות כלכלית עליונה.

והנה, אזור התעשייה של כרמיאל מנע מבעלי הקרקע בנחף, סג'ור וא-ראמה כל שותפות על בסיס כלכלי, שיש בה כדי לתרום לקופותיהן של הרשויות המקומיות בכפרים אלה. השטח שנקרא "ציבורית" נתרם לתחום השיפוט של נצרת-עילית, אף שאין רצף טריטוריאלי ואף שהשטח שייך לכפר משהד ולכפר-כנא. אך השטח סופח לנצרת-עילית ב-1990.

גם בנצרת, בית-ההבראה שפרינצק שייך לנצרת-עילית, עם כל המשתמע מכך מבחינה כלכלית ועירונית, ואף שאין רצף טריטוריאלי עם נצרת-עילית. בית-ההבראה נמצא בלבה של נצרת, שקיימת זה כ-2,000 שנה.

הכפר עארה, למשל, סופח לערערה, בלי השטחים ששייכים לעארה ולערערה. אלה לא סופחו. אלפי דונמים נשארו מחוץ לתחום השיפוט של המועצה המשותפת.

לגבי איחוד ג'דידה-אל-מכר, למשל, לא רק שתחום השיפוט לא הוגדל, אלא אף קוצץ. השטח הנחוץ לשני הכפרים שאוחדו בצו של משרד הפנים ניתן לעכו עילית.

לאום-אל-פחם, עם כ-28,000 תושבים, ובשנת 2010 יהיו כ-50,000, אין שטח מספיק שיבטיח את עתידם של תושביה. אפילו הכביש המוביל למי-עמי ונמצא בתוך אדמותיה, הוא בלעדי ליישובים יהודיים. כי אם עיריית אום-אל-פחם צריכה כביש גישה שמתחבר אל כביש מי-עמי, היא צריכה לקבל

אישור או רשות ממי-עמי או מהמועצה האזורית מנשה וממשרד הפנים. שטח השיפוט של אום-אל-פחם כ-23,000 דונם, רובם סלעים וטרשים. וכאשר שונה מעמדה המוניציפלי של אום-אל-פחם מכפר לעיר, החליטה ועדה שהוקמה לצורך זה לצמצם את שטח השיפוט ולא להרחיב, כפי שציפו תושבי העיר. ויש אף תופעות הרבה יותר חמורות, ששכונות המקבלות שירותים מעיריית אום-אל-פחם אינן בתחום שיפוט, כמו אלביאר מערב. מדוע לא לצרף אותה לתחום השיפוט של העירייה? מה ההיגיון בכך? ודרך אגב, באום-אל-פחם עדיין אין אפילו ועדה מקומית לתכנון ובנייה, אף שלפי סעיף 13 לחוק התכנון והבנייה שר הפנים רשאי להכריז עליה כעל מרחב תכנון מקומי. עד עכשיו היא לא הוכרזה, דבר שמצר את צעדיה בנושא הפיתוח ומשאיר את עתידה בידי גורמים חיצוניים. וראו איזה פלא: אף שאום-אל-פחם היא עיר, מתייחסים אליה ככפר במתן הלוואות, משכנתאות והקצאות.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בצל כל העובדות שהזכרתי לעיל, האזרחים הערבים, שהמושג "תיעוש" אינו קרוב אליהם, בכלל לא מכירים אותו, חיים ביישוביהם ותורמים ליישובים אחרים, ואילו מקומות אחרים, יישובים יהודיים, גובים את המסים ממפעלים שעל אדמותיהם, והרשויות המקומיות של אותם אזרחים ערבים נשארות במצב של גירעונות נוראים המשתקים את תפקודן באופן טוטלי, כמו הבעיות של הכפר בעינה וכפר-מנדא. אחר כך באים בטענות שלא גובים מסים. מאין יגבו?

בעניין הארנונה לשנת 1994: כל תושב עם שבעה ילדים, לדוגמה, שהכנסתו אינה עולה על 2,707 שקלים, פטור מתשלום ארנונה עד 90%. בחברה שבה כ-60% מתחת לקו העוני, מאין יגבו?

ועוד בא משרד הפנים במדיניות של שקל מול שקל. הרי הרשויות המקומיות הערביות יתקשו מאוד לגייס את השקלים שלהן, שמשרד הפנים מעמיד כתנאי לשחרור השקלים שלו. שקל מול שקל אומנם נראה, כביכול, הגיוני, אך מעשית אינו ישים ואינו אפשרי בגלל העדר מקורות מימון בסקטור הערבי, בהעדר שטחים לפיתוח ובשל צמצום תחומי השיפוט והתיעוש. 90% מהכנסת הרשויות המקומיות הערביות הם מארנונה על בתים. אם כן, התוצאה: מעגלים מסחררים של חוסר התפתחות ושל עוני משוע.

לתחום שיפוט יש השלכות מרחיקות לכת על פיתוחן ותכנוןן של הרשויות המקומיות הערביות ושל כלל האוכלוסייה הערבית. העניין של תחום שיפוט דורש הליך מהיר ומעשי, דורש ועדת בדיקה יסודית של הנושא, שתורכב מחברי כנסת, ממומחים, אשר יצטרכו לשים קץ למעגל הקסמים הזה של העוני, של העוול והאי-צדק, הממשיך לחגוג ולהשתולל באין מפריע. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מזמינה את כבוד השר משה שחל להתייחס להצעה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת האשם מחאמיד העלה נושא שמעסיק את משרד הפנים ואת רשויות התכנון זה תקופה ממושכת, כאשר העניין נמצא היום בטיפול נמרץ להסדרת הבעיות. אבל נדמה לי שהוא עירב תחומים בהתייחסות שלו כאשר הוא לא הבחין בין תחומי תכנון

ובניין עיר שהם במסגרת של מועצה אזורית, לבין אלו שהם במסגרת של מועצה מקומית, לבין שטח שיפוט של עירייה.

בראש ובראשונה מערכת התכנון בוחנת, על-פי פניותיהם של יישובים, בין שהם ערביים ובין שהם יהודיים, את מצב עתודות הקרקע, ואם מתגלה מחסור אמיתי בעתודות לבנייה, מאפשרים פתרונות לבעיות הללו. יחסית ליישובים היהודיים, עתודות קרקע לבניית מגורים ביישובים הערביים גדולות יותר ביחס לצרכים הממשיים לבנייה, וזאת משום מבנה בעלויות הקרקע, ההרכב החמולתי, מיעוט המסחר בקרקעות בתוך היישובים הערביים, התנגדות להליכים מקובלים של איחוד וחלוקת קרקעות, והבנייה למגורים הדלילה יחסית מבחינת צפיפותה. זאת אומרת, אנחנו מבחינים את ההבחנה של הבנייה החד-קומתית או הדו-קומתית לעומת בנייה רוויה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

המצב טוב יותר או גרוע יותר? לא הבנתי. אמרת שהמצב טוב יותר?

שר המשטרה מ' שחל:

כן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מעניין מי כתב לך את התשובה הזאת.

שר המשטרה מ' שחל:

אנשי משרד הפנים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זו ממש הפתעה, זה יירשם בהיסטוריה.

שר המשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, קודם כול – אנשי משרד הפנים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

תיארת לי עצמי שלא אתה כתבת את התשובה.

שר המשטרה מ' שחל:

בוודאי, הרי אני לא מומחה בנושא הזה. אני נתבקשתי ואני משיב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

צריך פשוט ציניות לבוא לכאן ולהגיד שהמצב אצלנו טוב יותר מאשר ביישובים יהודיים.

שר המשטרה מ' שחל:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, חזקה על מי שכתב את זה שהוא יודע מה הוא כותב. אין לי סיבה שלא להאמין במה שנאמר כאן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ודאי, ודאי.

שר המשטרה מ' שחל:

כל היישובים הערביים כלולים במסגרות של ועדות מקומיות לתכנון ולבנייה המטפלות בענייני התכנון. לגבי האפשרות להקים ועדת תכנון ובנייה נפרדת ליישוב המונה מעל 10,000 תושבים, מקובל לשקול את האפשרות להקמת ועדת תכנון ובנייה כזו ליישובים הזוכים במעמד של עירייה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אז למה אין באום-אל-פחם?

האשם מחאמיד (חד"ש):

על זה הוא ידבר עכשיו.

שר המשטרה מ' שחל:

בעיית התכנון של המגזר הערבי היא ללא ספק בעיה כאובה. אני נתקלתי בה ונתקל בה בהקשרים אחרים, לא של התכנון אלא של החשמל, ובבעיות "בזק" בעבר, כשהייתי שר התקשורת. האמת היא שלא אחת כעסתי על הנציגים הערבים, שנתנו לעניין הזה להימשך כל כך הרבה זמן ב"לך ושוב", בכל מיני בעיות של תכנון, והעניין פשוט עיכב התפתחות הגיונית, כאשר חלק מהדברים נקבעו כעובדות בשטח, גם מחוסר מוצא, כי בשל העדר תוכנית מתאר ותכנון, למעשה אתה גם לא שולט על מה שקורה מבחינת הבניין, ולדעתי, לרעת כל הנוגעים בדבר. באופן לגיטימי, אם מישו מקים משפחה, הוא זכאי שייתנו לו אפשרות לבנות את הבית שלו ואת דירת המגורים.

אני יכול לבשר כאן לפחות בשורה כלשהי: בשבוע הבא סוף סוף אני מביא לכנסת את החוק של חיבור לרשת החשמל של כ-9,000 בתים, שטרם נתנו להם את האישור שהם בתים מוכרים, אף שכל בר-בי-רוב יודע, שהבתים האלה קיימים ואנשים חיים שם וגרו בהם כבר תקופה של עשרות שנים. אנחנו פשוט מתעללים בהם בכך שאנחנו לא נותנים להם את חיבור החשמל בצורה מסודרת. הכוונה שלי להתחיל מייד בחיבורם של בתים אלה.

גברתי היושבת-ראש, עד כמה שאני יודע ועד כמה שניתן לי פה להגיד מבחינת התשובה, משרד הפנים מקים צוות מקצועי לבחינת נושא מרחבי התכנון המקומיים עקב היוזמה לשינוי בחוק התכנון והבנייה, ואני חושב שראוי להעביר את ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת כדי שידונו בה בצורה יסודית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

רק משפט אחד.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני מודה לשר על הבשורה, שבשבוע הבא יהיה פתרון ל-9,000 בתים. זו ממש בשורה.

רציתי להעיר רק הערה אחת: הדברים שלי לא התמקדו בנושא של הבנייה והאזור התכנוני; התמקדתי דווקא בנושא של אזור שיפוט או תחום שיפוט. כאשר אותה מחצבה בטורעאן נמצאת סמוך לבית מסוים, היא שייכת לישראלים או למועצה האזורית גליל תחתון, ורק האבק שלה שייך לאותו כפר. הבאתי כמה דוגמאות בדומה לכך, כמו בנצרת, אדוני, וכבר דיברתי על כך, שצריך מטוס כדי לעבור מנצרת-עילית לשכונת שפרינצק, וזה בתחום שיפוט של – – –

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה שייך לתנועה פוליטית. אם תהיה לך גם הסבלנות לשמוע סיפור, אומר לך באיזה מצב אני נמצא. מספרים שבתקופת המלחמה הקרה הזמין קיסינג'ר את שגריר ברית-המועצות בווינגטון לשאול אותו מה דעתו, נדמה לי שזה היה דוברינין. הוא שואל אותו: תגיד לי, מה דעתך על מה שקורה בדרום-מזרח אסיה? אומר לו דוברינין: אתמול התפרסם מאמר ב"איזבסטיה" ואני מזדהה אתו. קיסינג'ר שואל אותו: תגיד לי, מה דעתך על מה שקורה במזרח התיכון? הוא אומר לו: היום התפרסם מאמר ב"פרבדה" ואני מזדהה אתו. שואל קיסינג'ר את דוברינין: תגיד לי, מה דעתך אתה? אומר לו דוברינין: יש לי דעה ואני לא מזדהה אתה. אני נמצא במצב, שבערך יש לי דעה ואני לא מזדהה אתה, לכן אני לא רוצה להשיב את התשובה שיש כאן, כי אני באמת לא מכיר אותה, לא בדקתי את העניין. הצעתי שכל הנושא שהעלית יועבר לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר משה שחל.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסכים להצעת השר?

האשם מחאמיד (חד"ש):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כך, נעבור להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מבקש לצרף את קולי בעד, לא הספקתי להגיע.

דוד מגן (הליכוד):

גם את קולי.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כן, יחד עם קולותיהם של חברי הכנסת הירשזון ומגן, שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעה לסדר-היום

ביטול ההנחות בארנונה לקשישים

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 3481 בנושא: ביטול ההנחות בארנונה לקשישים – של חבר הכנסת אברהם הירשזון. בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הכנסת נדרשת להתערב שוב כדי להציל את כבוד הגמלאים והקשישים בישראל מידי הממשלה המתעמרת בהם ובכספם הדל.

לפני שנה התבשרו מאות אלפי הגמלאים, החיים, חלקם בקושי רב, על קצבתם המצומקת, על החלטת שרי האוצר והפנים לאסור על הרשויות המקומיות לקבוע הנחות לגמלאים ולקשישים בתשלומי הארנונה העירונית מעל לשיעור של 20%. משמעות החלטת הממשלה היתה כי אותן רשויות, ומספרן לא קטן, שהחליטו להקל את מצבם הכלכלי של הגמלאים ולהעניק להם הנחות והטבות גדולות, לפעמים עד כדי 50%, לא יורשו לעשות כן.

מעשה זה של הממשלה זכה אז לגינוי פה-אחד מצד חברי הכנסת מהקואליציה ומהאופוזיציה, שראו בזה פגיעה, עלבון והתעללות ממש בקשישים החיים על קצבתם הדלה. כמה חברי כנסת, ביניהם חברת הכנסת ענת מאור, שהעלתה את ההצעה לסדר-היום יחד עמי, חבר הכנסת עמנואל זיסמן ואחרים – התרענו מעל במת הכנסת בחריפות רבה על הנושא הזה. אבל שר האוצר אפילו לא מצא לנכון לבוא למליאת הכנסת ולהגן על החלטתו לפגוע במצבם הכלכלי של הגמלאים. השר העדיף להסתתר בלשכתו, כי ידע שהוא, כשליח מפלגה המתיימרת ליצור לעצמה תדמית של תנועה חברתית הדואגת לחלשים בחברה, לא יוכל להישיר מבט אל הגמלאים.

לעומתו גילה שר הפנים דאז, חבר הכנסת אריה דרעי היום, אומץ לב ציבורי ורגישות חברתית, ודקות ספורות לפני שחברי ואני הבאנו את ההצעה לסדר-היום הוא הודיע שהוא מסכים להשהות את ביצוע ההחלטה למשך שנה ולאפשר לרשויות להמשיך להעניק הנחות במשך השנה הזאת.

חשבתי לתומי, שהממשלה הפיקה לקחים מהשתלשלות הדברים לפני שנה, ושהגזירה הממשלתית נגד גמלאי ישראל ירדה מעל הפרק ולא תשוב עוד. סברתי כי הממשלה, שהעומדים בראשה טורחים להוכיח לנו שוב ושוב עד כמה הם מתכוונים לשינוי סדר העדיפויות החברתי במדינה, תלמד מן הניסיון הכושל שלה אשתקד ולא תנסה שוב לשלוח ידה לכיסם הריק למחצה של הגמלאים. האמנתי כי פרשה זו לא תחזור על עצמה דווקא בעת ששר הפנים בפועל הוא ראש הממשלה מר יצחק רבין בכבודו ובעצמו, מי שהבטיח לעם כי הוא ורק הוא ינווט את הממשלה כך שהנושאים החברתיים ישובו להיות בראש סדר העדיפויות הלאומי.

היום נראה, כי האשראי החברתי שקיבלה הממשלה היה מופרז, כי הרגישות החברתית והסוציאלית היא ממנה והלאה, וכי מבעד לחלונות ה"וולבו" מתקשים השרים להבחין כנראה במצוקת הקשישים ובתלוש הקצבה המצומק שלהם.

אדוני השר, אתה לא היית נוכח כנציג הממשלה באותם דיונים, אבל אני רוצה באמת להבהיר לך את רוח הדברים. הבית הזה על כל קצותיו התאחד בנושא של ההצעה הזאת לסדר-היום וביקש מהממשלה לשנות את חוק ההסדרים כך שבשנה הבאה, כאשר הוא יבא, הסעיף הזה לא יהיה בו.

חבר הכנסת דן תיכון, היושב פה, הפנה את תשומת לבנו לכך שהדבר כבר מעוגן בחוק ההסדרים. הגשנו, חברת הכנסת ענת מאור ואנוכי, הצעת חוק, והיא היתה צריכה להביא את התיקון. למרות התנגדות הממשלה, עברה הצעת החוק בקריאה טרומית בקולותיהם של חברי הקואליציה וחברי האופוזיציה. אבל היום ההצעה הזאת שוכבת בתחתית המגירה של ועדת הכספים ולא מתכוונים אפילו להעלות אותה.

לפני כשלושה שבועות קרא לי יושב-ראש הוועדה ואמר: אתה יודע? אנשי משרד הפנים טוענים שכל העניין הזה מסתדר על-ידי התקנות. אולי באמת אין טעם להעלות את ההצעה הזאת בוועדה? אמרתי לו: אני אינני עומד על הצעת החוק ככזאת. אם אכן מצא העניין את תיקונו, אני מוכן לבדוק את הנושא.

אדוני השר, אתה אפילו לא מקשיב, כנראה זו התייחסות הממשלה.

אני ביקשתי מאנשי משרד הפנים שהיו נוכחים באותה ישיבה להביא לי את התקנות, כדי שאבדוק אותן ואראה. אמרו לי: באותו יום תקבל אותן, וזו היתה הבטחה שנתנו לי בפני יושב-ראש ועדת הכספים. באותו יום לא נתקבלו התקנות, גם לא כעבור שבוע. פניתי שוב אל יושב-ראש ועדת הכספים ואמרתי לו: התקנות לא הגיעו, אף שהבטיחו לי בפניך. הוא צלצל אליהם ואמר: היום יגיעו התקנות. אבל הן לא הגיעו.

לכן, אדוני השר, אני פונה אליך ואומר לך: הממשלה הזאת יכולה להתחבא מאחורי כל מיני תקנות שמשרד הפנים טוען להן, אבל אני באותו זמן מקבל הרבה מאוד פניות ומכתבים מקשישים ומגמלאים, שבינתיים נדרשים לשלם יותר כסף.

יש לכם רק דרך אחת: לקחת את ההצעה הזאת, שעברה בבית בקריאה טרומית בקולות הקואליציה והאופוזיציה כאחת, ולהביא אותה לקריאה ראשונה, ולאחר מכן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ובכך להוכיח פעם אחת שאכן אתם מגלים רגישות חברתית.

עם זה, גברתי היושבת-ראש, את ההצעה הזאת אני מציע להעלות להמשך דיון במליאה, כדי שנוכל לעקוב כראוי אחר הדברים.

ועוד משפט אחד, גברתי היושבת-ראש. לממשלה הזאת יש כושר המצאה בלתי רגיל, כיצד להקשות דווקא על החלשים בחברה. אם לא די בגזירה הזאת שהנחיתה הממשלה על גבם של הגמלאים, בא עתה משרד האוצר ומודיע לנו בנושא שגם את מגלה לו רגישות רבה, שלגבי אלה המקבלים קצבה חודשית של שילומים מגרמניה, דווקא את דמי ההבראה שלהם יורידו לשבעה ימים, במקום 10 או 14.

לימור לבנת (הליכוד):

אולי, ברשותך, גברתי היושבת-ראש, הנושא חשוב מאוד, וכדאי ששר האוצר יאזין. חבר הכנסת הירשזון, אולי תחזור על דברך כדי ששר האוצר יאזין?

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי חברת הכנסת לימור לבנת, האם לא שמת לב לכך שהממשלה מתחילת הדין לא מאזינה? כנראה הנושאים החברתיים לא מעניינים אותה. אם הם מעניינים אותה, צריכה הממשלה להחזיר את ימי ההבראה למה שהיה קודם לכן.

לימור לבנת (הליכוד):

על איזה סכום מדובר? כמה אנשים כאלה עוד נשארו בכלל?

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת הירשזון, מדוע אתה אומר שאיננו מאזינים? אנחנו עוסקים בדיוק בנושא שאתה מעלה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אנחנו בדיוק עוסקים בזה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

למה עכשיו? למה לא עשיתם את זה עד עכשיו? עכשיו תאזינו, עכשיו תשמעו.

לכן, בהזדמנות זו אני רוצה לפנות גם אל חברי הממשלה היושבים פה ולשר המקשר ולומר, שפרט לנושא של הארנונה לקשישים, תחזירו גם את הנושא של ימי ההבראה של נכי רדיפות הנאצים ולא תקיימו את מה שרציתם לקיים, כלומר הורדת ימי ההבראה מ-14 יום לשבעה ימים, לאותם אנשים מסכנים שעדיין נשארו בין החיים, נכי רדיפות הנאצים. תחזירו את הנושא הזה, תחזירו את המצב לקדמותו, ותביאו בכך ברכה לכל אותם מסכנים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון, ואני מזמינה את כבוד השר שחל להתייחס להצעה.

שר המשטרה מ' שחל:

אתה רוצה להעביר את זה לוועדת הכספים?

אברהם הירשזון (הליכוד):

לוועדת הפנים, כי זה קשור לרשויות המקומיות.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת הירשזון לוועדת הפנים של הכנסת ולדון בה לפרטיה. אני יכול להבטיח דבר אחד לפחות, שאין כל כוונה לפגוע באיש. גם ניסיתי לברר תוך כדי הבאת הדברים על-ידך, ולפחות לפי המענה כאן אני יודע, שהכוונה היתה להגיע לכללים ארציים שוויוניים. אין לי כל ספק שאין כל כוונה לפגוע לא בקשישים ולא – – –

דן תיכון (הליכוד):

אבל כבר פוגעים.

שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת דן תיכון, גם כשאני נענה? אני לא רוצה להתווכח ולא לסתור את הדברים.

דוד מנע (הליכוד):

מה אתה רוצה? הוא תומך בזה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני תומך בהעברת ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת, ואשתדל גם לבוא עם צוות האנשים כדי שישלב עניינית.

דוד מנע (הליכוד):

בסדר גמור.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה, כבוד השר שחל.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני השר, אני מאוד מודה לך על נכונותך לבוא אישית לוועדה בשעת הדיון, אבל רצוי היה שכנציג הממשלה תבוא לוועדה עם מכלול הבעיות של הארנונה, משום שהארנונה הפכה למס, וכדי שלא לממן את הרשויות המקומיות, האוצר מתיר להן למעשה לגבות מסים מלוא החופן, והארנונה הפכה לא רק למס שמספק את השירותים שהרשויות נותנות, אלא גם למס המוטל על התעשייה ועל המלאכה. לכן היה רצוי שהממשלה תבוא ותבדוק את כל סוגיית הארנונה ולא תתיר לרשויות לעשות כרצונן. אף שאנחנו מצמידים את זה לאינדקס ומגבילים את זה ומצמידים את זה רק לעלייה שחלה בשנה האחרונה בתקציב, יש היום השתוללות בתחום הארנונה, והציבור סובל מכך ורואה בכך מס הכנסה ג', כי מס הכנסה ב' זה הביטוח הלאומי.

לכן אני מציע, שהנושא הזה כפי שהציע אותו חבר הכנסת הירשזון, ירד מסדר-היום ויעלה לסדר-היום באספקט הכללי שלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

חבר הכנסת הירשזון, אתה מסכים להצעת השר להעברת הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן, אני מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כן, נעבור להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

10 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת שהנושא יועבר לדין בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת חוק כלי הירייה (תיקון – זכאות לרשיון), התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת ל" לבנת)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק תתצ"א, בנושא: הצעת חוק כלי הירייה (תיקון – זכאות לרשיון), התשנ"ג-1993, של חברת הכנסת לימור לבנת. בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

מי משיב לי?

שר המשטרה מ' שחל:

אני משיב.

לימור לבנת (הליכוד):

היום אתה עונה.

דן תיכון (הליכוד):

השר שחל, תגיד לי, בעת האחרונה אין עבודה במשטרה? הם השתגעו שם בממשלה לשלוח אותך?

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להפסיק את זה עכשיו.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה עונה כשר המשטרה או בשם שר הפנים?

שר המשטרה מ' שחל:

בשם שר הפנים.

לימור לבנת (הליכוד):

שאלתי ברצינות, כי במקרה הזה הדבר לא היה ברור לי.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפני שנה כעת חיה, בפברואר-מרס 1993, גאה גל הטרור. בכמה מקרים, שכולנו זוכרים אותם, אזרחים חמושים מנעו מעשי רצח ברחובות הערים, למשל פיגוע השרשרת ברחוב העלייה, שנבלם על-ידי אזרחים, ועוד פיגועים רבים שהיו ממש באותה תקופה, עד כדי כך שמפכ"ל המשטרה דאז, יעקב טרנר – לכן שאלתי אם שר המשטרה, האנרגיה והתשתית משיב לי כשר המשטרה או בשם שר הפנים – קרא לאזרחים לשאת עליהם נשק ואמר: "לביטחונם ולביטחון סביבתם". והוא הוסיף ואמר: אלפי כלי נשק נוספים ברחובות ירתיעו מחבלים בבואם לבצע פיגוע.

בחודשים שלאחר מכן לא פסקו מעשי הטרור, וביוני 1993 אמר מפכ"ל המשטרה החדש, רב-ניצב רפי פלד, בתשובה על שאלת עיתונאי: "השאלה היא מה עדיף – למנוע החזקת נשק בידי אזרחים, או ליצור מצב שבו תהיה לנו אוכלוסייה שיכולה להגן על עצמה בזמן אירוע חבלני עד להגעת כוחות הביטחון. תקלות וחריגות יש", אמר רב-ניצב פלד, "וצריך להילחם כדי לצמצם אותן. כמובן שכל ירי בלתי מוצדק יטופל בהתאם לחוק".

ובתשובה על שאלת עיתונאי: "האם קודמך טרנר לא הגזים כשקרא לכל אזרח לשאת עמו נשק?" אמר עוד המפכ"ל רב-ניצב רפי פלד באותו ריאיון: "לא, אני אפילו בעד שיהיה מספר רב יותר של אזרחים שיחזיקו בנשק, אבל כל זה אך ורק בתנאי שהם יעברו אימוני ירי סדירים. כמו כן, צריך לפעול

לכך שמרבית נושאי הנשק יהיו אנשים העובדים בגופים גדולים ומאוגדים, ואלה ידאגו לאימוניהם, ולדעתי, האימון שמחייב היום משרד הפנים לא מספיק. צריך לחייב אנשים להתאמן יותר".

אם כן, נכון שיש סכנה של ליברליזציה יתר במתן נשק לאזרחים, שהרי עלולים להשתמש בו שימוש קטלני, חס ושלום, ונגרמים אסונות ותאונות, ובאמת שני הדברים נכונים, ולכן גם הבאתי ציטוט מדברי מפכ"ל המשטרה. מצד אחד, צריך לעודד מדיניות זהירה ומבוקרת של מתן היתרים לנשיאת נשק, אבל מצד אחר, צריך להקל את הליכי הרישוי כדי לעודד נשיאת נשק בידי מי שיכול לעשות בו שימוש נכון נגד הטרור שהולך ומתגבר, ואני התחלתי במה שקרה לפני שנה, אבל בימים אלה הוא רק הולך ומתגבר.

לכן, מה שאני מציעה בהצעת החוק שלי הוא כך: כל אזרח ששירת בצה"ל כלוחם ביחידת שדה בשירותו הסדיר וממשיך בשירות מילואים פעיל, או בוגר קורס קצינים בצה"ל, או בוגר קורס ירי מעשי באקדח במטווח מוכר, ששמו אינו מופיע ברישום הפלילי, שלא אושפז או טופל פסיכיאטרי, שעבר הכשרה מתאימה אחת לשנתיים לפחות בשימוש בנשק – יקבל רשיון לנשיאת נשק בתוך 21 יום מיום הגשת הבקשה.

ובפסקה (4) נאמר, כמובן: "פקיד רישוי הנשק רשאי לסרב למתן היתר לנשיאת נשק אם קיימת סיבה סבירה לאי-מתן הרשיון". את זה הייתי רוצה להסביר. על-פי הניסוח הזה, כדי למנוע מתן רשיון נשק יצטרך פקיד הרישוי למצוא הנמקה כזאת שתוכל לעמוד במבחן משפטי. צריך לדעת מה קורה היום. בחוק כלי הירייה ניתנת היום לפקיד רישוי הנשק – אגב, 16 במספר בארץ, אם אינני טועה – סמכות גורפת, שרירותית, כללית, בלתי סבירה, וניתן שיקול דעת בלתי מוגבל, ללא חובת נימוק כלשהי. למעשה החוק היום מאפשר לפקיד רישוי הנשק להחליט אם הוא רוצה או לא רוצה.

יש אי-אלו קריטריונים שנקבעו במשרד הפנים באיזה מקום, אבל הם לא פתוחים לציבור הרחב ולא מפורסמים, הם אינם ברורים כלל. במקרים רבים הם מכריחים אזרחים לעבור על החוק, משום שאחד הקריטריונים, למשל, הוא: אזרח שמקום מגוריו ומקום עבודתו ביש"ע, ולכן אזרחים שאינם גרים ביש"ע אלא, נניח, בגבעה-הצרפתית, מקום שלא נחשב כקו עימות, צריכים לספר סיפורים שהסבאת שלהם גרה באיזה יישוב ביש"ע, או שיש להם קשרים כאלה ואחרים, כדי שיוכלו לקבל רשיון לשאת נשק. למעשה יש היום עיוותים רבים שמביאים לידי החלפת כתובות, מעשי רמאות, ולידי כך שאנשים, שרוצים, יכולים וזכאים לשאת נשק, לא יוכלו לעשות זאת.

גם זמן ההמתנה היום הוא ארוך ביותר. נדרשים חודשים ארוכים. אגב, רק לפני כמה חודשים טיפלנו בוועדת החינוך והתרבות בבעיה, כאשר מאבטחים במוסדות חינוך לא היו יכולים לקבל נשק בזמן מהיר מספיק בגלל עיכובים במשרד הפנים, כי זה לקח כל כך הרבה זמן.

בפיגוע המפורסם ב"אורט קנדי" בירושלים היתה בעיה. לשומר שם לא היה אקדח, כי לא הספיקו, מפני שהכול היה מהיר. פרק הזמן הדרוש במשרד הפנים הוא ארוך מדי. יש מקרים רבים שבהם פרק הזמן הזה הוא לחלוטין בלתי סביר, והיום, בעידן המחשבים, כשאפשר ללחוץ על כפתורים ולדעת למי יש רישום פלילי, למי אין רישום פלילי, מי בוגר יחידה קרבית או לא וכו', אין לזה שום הצדקה.

הכותרות של העיתון, אגב, מהבוקר: "אמצעי ביטחון נרחבים מחשש לפיגועי נקמה", זאת אומרת שעדיין יש היום בהחלט – וכולנו קוראים, שומעים ויודעים באיזו תקופה אנו חיים – חששות כבדים מאוד, גם למשטרת ישראל וגם לכל כוחות הביטחון, שעלולים להיות מקרי טרור נוספים ויש צורך שהאזרחים יתכוננו לכך.

צריך לזכור, מצד שני, שהממשלה הזאת, ששחררה הבוקר עוד כמה מאות מחבלים, עומדת למסור כלי נשק לשוטרים פלשתינים שהם בעצם רובם, כולם, מי יודע, יהיו מחבלים ברשיון, כאלה ששוחררו, והם יקבלו נשק מהמשטרה. אבל אזרח תושב רמת-גן, כמו הורי למשל, או כמוני, לפני שהייתי חברת כנסת, שלא יכולתי לקבל רשיון לנשק, לא יוכל לקבל רשיון נשק, כי פקיד הרישוי החליט כך והדברים אינם ברורים והקריטריונים לא ידועים, והסמכות שלו גורפת והוא איננו חייב לנמק כלל.

דוד מגן (הליכוד):

במיוחד כשהם צריכים לנסוע לבקר את אחיך.

לימור לבנת (הליכוד):

למשל. אגב, ההורים שלי קיבלו רשיון לנשק, כי הם היו צריכים לשכנע שהם נוסעים לאלון-מורה לבקר את אחי. משום כך הם קיבלו רשיון לנשק. אבל הרי זה לא הגיוני. הנימוק הזה כשלעצמו אינו הגיוני. מדוע אזרח שהוא צעיר יותר, שהוא משרת במילואים, ששירת ביחידה קרבית, שהוא מיומן בשימוש בנשק, לא יכול לקבל רשיון לנשיאת נשק אם הוא לא יכול להוכיח שיש לו איזה קרוב שגר באיזה מקום ביש"ע?

מדובר כאן, וצריך להבין זאת, בזכות יסוד של יהודי להגן על חייו, להגן על עצמו במדינת ישראל מפני התקפת רצח. מדובר כאן בזכות הבסיסית והיסודית של כל אזרח להגנה עצמית במקרה של סכנת חיים לו ולסובבים אותו.

בארצות-הברית מתנהל ויכוח קשה מאוד בעניין הזה, כפי שגם הממשלה ציינה בדברי התשובה שלה. בארצות-הברית קבועה זכות לשאת נשק בתיקון השני לחוקה, הזכות של כל אזרח לשאת נשק. החוק של מדינת ניו-יורק הוא החוק המחמיר ביותר בין כל מדינות ארצות-הברית, וגם שם יש התניה: פקיד רישוי צריך לתת רשיון אלא אם יש סיבה טובה, כך מוגדר, שלא להעניק רשיון נשק. דהיינו, סיבה טובה. משמע – סיבה שעומדת במבחן משפטי, במבחן של בית-המשפט, ולא בשרירות-לב כזאת או אחרת.

אני סבורה שאין עוד טעם שאנחנו נמשיך אותו ויכוח מבית-מדרשו של משרד הפנים – האם ריבוי כלי ירייה בידי אזרחים מגביר או מצמצם את מספר הקורבנות. האחריות בעניין הזה תיפול על הממשלה, ולכן ציטטתי מדבריהם של שני מפכ"לים – הנוכחי וזה שקדם לו – גם, אגב, מפקד מחוז תל-אביב לפני שפרש, ניצב מרקוס, אמר דברים זהים לחלוטין. זאת אומרת, בעצם אזרחים רגילים יכולים למנוע פיגועים, ואני מציעה שאנחנו נאפשר לאזרחים, שמנעו חלק גדול מהפיגועים ברחובות הערים, לעשות זאת.

אדוני השר, אני יודעת שהממשלה מתכוונת להתנגד להצעת החוק הזאת. אני מציעה בכל זאת, ייתכן שצריכים לעשות בה תיקונים אלה או אחרים; החוק הקיים כרגע, חוק כלי ירייה, איננו הגיוני, איננו מתקבל על הדעת, מעניק, כפי שאמרתי, סמכויות נרחבות ביותר, כמעט שרירותיות, לפקידי רישוי הנשק, בלי שהאזרחים יוכלו לעמוד על זכותם, כמו שאמרתי קודם, להגנה עצמית, ולכן אני מבקשת להצביע בעד הצעת החוק הזאת ולהעביר אותה לדיון לצורך הכנסת תיקונים כאלה ואחרים, כפי שיידרש, לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת. כבוד השר משה שחל, אני מזמינה אותך להתייחס להצעה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עמדת הממשלה היא להוריד את ההצעה מסדר-היום, אם יהיה לה רוב.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע שתיכנע.

שר המשטרה מ' שחל:

הצעת החוק שלפנינו באה להרחיב בצורה ניכרת את רשימת הזכאים לקבלת רישיון לנשיאה ולהחזקה של כלי ירייה כך שיהיו זכאים לקבל רישיון כל בוגר יחידה קרבית בצה"ל אשר ממשיך לשרת במילואים, כל בוגר קורס קצינים גם אם לא שירת ביחידה קרבית, כל בוגר קורס ירי מעשי באקדח במטווח מוכר. כל זאת בכפוף לכך ששמו של מבקש הרישיון אינו מופיע ברישום הפלילי ובריאות נפשו אינה לקויה.

המדיניות הנוכחית היא לצמצם את מספר כלי הנשק שבידי הציבור, נוכח הסיכונים הרבים הכרוכים בהחזקה פרטית של כלי ירייה. מדיניות זו מעוגנת בחוק כלי ירייה, התש"ט-1949, אשר מסמך את פקיד הרישוי להעניק רישיון לפי שיקול דעתו, ומיושמת באמצעות התבחינים והנהלים המגובשים על-ידי משרד הפנים לאחר התייעצות עם גורמי ביטחון שונים, עם המשטרה ועם משרד הבריאות, והנבחנים מחדש מעת לעת. תבחינים אלו כוללים גם התייחסות לסיכונים הרבים הקיימים מפני תוקפים ומחבלים למיניהם. על כן, יש הקלה בקבלת רישיון להחזקת כלי ירייה לאנשים המצויים באזורים מסוכנים במיוחד.

מדיניות משרד הפנים זכתה להכרה בפסיקת בג"ץ, אשר קבעה כי אין לאזרח זכות מוקנית לשאת כלי ירייה. אני מתייחס לבג"ץ 190/89, בוחבט נגד שר הפנים, פד"י ל"ה 12, עמ' 415, ובג"ץ 985/90, בן-שטח נגד שר הפנים, פד"י מ"ח 1 עמ' 325.

לאחרונה נבחנו שוב בצורה יסודית ומקיפה ואושרו הקריטריונים של משרד הפנים בדבר רישוי כלי ירייה על-ידי ועדה בין-משרדית אשר מינה שר הפנים לבירור מדיניות הרישוי. מדיניות זו של משרד הפנים נוקטת עמדה מגבילה ומרסנת, התולה מתן רישיון כלי ירייה בקיומה של עילה. מטרת מדיניות הרישוי היא לאזן בין הצורך לצמצם ולהגביל את כמות כלי הנשק שבידי כלל האוכלוסייה בשל הסכנות הטמונות בהחזקתו של כלי הנשק, בהחסנתו ובשימוש בו לשלום הציבור – –

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני השר, זה בניגוד למה שהמפכ"ל אמר. ציטטתי את המפכ"ל.

שר המשטרה מ' שחל:

– – לבין הצורך לספק אמצעי הגנה לקבוצות אוכלוסייה מסוימות הנתונות ברמת סיכון גבוהה באופן יחסי.

חברת הכנסת לימור לבנת תלתה את דעתה המקצועית בהתבטאויות של המפכ"לים, המפכ"ל לשעבר והמפכ"ל הנוכחי. האמת היא שהמפכ"ל הקודם, כשהוא אמר את הדברים, הוא התייחס לכך שמי שיש לו נשק ברשיון, שיישא את הנשק. זה גם ההסבר שהוא נתן, ואף-על-פי-כן – –

חיים קופמן (הליכוד):

ומי שאין לו, שיתאבד?

שר המשטרה מ' שחל:

הוא הסביר את כוונתו. אגב, היתה ביקורת על דבריו. חלק חלקו על דבריו, ואז הוא אמר דבר הגיוני: מי שיש לו רישיון לשאת נשק, הנשק נועד שיישאו אותו ולכן הוא צריך לשאת את הנשק.

לימור לבנת (הליכוד):

אבל רב-ניצב פלד אמר דברים הרבה יותר מרחיקים לכת.

שר המשטרה מ' שחל:

אני יודע. האמת היא שהיו מקרים, ואני לא יכול להתעלם מהם, שחיילים שהיה להם נשק והשתמשו בו במקרה של פיגוע, ללא ספק מנעו אסון כבד יותר. אני לא חולק על כך. אני רק בא ואומר, לעניות דעתי, גם כשר משטרה שמשיק לעניין הזה, אם כי האחריות איננה של משרד המשטרה אלא של משרד הפנים – לא חסר נשק בידי אזרחי המדינה. יש כמות גדולה מאוד גם של נשק אישי ברשיון וגם של נשק בעקבות שירות המילואים והצבא. זאת אומרת, אם מישהו בא לשאול אותי, אינני יכול לומר שהסיבה להצעת החוק או לקבלת התיקון היא שיש מחסור בכמות הנשק שיש בידי הציבור. אנחנו, יחסית למדינות אחרות, נמצאים מחומשים די הרבה.

אני רוצה לציין שגם בפסיקה האמריקנית נאמר במפורש, שכוונת התיקון השני לחוקת ארצות-הברית, המובא בדברי ההסבר שלך להצעת החוק, אינה לאסור חקיקה המגבילה את הנשיאה וההחזקה של כלי נשק פרטיים. התיקון השני לחוקה אוסר אך ורק הגבלת מיליציות מדינתיות, שהיו קיימות במיוחד בזמן התיקון, לתפקד כראוי. יש היום מגמה במספר רב של מדינות בארצות-הברית להטיל מגבלות על רישוי כלי ירייה.

אני רוצה להציע לחברת הכנסת לימור לבנת, שבמקום להתייחס להצעה כהצעת חוק בקריאה טרומית, נהפוך אותה להצעה לסדר-היום ונעביר אותה לדיון בוועדת הפנים של הכנסת. אני לא חושב שיש צורך להרחיב הרבה מאוד את היקף החוק. אם תעמדי על כך שתהיה הצבעה על הצעת החוק בקריאה טרומית, אני אציע להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד השר שחל.

חברת הכנסת לימור לבנת, את רוצה לענות?

לימור לבנת (הליכוד):

היתה כאן הצעה של השר שחל – – –

שר המשטרה מ' שחל:

הצעה שאי-אפשר לסרב לה.

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אי-אפשר לשמוע את חברת הכנסת לימור לבנת. אני מבקשת מכולם לשבת. אני מבקשת להפסיק את הרעש באגפים. מי שאיננו יכול לשמור על השקט, יצא החוצה.

לימור לבנת (הליכוד):

— — — לכן אני מקבלת את הצעת השר שחל. אני מבקשת לקיים דיון בוועדת הפנים.

דוד צוקר (מרצ):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דדי צוקר, אני מבקשת להפסיק.

לימור לבנת (הליכוד):

חשוב בעיני שיהיה שינוי מדיניות יותר מאשר — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחברת הכנסת לימור לבנת.

אני מבקשת מכל חברי הכנסת לשבת. חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת מחאמיד, חבר הכנסת טמקין. אני מבקשת מכולם לשבת.

חברי הכנסת, מכיוון שהיו תקדימים כאלה ומכיוון שחברת הכנסת לימור לבנת נעתרה לבקשת השר להפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום, אנחנו עוברים להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת הפנים. נא להצביע.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 18

נגד – 1

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

18 תומכים, מתנגד אחד, שני נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון כהצעה לסדר-היום בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת כהונת חבר המועצה).

התשנ"ד-1993

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק תתתל"ח, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת כהונת חבר המועצה), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, בהצעתי לתיקון פקודת העיריות אני מציע להחליף את סעיף 24, הדין בהתחלת כהונה של מועצת רשות מקומית וראש רשות מקומית לאחר הבחירות. אני מציע כי בסעיף 24 ייאמר: "(א) מועמדים בבחירות למועצה שדבר בחירתם כחברי מועצה נקבע לפי סעיף 69 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965, יתחילו לכהן 21 ימים לאחר יום הבחירות; התקיימו בחירות חוזרות לראשות העירייה לפי סעיף 9(ב) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה-1975, יתחילו חברי המועצה לכהן 21 ימים לאחר יום הבחירות החוזרות. (ב) המועצה תקיים את ישיבתה הראשונה תוך 14 ימים מיום התחלת כהונתם של חברי המועצה". ובהמשך אני מציע לתקן סעיפים אחרים הקשורים לסעיף 24.

אני רוצה להסביר לחברי הכנסת. בבחירות לרשויות המקומיות, אשר התנהלו אשתקד ב-2 בנובמבר, וב-16 בנובמבר במקומות שבהם הבוחר נאלץ להגיע בפעם השנייה לקלפי כדי להכריע בין שני מועמדים שנותרו במירוץ לראשות הרשות המקומית – ראינו שגם אם אנחנו מצויים בעידן המודרני,

חולף זמן רב ולא קבוע בין אישור תוצאות הבחירות לרשויות המקומיות ובין מועד אישור התפקידים שעליהם נערכה ההתמודדות בבחירות. נוכח המצב הנ"ל הצעתי לקבוע מועד אחיד לכניסת ראש הרשות הנבחר ומועצת הרשות הנבחרת לכהונתם, בלי קשר לעניינים טכניים אחרים. המופקדים על העניינים הטכניים, אדוני השר, יצטרכו לשנס מותניים ולעמוד בלוח הזמנים שהתיקון החדש קובע.

אני רוצה להוסיף ולהדגיש, אומנם ציינתי כאן את המועד הקבוע – 21 יום לאחר נעילת הקלפיות, וכינוס המועצה לשיבה ראשונה בתוך 14 יום לאחר אותם 21 ימים, כך תכונס השיבה לכל המאוחר 35 ימים מיום הבחירות. אבל במאמצים לשכנע את חברי הכנסת אני אומר, במיוחד לשר המתאם, אני לא חושב שהמספרים האלה מקודשים. אם תאמר לי שמטעמים שונים אתם עומדים על כך או חושבים ש-15 יום הם תקופה מתאימה יותר, או 25 ימים, לא יהיה לי ויכוח עקרוני עמך.

אני לא חושב שבעניין הזה צריך להיות ויכוח פוליטי או ויכוח בין הכנסת ובין הממשלה, אף כי אני יודע, כבוד השר שחל, שהממשלה קיבלה בנושא הזה שתי החלטות. בדיון אחד היתה תמיכה ובדיון אחר, כנראה אחרי שמישהו אמר שיש בעיות טכניות, החליטו שלא לתמוך או להתנגד. אני חושב שהעניינים האלה יכולים להיבדק לעומקם במסגרת דיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, במסגרת הכנת החוק לקריאה ראשונה. המגמה היא להפסיק את התמונה החוזרת ונשנית לאחר כל מערכת בחירות לרשויות המקומיות, שראש רשות מקומית אחת נכנס לתפקידו כמה ימים לאחר הבחירות – – –

אדוני השר, אולי תעזוב את דליה ותסתכל קצת אלי. הרי זה לא ויכוח פוליטי. אם ההתנגדות היא התנגדות עקרונית – – –

שר המשטרה מ' שחל:

לא.

דוד מגן (הליכוד):

סליחה, יש מי ששאלו מי זאת דליה. דליה היא המזכירה המוכשרת של סיעת העבודה. תן לה להקשיב לנאום. היא לא צריכה לעסוק בגיוסים. אחרת גם אני אתן סימן לחברי, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואז יפריעו לכולם במזנון. בוא ננהל ויכוח לעניין, בלי לערוך מסע גיוסים. זה לא נושא עקרוני. ראית שכאשר אתה מבקש להסתפק בדברי תשובתך, אנחנו מסתפקים; כשאתה מבקש להמיר הצעת חוק בהצעה לסדר-היום, אנחנו מסכימים. כאשר יש ויכוח לא אידיאולוגי – כמי שרכש ניסיון מסוים בשלטון המקומי אני מרשה לעצמי לומר שיש ויכוח לא אידיאולוגי, יש ויכוח אם צריך לחכות למדפיס הממשלתי ולסידור העבודה במדפיס הממשלתי, עד שהוא מדפיס את תוצאות הבחירות לרשויות המקומיות, כדי שראש עירייה פלוני ייכנס לתפקידו יומיים לאחר הבחירות, ואחר, בגלל סידור עבודה במדפיס הממשלתי, ייכנס לתפקיד חודש וחצי לאחר מכן. אני אומר שהסידור הזה אבד עליו כל. כל ראשי הרשויות הנבחרים וכל המועצות הנבחרות ייכנסו לתפקיד במועד אחד. אתה ואני והכנסת וועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, יכולים להתגבר יחד על השמרנות הטבעית של הפקידים במשרדים השונים.

אני חוזר ואומר לך, אדוני השר, אם אתה חושב ש-21 יום הם פרק זמן לא מספיק וצריך לקבוע פרק זמן אחר, ניתן להגיע להסכמה במסגרת דיונים ענייניים בוועדת הפנים של הכנסת.

לאחר שתתייחס לעניין, אני מבקש ממך לתת את הסיכוי, לבדוק ואולי להתווכח לעניין עצמו במסגרת הדיונים של ועדת הפנים, ואני מקווה שלא תסרב להעביר את הדין בהצעת החוק הזאת לאותה ועדה, כך שנוכל להתווכח גם עם אותם פקידים, במידה שהם מבססים את התנגדותם על טיעונים טכניים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

אני מזמינה את כבוד השר שחל להתייחס להצעה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שהעלה חבר הכנסת דוד מגן נבחנה היטב על-ידי משרדי הממשלה השונים. צדק חבר הכנסת מגן כשאמר, שבין משרדי הממשלה היו בנושא זה חילוקי דעות ולא היתה תמימות דעים. אומר יותר מזה, אני הייתי בין השרים שתמכו בהצעת החוק. אולם, דעת הרוב בוועדת השרים לענייני חקיקה הכריעה ופסקה כי יש בהצעה זו משום פגיעה בתהליכי העבודה הן של הרשויות המקומיות והן של מערך משרד המשפטים העוסק בפרסום ההנחיות וההוראות הרשומות.

לאמיתו של דבר, הם אמרו שלא ניתן להתגבר על כמות החומר. מדובר כאן בספירה מקומית של ראש הרשות והרשימות האחרות בכל מקום, עם כל הבעיות הכרוכות בכך, והם לא יוכלו לעמוד בלוח הזמנים.

נאמר שבשל המספר הרב של הרשויות המקומיות ובגלל העבודה הטכנית הקשורה בפרסום הזה, מדובר על מאות אם לא אלפים של דפים שצריך לפרסם בתוך פרק זמן, וזה עלול לעכב את תהליך תחילת העבודה ויכולת הגופים המטפלים לעמוד בלוח הזמנים המוצע.

אני הצעתי, גברתי היושבת-ראש, הצעה לחבר הכנסת דוד מגן. הוא לא רצה לקבל אותה ואני לא רוצה להכריח אותו. אני מוכן להעביר את הצעתו לוועדת הפנים, עם הבטחה שאם הנתונים והעובדות שיוצגו בפני הוועדה על-ידי העובדים – לא מדובר בנושא פוליטי ולא בוויכוח. זה יכול להיות יפה שביום אחד יש חילופין בכל הרשויות המקומיות, וגם אני הייתי רוצה לראות את זה, בתנאי שתהיה הסכמה בינינו, שאם יתברר שהנושא בלתי אפשרי מבחינה טכנית, תהיה אפשרות להשאיר את הנושא הזה בבחינת הצעה שנבדקה, ואולי ישתכללו בעתיד האמצעים הטכניים ואפשר יהיה לגבש אותה פעם כהצעת חוק. האם אתה מסכים, חבר הכנסת דוד מגן?

דוד מגן (הליכוד):

כן.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מציע להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית לוועדת הפנים של הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

אם יהיו בעיות מיוחדות, אני ארשה לעצמי לפנות אליך.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מקבל את זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לשר שחל.

נעבור להצבעה בקריאה טרומית על הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת כהונת חבר המועצה), התשנ"ד-1993, של חבר הכנסת דוד מגן, והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת כהונת חבר המועצה),
התשנ"ד-1993, לדין מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

12 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובעת שהצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מועד התחלת
כהונת חבר המועצה), התשנ"ד-1993, עברה בקריאה טרומית לוועדת הפנים ואיכות הסביבה
להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעות לסדר-היום

המצב בבורסה – לקחים ומסקנות

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 3504, 3549, 3455 ו-3457, בנושא:
המצב בבורסה – לקחים ומסקנות, מאת כמה מציעים. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת
חיים קופמן, אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

דוד מגן (הליכוד):

מה עם ההצעה של חבר הכנסת טלב אלסאנע, היא לא קיימת?

היו"ר א' סלמוביץ:

היא כבר היתה.

דוד מגן (הליכוד):

היא בוטלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, היא בוטלה.

חיים קופמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים האחרונים היינו עדים לטלטלה משמעותית בבורסה כתוצאה מעליות וירידות קיצוניות. הנושא ריתק מאות אלפי אזרחים. אמצעי התקשורת נתנו לכך כיסוי מרבי, כותרות ראשיות בעיתונות, בליווי כתבות פיקנטיות, וכן מגוון של חדשות בתקשורת האלקטרונית, ברדיו ובטלוויזיה.

העם שומע את הברקים והרעמים, כל אחד משים עצמו מומחה, נותן עצות, וציבור גדול של משקיעים תמימים לא מוצאים את נפשם, לא את ידם, לא את רגלם, כי לחלק גדול מהמשקיעים אין מושג וידע מינימלי בנושא שוק ההון, והם מתנהגים כמו עדר. חלקם מסתפקים בפרשנות באמצעי התקשורת ובשמועות בלתי מבוססות. זהו טבעה של בורסה. אלמנט ההימור גבוה בה.

נהוג בעולם, שהאזרח המשקיע ילמד כללים של התנהגות זהירה, לא ישקיע את כל הונו בבורסה, לא ישקיע את כל הונו במניות, אלא לאחר שהשקיע בנכסים חיוניים כמו דירה או עסק, חיסכון פנסיוני וכו'. זאת אומרת, שיהיה לו ביטחון כלכלי וסוציאלי מינימלי, ואת שארית חסכונותיו יפצל בהשקעות בנכסים, מניות, תוכניות חיסכון. גם במקורותינו הציעו חכמינו, שעל האדם לפצל את הונו לכמה תחומים, ואם ידיעותיו על הבורסה על תהפוכותיה הן מצומצמות, יסתייע במומחים בעלי מוניטין, וגם אותם יגביל בהנחיה כיצד לפצל את תיקו, בין השקעות במניה סולידית, באגרות חוב, לבין השקעות בחברות חדשות, או כאלה הפועלות בתחומים בעלי סיכוי גבוה, אבל בו-זמנית גם בעלי סיכון גבוה.

כמו בתחומים רבים אחרים, גם כאן, בגלל חשיבות שוק ההון והבורסה לגיוס כספים לעסקים, חשוב לחנך את הציבור ולהקנות לו, באמצעות התקשורת הכתובה והאלקטרונית, מושגי יסוד בשוק ההון, ולהבהיר למשקיע את המורכבות וחוסר היציבות של השוק הזה.

כבוד שר האוצר, הייתי רוצה את אוזנך לכמה דקות.

מקובל בעולם שהתקשורת ומומחים לשוק ההון יעסקו בפרשנות לגבי ההשקעות בבורסה, בעידוד מחד גיסא ובאזהרות מאידך גיסא. השר שחל, אני ממתין ששר האוצר ישמע.

חיים אורון (מרצ):

הם מחליפים מניות עכשיו.

חיים קופמן (הליכוד):

אני לא בטוח מי משניהם יותר מומחה במניות, אבל זה סיפור אחר.

בארץ נהוג שגם חברי הכנסת מתבטאים בכל הזדמנות בנושא הבורסה, כי זהו להיט, וזה הופך את חבר הכנסת למומחה כלכלי בתחום שוק ההון, מגדיל את יוקרתו, ולצדדי הציבור מאמין שחבר הכנסת הוא ידען גדול בתחום זה ועצתו חשובה ומוסמכת. ההנחה היא שלחברי כנסת יש מידע שאינו בנמצא, או אינו ידוע לרוב האזרחים. לכן עצתו נראית חשובה ואחראית.

לדעתי, רצוי מאוד שחברי הכנסת לא יעסקו בפרשנות ובמתן הצהרות בכל הקשור בבורסה. זכותם לברר בוועדות הכנסת בעיות וסוגיות הקשורות במתרחש בשוק ההון, חוקים ותקנות, לברר בעיות של גילוי נאות, לקבוע הסדרים בחוק, מי מתאים וכשיר לתפקיד יועץ או מנהל תיקים ועוד. אבל לא להופיע כמומחים, ידענים וידעונים באמצעי התקשורת, כי, לדעתי, זה גובל בחוסר אחריות.

נכון נהגו הפעם שר האוצר ונגיד בנק ישראל, שלמרות בקשות התקשורת הם לא יצאו בהצהרות בעד או נגד עידוד ההשקעות בבורסה.

רצוי לזכור שחלק מהפרסום שחבר הכנסת זוכה לו הוא בעצם בגין העובדה שיש לו חסינות. אמצעי התקשורת משתמשים לא אחת בחבר הכנסת כאמצעי ה"מכשיר" להם ידיעה סנסציונית, בלתי מבוססת. אנסה להסביר זאת בשפה פשוטה.

אם הכתב של העיתון יפרסם ידיעה לא מבוססת, הוא צפוי להיתבע במשפט דיבה על נזקים שהסב לגורם המשקי, לחברה העסקית, לבעל המניות, לדירקטור וכו'. אולם אם חבר הכנסת מביע את דעתו, ועליו מסתמך איש התקשורת בעת פרסום הידיעה, אזי יש לכתב חסינות, והעיתון או אמצעי התקשורת בצטטם את חבר הכנסת, זוכים אוטומטית להגנה מפני תביעה משפטית.

הדבר נכון גם בתחומים שאינם קשורים בבורסה, אבל בדרך כלל שם הנזק קטן בהרבה. יש זמן ושהות לתקן את הנזק. לא כך הוא המצב כשמדובר בבורסה, שכל יום וכל שעה ניזונים משמועות וממידע אנונימי, והצהרות חברי הכנסת יכולות לגרום נזק או רווח לגורמים המעורבים בשוק ההון.

אינני רוצה שיאשימו חברי כנסת המתבטאים בנושאים הרגישים של שוק ההון כאילו אינטרסים זרים הנחו אותם. רצוי שנתרחק מהתחום הזה ונתנהג כפי שאומרת האמרה "שומר נפשו ירחק".

צודק נגיד בנק ישראל, יעקב פרנקל, שלאחר שנכווה ברותחין, כשהתבטא בעבר על הבועה הפיננסית, הוא מצהיר היום שאין הוא פרשן לענייני בורסה. אולם אין כל ספק שמדיניות הבנק הממלכתי משפיעה על הבורסה, לדוגמה העלאה או הורדה של הריבית במשק, אבל זהו תחום שמקובל בכל העולם שמדיניות הבנק הממלכתי משפיעה עליו, והמשקיעים צריכים להתחשב במדיניות של הבנק הממלכתי והאוצר במגוון שיקוליהם.

רצוי שמעצבי המדיניות הכלכלית לא יתבטאו ספציפית לגבי המצב בבורסה, לא לחיוב ולא לשלילה, אבל אני מדגיש שנית, חברי הכנסת צריכים להשתדל יותר להתאפק מהשמעת הצהרות ועצות בתחום רגיש זה.

אגב, בהקשר זה ברצוני להתייחס גם להתבטאויות של מומחים על הצורך במיסוי רווחי ההון בבורסה. מה היו המומחים האלה אומרים לקהל המשקיעים על מיסוי שהיה מתבצע לגבי הרווחים על הנייר ב-31 בדצמבר 1993, ואחר כך כיצד היו מפצים את המשקיעים על ההפסדים באמצע פברואר 1994, זאת אומרת 45 יום לאחר שהיו משלמים או מחויבים במסי עתק? מה דמות או צורה היתה לבורסה, למשקיעים, או, לחלופין, לנציבות מס הכנסה, שהיתה צריכה לרדוף אחרי משקיעים שהיו חייבים מסים על רווחי נייר בשנת המס 1993, וכדי לשלם היה עליהם למכור מניות שערכן ירד ב-50%, וזאת 45 יום לאחר חיובם במס? איזו היסטוריה, איזה זעם ותוהו ובוהו היו משתוללים במשק, ואיך זה היה פוגע ביציבות הכלכלית?

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים קופמן. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יש לי הרגשה שכל מי שיעלה לדוכן לדבר על הבורסה, בעצם יגיד: לא צריך לדבר, ואחר כך הוא ידבר. אז אני לא מתכוון לדבר על הבורסה. אני חושב שנהגו נכון אלה שלא דיברו עליה, ועשו טעות – כדי שלא לומר שטות – אלה שקפצו ביום א' או ביום ב' ודרשו להתבטא, ממניעים שאני לא רוצה אפילו לחקור אותם.

אני רוצה להעיר שתי הערות עקרוניות שלא קשורות באירועים של השבועות האחרונים, ומבחינה זו אני נשאר נאמן להבטחתי שלא לדבר על הבורסה. א. בורסה היא המקום, על-פי הגדרתה, שבו באים לידי ביטוי בצורה היותר שלמה – כדי שלא להגיד מושלמת, כי לפי דעתי היא לא קיימת – מה שקוראים כוחות השוק.

משונה בעיני שכל מיני אנשים שמגדירים את עצמם כחסידים נאמנים של כוחות השוק, כל פעם שמשוהו משתבש בפעולתם לפי דעתם, הם רוצים לעשות תיקונים. יש תפקיד אחד למערכת, וזה ליצור כללי משחק ברורים, הוגנים והגונים, השאר יתנהל על-פי כללי המשחק הללו. מי שלא מקבל את כללי המשחק הללו, שלא ייכנס פנימה. מי שלא מוכן לחיות על-פיהם, שלא ייכנס לתוך המאבק הזה. אבל להיכנס פנימה ולדרוש דרישות אחרות, זה נראה בעיני משונה מאוד, מיותר ומזיק למטרה שעליה כולנו מדברים.

נקודה שנייה, בהתייחסות לדברייך, חבר הכנסת חיים קופמן, והייתי אומר זאת לולא אמרת. השבוע יש לך הסבר למה לא להטיל מיסוי על הבורסה, כי מה היה קורה בין לבין. לפני שבועיים היה לך הסבר למה לא להטיל מיסוי על הבורסה, כי קרה מה שקרה בשנתיים האחרונות. אני אומר דבר פשוט, אלמנטרי, בסיסי, לא תלוי בלוח השנה, לא תלוי בעמודים המלאים במספרים, לא תלוי

בגרפים. בלתי הגיוני, בלתי מוסרי, בלתי כלכלי שיש תחום אחד שבו ציבור, פרט, יוצר רווחים, והוא לא משתתף בנטל הכללי, קרי במיסוי. אני לא מבין את ההיגיון הזה, אני לא מבין את הטעם לכך, אני לא מבין את ההצדקה לכך, אני לא מבין מדוע אותו אדם משתכר שקל אחד מעבודה, משתכר שקל אחד מרנטה שהוא מקבל בשכר דירה, משתכר שקל אחד בבורסה – שם חייב, שם חייב, פה זכאי.

שר האוצר א' שוחט:

שכר דירה לא חייב.

חיים אורון (מרצ):

כי המצאתם את הפטנט של העולים החדשים. אבל על הדירה השלישית חייב, על הדירה הרביעית חייב, ומעל 4,000 שקל חייב. זה בעיני עיקרון פשוט, ואני לא חושב שהמועד עכשיו מתאים, לא לקיים את הוויכוח באיזו שיטה, לא לקיים את הוויכוח באיזו טכניקה. העיקרון צריך להיות מוסכם, וכאשר העיקרון יהיה מוסכם, העיתוי והטכניקה יופעלו על-פי שיקולים טכניים. כל השאר – תירוצים למה לא לשלם מס. אין לזה הצדקה, אין לזה הסבר, זוהי הקצאה עקומה של ההכנסה הלאומית, זה בונס בלתי מוצדק למי שלא צריך לתת לו אותו. יש על כך ניסיון עולמי בדרך א' ובדרך ב', אני לא רוצה להיכנס עכשיו לפרטים.

אז כשהבורסה עולה, אסור למסות אותה כי זה יפגע בה. כשהיא יורדת, ודאי אסור כי זה יפגע בה. כשהיא נמצאת במצב רגוע, לא טוב כי צריך שהיא תעלה. עזבו את כל הדיונים האלה, זה לא חשוב. צריך לקבוע תאריך בלתי תלוי ובו לפעול. על זה זכותם של נבחרי ציבור לדבר. הנושא הוא בוויכוח ציבורי, כמו ויכוח על כל נושא כלכלי או חברתי אחר. כל מיני עצות לשרי אוצר, לנגידים, למנהלי תיקים, למנהלי בורסה ולממונה על שוק ההון – אני חושב שחברי כנסת, חוץ מאשר כשנושאים אלה באים לחקיקה, צריכים להתרחק מהם, לא לעסוק בהם, תרומתם אפס, נזקם יכול להיות גדול.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם רביץ – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה. אחריו – אחרון המציעים, חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

גדעון שגיא (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, משבר חודש פברואר 1994 ייזכר כאחד המשברים הקשים שפקדו את הבורסה בתל-אביב. בתוך ימים אחדים ירד ערך השוק בלמעלה מ-20%, שהם כ-25 מיליארד שקלים; מ-139 מיליארד ב-15 בינואר-פברואר 1994, ל-115 מיליארד שבועיים אחר כך.

במקרה או שלא במקרה נסתיים בימים אלה משפט הבנקאים – קצה השובר הארוך של הטראומה הנמשכת מימי המשבר בבורסה באוקטובר 1983. תחושת חוסר היציבות הזכורה לנו מאז משפיעה עד עצם היום הזה על מדד העצבנות שמגלה המשקיע הישראלי בשוק ההון ועל חוסר יציבותו של השוק. אולם, אף שהשופט נאור לא מיצתה, לעניות דעתי, את הדין ביחסה לרשויות השלטון ולמוסדות הפיקוח, ראתה גם היא לנכון לקבוע בפסק-הדין כי: "רשויות השלטון באותה תקופה לא ביקשו ולא דרשו להמשיך בוויסות, אולם המעשים שעשו הרשויות סייעו בפועל לוויסות והן חטאו בכך שהעלימו עין ממחדלי הנאשמים".

מאז אוקטובר 1983 זרמו מים רבים בירקון. היום מסתבר שלפחות חלק מהנזק הישיר שנגרם לממשלה היה קטן מהצפוי. כנגד פיצוי מחזיקי המניות רכשה הממשלה את הבעלות על הבנקים, ועל-פי אומדנים מעודכנים יש להניח שכנגד מכירתם בשוק ההון תקבל המדינה את רוב התמורה שהיא הוציאה על פיצוי נפגעי ויסות המניות. אולם, כאמור, במשך השנים ועד עצם היום הזה, הטראומה של המשבר ההוא מוסיפה ללוות אותנו.

לאחרונה נוסף, מעבר לעצבנות שהיא מעצם טבעו של המשקיע הישראלי, מבול של הערכות לגבי מצב הבורסה. מאז תיאור הבורסה כבועה, תקתקה פצצת-הזמן והיא התפוצצה לאחר הדיבורים על ניתוק הקשר בין הערך הריאלי של החברות הנסחרות לבין ערך הבורסאי.

לדבר האין-סופית הצטרפו הפעם גם הגילויים על הרצת מניות על-ידי מנהלי תיקים. עובדה זו חשפה את המצב המסוכן הנובע מניהול השקעות על-ידי אנשים שלא הוסמכו לכך, במציאות שבה לא נקבעו בחוק נורמות ברורות הקובעות את החובות ואת כללי האתיקה המחייבים את העוסקים בניהול תיקים המחזיקים מיליוני שקלים של משקיעים גדולים וקטנים, בלי כל יכולת מוכחת לפצותם, אם ייפגעו המשקיעים כתוצאה מרשלנות בניהול חסכוניתיהם.

גילויים אלה, שהתפרסמו עם ראשיתו של המשבר, לא היו צריכים להפתיע איש, אך בכל זאת הם לא תרמו לאמון המשקיעים בבורסה, ובעיקר בקרב המשקיעים הקטנים שנכנסו לאחרונה לבורסה במטרה לקחת חלק בחגיגה הלאומית. הציבור הזה, יחד עם מנהלי התיקים והבנקים, שעודדו את המשקיעים לקבלת אשראי למימון השקעותיהם, תרמו תרומה מכרעת לנסיקה של הבורסה לגבהים בלתי סבירים, שמהם אפשר היה רק ליפול – ואכן נפלנו.

מסיבה זו הנחתי על שולחן הכנסת, בנובמבר, בשלהי שנת 1993, הצעת חוק מנהלי תיקי השקעות בניירות ערך. בדברי ההסבר לחוק התרעתי כי כל עוד גואה הבורסה וכולם מרוויחים על הנייר, איש לא ישים לב לקטנות כגון ההכשרה, הידע, החובות והנורמות המנחות את האנשים שהציבור הפקיד בידיהם ייפוי-כוח לעשות בכספו ככל העולה על רוחם. אולם ציינתי שם, כי אם וכאשר יתרחש המשבר, יהיו הם המאיץ למפולת, והנזק שייגרם לאמון המשקיעים יהיה בלתי נמנע.

הצעת החוק שעומדת לעלות בימים אלה לקריאה ראשונה, יחד עם הצעת חוק דומה של חבר הכנסת דן תיכון, והצעת חוק שהממשלה עומדת להגיש, אם אינני טועה, בימים הקרובים, עשויות לתרום לפחות לתיקון הנגע הזה שהיה בין הגורמים לבניין הקלפים של המשבר הנוכחי. אלא שבדיון הזה על המשבר הנוכחי בבורסה מן הראוי לציין את העיקר, והעיקר, אדוני השר, שלבורסה של 1994 דמיון קלוש ביותר לבורסה של 1983, ובין המציאות הכלכלית של שתי התקופות אין שמץ של דמיון.

היום עולה הבורסה בתל-אביב על מרבית הבורסות באירופה. מספר החברות הנסחרות בבורסה מגיע כיום לכ-600, וערך השוק של המניות לבדן עולה בהרבה על 100 מיליארדי שקלים. זוהי בורסה העומדת עם שתי רגליה על הקרקע, רוב החברות העסקיות גייסו ומגייסות הון מן הציבור באמצעות הבורסה.

השוק הראשוני של הבורסה הוא המכשיר העיקרי כיום לגיוס הון להשקעות. 166 הנפקות בוצעו ב-1992 בבורסה, 285 ב-1993, ובינואר 1994 בלבד – 31 הנפקות.

עיקר העיקרים, חברי הכנסת, כפי שצינתי, אנחנו נתונים בדינמיקה כלכלית חדשה. משק שבשלוש השנים האחרונות גדל התוצר שלו בלמעלה מ-6% בשנה, שהיצוא בשנה החולפת צמח בשיעור של כ-16%, משק שהיקף ההשקעות שלו בתשתית, בתיירות, בתעשייה וביתר העסקים הולך וגדל, משק שקולט למעלה מ-100,000 עובדים בשנה, מספר כפול ממספר המצטרפים לכוח העבודה, המשק הזה הוא הערובה לאיתנותן של החברות העסקיות הפועלות בתוכו, ובכלל זה, כמובן, גם החברות הנסחרות בבורסה, ועל כן, בטווח הבינוני והארוך, אין כל סיבה לחשש. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שגיא. אני מזמינה את אחרון המציעים, חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

אלכס גולדפרב (יעוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, בשבועות האחרונים היינו עדים לירידות שערים חדות בבורסה ולתנודות במסחר. בלבם של רבים מאתנו התעורר זיכרון המפולת בבורסה בשנת 1983, והחששות היו דומים.

אומרים שהניסיון הוא הטוב שבמורים, ואף שנסיונות המאורעות בבורסה, בתקופה האחרונה, שונות מאותו תהליך של ויסות המניות בידי הבנקאים, כפי שקרה בראשית שנות ה-80, נדמה כי לא למדנו את הלקח. הבנקים ממשיכים להיות פעילים בשוק קרנות הנאמנות, למרות ההמלצות החד-משמעיות של ועדת-בייסקי בתחום זה. גם מנהלי תיקי השקעות נחשדים בהרצת מניות, ועם ישראל משלם את המחיר.

החשיבות והנחיצות של הבורסה, של המסחר בבורסה, לפעילות המונטרית והבנקאית של מדינת ישראל – ברורות. זהו כלי חשוב מאוד, אך יש לשמור עליו, לשמור על הפעילות בו, ומעל לכול – יש להיות זהירים.

הבורסה בישראל זכתה לציון גבוה בסקירה השנתית של המכון ללימודים אסטרטגיים ופוליטיים מתקדמים. בעיקר צוין בסקירה כי חשיבותה של הבורסה בישראל שהיא: "מאפשרת ליזמים מקומיים לגייס הון בלי להיזדקק למערכת הבנקאית שבבעלות ממשלתית או להחלטותיו של המדען הראשי". אני מסכים לקביעה זאת ושמח עליה.

הבורסה היא כלי חשוב לגיוס משאבים לפיתוח המשק ולקליטת העלייה, ובתור שכזו יש לשמור עליה ככלי לגיוס הון מהציבור. הרגשתי היא שהבורסה הפכה לקזינו, ומה שקובע הוא מיהו מנהל התיקים ובאיזו צורה הוא מצליח להריץ את המניות. טעות היתה בקביעה כי במפולת מניות הבנקים האחריות נפלה רק על מנהלי הבנקים ולא גם על מנהלי הבורסה.

גם היום אני חוזר ואומר, כי האחריות לפעילות ולהרצת המניות מוטלת על מנהלי הבורסה ועל ראש הרשות לניירות ערך. להם הכלים לפיקוח על תנועות המניות והאמצעים הממוחשבים שיכולים לתת התראה מיידית אם יש פעילויות המנוגדות להוראות המפקח על שוק ההון.

אדוני השר, אין להשליך את האחריות הבלעדית על מנהלי התיקים ולא על מנהלי הבנקים. האחריות הישירה מוטלת על מנהלי הבורסה. הראש היהודי תמיד ימציא פטנטים איך להרוויח יותר ויותר כסף, ורק מנהלי הבורסה יכולים לעצור מהלכים שבניגוד להוראות המפקח על שוק ההון.

לא תמיד משלמים אצלנו את המחיר אותם אנשים שאחריותם הישירה אינה מוטלת בספק. יש ללמוד מן העבר ויש להסדיר עם האחראים לשוק ההון את תחום האחריות, שלדעתי נופל בעיקר על מנהלי הבורסה.

אחד הכלים הטובים לגיוס הון מהציבור הוא הבורסה הישראלית, ויש לעודד את המשקיעים שישקיעו וירוויחו מהשקעתם בבורסה, ויש להגן עליהם כך שהבורסה לא תהפוך לקזינו.

הרווחים בבורסה לא צריכים להיות כמו הרווחים בקזינו, וכך גם לא ההפסדים. זה ייתן ביטחון למעגל המשקיעים להצטרף להשקעות בבורסה. בכל מקרה, ההתנהגות של הספקולנטים תוגבל על-ידי הפיקוח הישיר של הממונים על הבורסה, והאחריות לפעילות הבורסה היא על מנהליה, על המפקח על שוק ההון ועל ראש הרשות לניירות ערך. יש ללמוד מהעבר הלא-רחוק ולהסיק את המסקנות הנכונות כבר היום. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלכס גולדפרב. אני מזמינה את כבוד שר האוצר להתייחס להצעות.

שר האוצר א' שוחט:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מאוד שמחתי לשמוע כי כמעט כל הדוברים טענו ואמרו – החל מחבר הכנסת קופמן, דרך חברי הכנסת מהקואליציה – שהבורסה היא אובייקט, שכל האפשרויות השלטוניות צריכות להימנע מלדבר עליו בזמן משבר ובזמן שגשוג.

הלואי שהייתי יכול לקבל את העידוד הזה במוצאי שבת, כאשר פנו אלי גורמים מרכזיים בשוק ההון, פעילים בשוק ההון, מנהלי חברות השקעה ומנהלי תיקים, ראשי ארגונים, אשר ביקשו מאוד שאגיב, אומר וארגיע את הציבור לקראת יום המסחר ביום ראשון.

התלבטתי רבות אבל החלטתי, מתוך ניסיון העבר ומתוך מבט לעתיד, כי עדיף שלא אומר מלה. שוק ההון צריך להתנהל על-פי ההיצעים והביקושים, יש לו חוזקו וחוסנו. לפעמים יש רגעים שבהם יש עודף היצע, לפעמים עודף ביקוש. אודה ואומר שהלחץ עלי היה כבד ביותר.

רק במוצאי שבת, בשעת ערב מאוחרת, נתתי לאלה שפנו אלי את ההחלטה הסופית, שאני לא אדבר מלה בעניין שוק ההון.

היום, כשאני מביט לאחור, אחרי הירידות והעליות שהיו – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זו גם ידיעה רלבנטית, דרך אגב.

שר האוצר א' שוחט:

שמה?

מיכאל איתן (הליכוד):

שלא תדבר.

שר האוצר א' שוחט:

בבקשה, אני אומר זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר, בנושא רגיש זה, הידיעה שלא תדבר גם היא יכולה להיכנס לשיקולים.

שר האוצר א' שוחט:

אמרתי זאת לאורך כל החודשיים האחרונים. דרך אגב, אותם דברים שאני אומר היו גם בדעה וגם בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל. שנינו שוחחנו על העניין לאורכם של הימים הרגישים האלה וקבענו

שנינו לעצמנו, שמן הראוי שהרשויות השלטוניות – הן הממשלה והן בנק ישראל – לא יתערבו בעניין. נראה לי שזאת המדיניות הנכונה, שכן אילו היינו מדברים באותו רגע, משמעות העניין שבכל רגע של משבר עתידי, ברגע של ירידה או ברגע של עלייה מופרזת, היו פונים אלינו והיינו צריכים להגיד את דעתנו.

אני שמח גם שחלק מהחקיקה מתקדמת, לא כולה. הממשלה תבוא בהקדם אל הכנסת בהצעת חוק בעניין ניהול תיקים. אני יודע שבועדת הכספים ובועדת משנה של ועדת הכספים החלו לדון בעניין. כפי שאמר חבר הכנסת שגיא, אנחנו נבוא עם החוק. החוק של ניהול קרנות נאמנות כבר עבר את ועדת השרים לענייני חקיקה ונמצא בהדפסה, ואני מקווה שבשבוע הבא יובא לכנסת ומשם יעבור לוועדת הכספים. והחוק האחרון, שיש לו נגיעה גם לשוק ההון – חוק קופות הגמל – עבר את הסבב של התזכיר. נתקבלו הרבה מאוד הערות ומכינים אותו כעת לוועדת השרים לענייני חקיקה.

אני יכול להגיד בגאווה ובשמחה, שהנושאים שכרוכים בשוק ההון כמעט כולם מושלמים בהכנת הממשלה לכנסת, חלקם כבר בוועדת הכספים, חלקם יונחו על שולחן הכנסת בשבוע הבא. המערכת הכל-כך רגישה במשק הישראלי תקבל את העטיפה ואת ההגנה של חקיקה בנושאים המרכזיים שמפעילים את המערכת הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

יחד עם חוק מיסוי על שוק ההון.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא מתייחס לעניין הזה.

דוד צוקר (מרצ):

זה כבר מידע עבור מחר.

שר האוצר א' שוחט:

אני לא מדבר על העניין הזה מטעמים מובנים. אמרתי את מה שהיה לי להגיד בשנה שעברה. מכל מקום, אני חוזר ואומר – – –

חיים אורון (מרצ):

אלה אמירות בלי חוק התיישנות?

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, אתה שם לב לגיבוי מצד ימין?

שר האוצר א' שוחט:

כן, אני מכיר את העניין.

מכל מקום, אני מודה לחברי הכנסת שתמכו במה שקרה מבחינת האי-התבטאות שלי ברגע שבו הופעלו הלחצים להתבטא. אני מקווה שהמערכת שכרוכה בשוק ההון, שהיא חיונית לכלכלת ישראל, חיונית לגיוס ההון, תמשיך לפעול כתקנה.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

שר האוצר א' שוחט:

אין לי התנגדות שהנושא יעבור לוועדת הכספים, אם רוצים. אפשר גם להסתפק בהודעתו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר האוצר.

חיים קופמן (הליכוד):

אפשר להסתפק – – –

שר האוצר א' שוחט:

אין לי בעיה. אם חברי הכנסת יסכימו להסתפק בהודעתי, אז כמובן – – –

דוד צוקר (מרצ):

אם אדוני השר לא מסתפק בדבריו, מי אנחנו שנסתפק בדבריו?

שר האוצר א' שוחט:

אני אוהב לשמוע את עצמי.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת קופמן, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

חיים קופמן (הליכוד):

אבקש להעביר את הצעתי לוועדת הכספים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מבקש להעביר את הצעתך לוועדת הכספים. אם כן, אין טעם לשאול את השאר.

חבר הכנסת עובדיה עלי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון מסדר-היום. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, האם חבר הכנסת אורון מסתפק בתשובת השר?

חיים אורון (מרצ):

אני מסתפק בהודעת השר.

עובדיה עלי (הליכוד):

אז אין לי זכות לדבר בעניין זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אולי יש אחרים שלא מסתפקים. אתה לא יכול להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אורון.

חבר הכנסת שגיא, גם אתה מסתפק בהודעת השר?

גדעון שגיא (העבודה):

מסתפק.

היו"ר א' סלמוביץ:

אין לנו מציעים אחרים.

חיים קופמן (הליכוד):

גם אני מסתפק בהודעת השר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת גולדפרב, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

אלכס גולדפרב (יעוד):

לא.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדפרב. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, יש אצלנו קונסנסוס, שכל דיבור בשעה זו על שוק ההון מזיק ומיותר. אני מסכים, אני חלק מהקונסנסוס, לכן אני מכריז על הדקה שהוקצבה לי לדבר כעל דקה של אלם. זוהי תרומתי לדיון.

קריאה:

אולי תעמוד דום?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זו לא דקה של דומייה, זו דקה של אלם.

חיים אורון (מרצ):

אני עושה זאת במקום אחר.

גדעון שגיא (העבודה):

אני חושש מאוד שתהיה לדבר הזה פרשנות אצל ציבור המשקיעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ויינשטיין, האם עלי להבין שסיימת?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עוד לא סיימתי, גברתי. אני מבקש עוד חצי דקה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. חברי הכנסת, ההצעה היחידה שעומדת בפנינו היא הצעתו של חבר הכנסת אלכס גולדפרב, שלא הסתפק בהודעת השר. ולחלופין, הצעתו של השר היתה להעביר את הנושא לוועדת הכספים. אם כך נעבור להצבעה. חבר הכנסת גולדפרב, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה? זה מה שהשר הציע למי שלא מסכים להסתפק בדבריו.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אני מסכים להעברה לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כך, נעבור עכשיו להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת הכספים.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' גולדפרב בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ארבעה תומכים, חמישה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שההצעה הוסרה מסדר-היום.

הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, מפאת השעה המאוחרת אציג באופן מתומצת מאוד את הצעת החוק שמביאה ועדת החוקה, חוק ומשפט למליאת הכנסת לאישור, הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9). אני מביא את ההצעה עם הסתייגויות של חבר הכנסת דוד מגן בלבד, ונדמה לי שהוא איננו היום. אומר בקצרה במה דברים אמורים ומה כולל התיקון הנ"ל.

מטרתו של התיקון הזה, אחרי עשר שנים שבהן לא בוצע כל תיקון בחוק שירות המדינה (משמעת), לבצע כמה שיפורים בתחום השיפוט המשמעתי של עובדי ציבור. זה נושא וזאת מטרתו של החוק. אני מבקש להביא כמה דוגמאות שבהן שינתה ועדת החוקה, על-פי הצעת חוק ממשלתית, את הנהלים, הכללים והנורמות הקיימים עתה בבתי-הדין המשמעתיים.

כך, למשל, כדי לשפר את השיפוט המשמעתי, אב בית-הדין וממלא-מקומו של אב בית-הדין לעניינים משמעתיים, יהיו מעתה בעלי כשירות של שופט מחוזי, שעה שעד עכשיו הם היו צריכים להיות רק בעלי כשירות של שופטים בבית-משפט השלום.

דוגמה נוספת. אנחנו נמנע מעתה את האפשרות שבהרכב בית-הדין יהיה עובד העובד באותו מקום עבודה יחד עם הנאשם. עד עתה היו כמה מקרים או כמה מקומות עבודה שבהם אחד החברים בבית-הדין המשמעתי עבד באותו מקום עבודה של הנאשם, עניין שעלול היה ליצור כמובן קונפליקט וניגוד אינטרסים.

דוגמה אחרת לשיפורים שאנחנו מציעים: התובע לא יוגבל מעתה, כאשר הוא תובע את הנאשם, אך ורק לנושא התובענה. התובע יוכל לפעול במסגרת יותר רחבה, במידה שיתגלו עובדות נוספות במהלך החקירה שהוא מבצע. וכך הוא לא יצטרך לחזור ולהגיש כתב תביעה מחודש, אלא לפעול במסגרת רחבה יותר, על בסיס עובדות חדשות שהתגלו.

הדוגמאות האחרונות נוגעות לעניין הסנקציות המוטלות כעונש על אותם עובדי ציבור המורשעים בדיון המשמעתי. הוספנו קטגוריה של נזיפה חמורה. זו קטגוריה חריפה, שלא היתה כלולה עד היום בשורת הסנקציות. ביצענו כמה שינויים בסוגיית ההשעיה.

לסיום אביא דוגמה נוספת. ביצענו פה איזה מהלך, שגם מבחינה פרלמנטרית הוא היה מעניין. עד עתה יכולה היתה להיות סנקציה, שעל-פיה שללו מעובד ציבור שהורשע בדיון משמעתי את כל הפנסיה. אנחנו ראינו בזה פגיעה קשה מדי בבי המשפחה, ולא חשבנו שבגין עוול של אדם אחד, כבד ככל שיהיה, יסבלו כל בני המשפחה. ופה אימצנו הצעת חוק שעברה בכנסת הקודמת, שהוגשה על-ידי חבר הכנסת דאז יאיר צבן, היום השר צבן. הוא הגיש הצעת חוק שעברה בקריאה ראשונה. החלנו עליה את דין הרציפות. אלא שהיתה פה בעיה, האם אפשר להחיל דין רציפות על הצעת חוק של מי שהוא עתה שר, ולא חבר הכנסת. אימצנו את הצעת החוק שלו אל תוך החוק הזה. הצעת

החוק הזאת קובעת רצפה לסנקציה של הפנסיה. כלומר תמיד, גם במקרה חריף ביותר, תישאר – –

חיים דיין (צומת):

האם לא יכול להיות כאן איזה שר שיגבה את הצעת החוק המובאת עתה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כך, למשל, לא יוכל עוד להיגרם מצב שבו כל הפנסיה נשללת מבני המשפחה. קבענו רצפה שמתחת לה אסור לרדת, על-פי אותה הצעת חוק של יאיר צבן, ואני מודה לו גם על הרעיון וגם על הגישה. אנחנו אימצנו את ההצעה באיזה תרגיל פרלמנטרי מאוד מעניין.

עד כאן הצעת החוק. אני מביא אותה בפני הכנסת – – –

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני חייב לעזוב את המליאה – – –

היו"ר ע' עלי:

אתה רוצה להעיר משהו? תן ליושב-ראש הוועדה לסיים, ואחר כך אתן לך להעיר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

עד כאן הצעת החוק, ואני מבקש להביא אותה לאישור בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. מה הערתך, חבר הכנסת דיין?

חיים דיין (צומת):

הערתי היא שהכנסת ריקה, וחבר הכנסת צוקר עלה להביא הצעת חוק לקריאה שנייה ושלישית. זו בושה לכנסת. לא רציתי ליצור תקדים ולעזוב את המליאה ולהשאיר אתכם לבדכם.

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת דיין, יש כאן רוב לאופוזיציה, אבל חבל לנצל את זה. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994. לחוק הזה אין הסתייגויות. לפני כן היו הסתייגויות של חבר הכנסת דוד מגן, והוא הסיר אותן. אם כך, נצביע על כל הסעיפים, מ-1 עד 19.

הצבעה מס' 10

בעד סעיפים 1-19 – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-19 נתקבלו.

היו"ר ע' עלי:

שלושה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. סעיפים 1 עד 19 אושרו בקריאה שנייה. יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, האם אנחנו יכולים לעבור להצבעה בקריאה שלישית?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אם כך, אנחנו מצביעים בקריאה שלישית על חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994.

בעד החוק – 2

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

החוק אושר בקריאה שלישית.

הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, אני מביא בפניכם את התוצאה הראשונה של השביתה המתמשכת באוניברסיטאות. אחת מתוצאות השביתה העגומה הזאת היא, שמי שעמדו להתחיל בסטאז' ב-1 במרס לא היו יכולים לעשות זאת, שכן הם אינם יכולים לעמוד בקריטריונים שנקבעו בכללי לשכת עורכי-הדין כדי להתחיל את הסטאז', עקב העובדה שבגלל השביתה הם לא עמדו בכל הבחינות ובכל החובות האחרות שחייב לעמוד בהן מועמד לסטאז'. כאמור, הכול בגלל השביתה.

היתה יוזמת חקיקה של חברי כנסת מכל סיעות הבית. אני רוצה לציין את שמותיהם: חברי הכנסת רן כהן, אלי דיין, חגי מירום, אברהם פורז, דן מרידור, אליעזר זנדברג ושלמה בניזרי. אלא שהיא עברה בקריאה טרומית בלבד. בעת ובעונה אחת עברה גם הצעת חוק ממשלתית לפני שבוע, ואנחנו הזדרזנו לעבוד, אני מקווה שהזדרזנו בלא לפגום באיכותה של החקיקה. ועל-פי הצעת החוק הזאת – אומר אותה רק באופן כללי, שוב מפאת קוצר הזמן והשעה המאוחרת – יוכלו סטאז'רים להתחיל ממחר בהתמחות שלהם, בכפיפות להשלמת החובות שלהם במועד מאוחר יותר. אנחנו קבענו בחוק מהו המועד המאוחר יותר, וכאמור, הם יוכלו להתחיל בסטאז' ממחר, שכן מועד כניסת החוק הזה לתוקף הוא מהיום, אם החוק יתקבל.

אני מבקש לציין שני פרטים קטנים: אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שיהיה תיקון בסעיף 1(א). בסעיף זה אנחנו מצביעים, בשורה השלישית, על התיקון, שבמקום "בסמסטר השביעי" יאמר "בסמסטר האחרון". אני מדגיש: על זה אנחנו מצביעים.

ופרט פיקנטי, שאני מוכרח לספר אותו למליאה ולאדוני היושב-ראש: הצעת החוק הזאת פורסמה ברשומות, והנה היום, כאשר סיימה הוועדה את עבודתה, הגיע טלפון מסטודנט למשפטים, גדי שילדן מיוקנעם, סטודנט למשפטים באוניברסיטת חיפה. הוא ראה את הצעת החוק ברשומות, הוא גילה שגיאה בעבודה שאנחנו ביצענו, טלפן אחרי שגמרנו את העבודה – הוא צדק, הוא גילה שגיאה, שגיאה מהותית – חייב אותנו לכנס את כל מי שהיה צריך ולבצע את התיקון על-פי הצעתו, שכן הוא ראה את זה ברשומות. אני רוצה לציין את זה כביטוי נאה של אזרחות טובה. הוא עזר לחקיקת חוק טוב יותר, ואני מודה לגדי שילדן מיוקנעם, סטודנט למשפטים באוניברסיטת חיפה.

אני מבקש להביא את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מפנה את תשומת לבכם ללוח תיקונים שמצורף, נספח שהונח על שולחנם של חברי הכנסת, ובנספח הזה נאמר שבסעיף 1, בשורה השלישית, במקום "בסמסטר השביעי" צריך לומר "בסמסטר האחרון". כלומר, מה שאנחנו מצביעים כרגע כולל את התיקון שהונח על שולחנם של חברי הכנסת.

להצעת החוק אין הסתייגויות, ואני מבקש להצביע בקריאה שנייה על הצעת חוק לשכת עורכי הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, על סעיפים 1 ו-2 בקריאה שנייה, לרבות התיקונים. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 12

בעד סעיפים 1-2 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה.

יושב-ראש הוועדה, האם אפשר לעבור לקריאה שלישית?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כן.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, בקריאה שלישית?
מי נגד?

הצבעה מס' 13

בעד החוק – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לשכת עורכי-הדין (התמחות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שלישית.

החלטה בדבר תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14),

התשנ"ד–1994

היו"ר ע' עלי:

החלטה בדבר תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14). ימסור את ההחלטה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

החוק האמור התקבל בכנסת ביום י"א באדר התשנ"ד, 22 בפברואר 1994. החוק הונח לקריאה שנייה ושלישית על שולחן הכנסת עוד ביום כ"ט בטבת התשנ"ד, 12 בינואר 1994. בפרק הזמן שבין הנחתו לקבלתו נתקבל בכנסת, ביום י"ב בשבט התשנ"ד, 24 בינואר 1994, תיקון אחר לחוק מימון מפלגות, שכונה: (תיקון מס' 14), לפיכך צריך היה התיקון האחרון לחוק להיות: (תיקון מס' 15). אנחנו משנים את מספר התיקון בחוק מימון מפלגות מ-14 ל-15.

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

רבותי, אנחנו נצביע. מי בעד תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14), התשנ"ד–1994, כפי שהביא אותו יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת דוד צוקר? מי נגד?

הצבעה מס' 14

בעד ההחלטה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14), התשנ"ד–1994, נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, אין נמנעים, אין מתנגדים. ההחלטה אושרה.

הצעת חוק רישום שיכונים ציבוריים ירדה מסדר-היום. אני מבהיר שגם הצעת חוק שירותי אמבולנסים והצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 4) יורדות מסדר-היום. הואיל וסגן שר הבריאות אינו נוכח במשכן, הנושא יורד מסדר-היום.

שאלות ותשובות

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לשאלות המופנות לשר לאיכות הסביבה, השר יוסי שריד.

בדיקות לאיתור זיהום מאגרי מי תהום בדלק

חבר הכנסת ב' טמקין שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

בארצות-הברית נערכות בדיקות של דליפת דלק ממכלים תת-קרקעיים בתחנות דלק. הבדיקות נועדו לוודא כי אין זיהום של מאגרי מי תהום מדלק, המגיע ממכלים שייתכן שנוצרו בהם מקורות דליפה כתוצאה מתהליכים כימיים. ליטר דלק אחד שדולף מזהם מיליון ליטר מים. נציבות המים החליטה לערוך בארץ בדיקה בכמה תחנות דלק ישנות מאוד, שחלקן פירטיות. נודע כי המשרד לאיכות הסביבה, אף שהיה אמור להיות שותף לבדיקות אלה, לא ייקח בהן חלק.

ברצוני לשאול:

1. האם ישתתף המשרד לאיכות הסביבה בבדיקות מאגרי מי התהום?

2. אם לא – מדוע?

3. האם אין צורך בבדיקות סדירות של דליפות דלק למאגרי מי התהום?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

2-1. לפני כשנתיים סוכם על שיתוף פעולה של נציבות המים, המשרד לאיכות הסביבה, מכון הנפט וחברות הדלק בעריכת סקר לגילוי דליפות מתחנות דלק. הסקר לא בוצע עד היום, וכדי להיות גלוי-לב – לאו דווקא מסיבות ענייניות.

לאחרונה עבר תחום הטיפול במניעת זיהום מים מדלקים מנציבות המים למשרד לאיכות הסביבה, והסקר יבוצע ויושלם בתוך שישה חודשים.

בינתיים נפגשתי עם איגוד מנהלי תחנות הדלק ומנהלי חברות הדלק וסיכמתי עמם על אמצעים שיינקטו בכל תחנת דלק חדשה שתוקם בעתיד. כמו-כן הוריתי לאנשי המקצוע במשרד לזרז הכנת תקנות הקובעות אמצעים שיינקטו למניעת זיהום מים מדלקים במתקני דלק, בתחנות דלק ובקווי דלק.

3. במסגרת התקנות שתפורסמנה ייקבעו, בכפיפות לתוצאות הסקר, נהלים לביצוע בדיקות סדירות סביב מתקני דלק וקווי דלק.

היו"ר ע' עלי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בנימין טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

תודה לאדוני השר. אם הבנתי נכון, זה אומר שאתם לא יודעים בעצם אם היו דליפות דלק לתוך מאגרי המים, ומה חומרת המקרים, אם אכן היו מקרים כאלה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

למיטב ידיעתנו, לא היו דליפות ממתקני דלק בשיעור ניכר, אבל אני לא יכול לומר לך ברגע זה. כאמור, צריך היה להתבצע סקר, הוא לא בוצע. הסמכות בעניין זה עברה רק בזמן האחרון למשרד לאיכות הסביבה, ובתוך שישה חודשים אוכל לומר לך דבר דבור על אופניו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר לאיכות הסביבה.

את שאר התשובות נא להעביר לפרוטוקול, חברי הכנסת אינם נוכחים כאן.

זיהום הים והאוויר על-ידי "פרוטארום"

חבר הכנסת נ' זוילי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

בעקבות טענותיו של מיכאל רפאל, דובר "פעולה ירוקה", כי "פרוטארום" מזרים לים שפכים רעילים ופולט לאוויר חומרים רעילים ומסרטנים, וטענת הארגון שבמקרה של תקלה או חבלה, כמויות הכלור שייפלטו יסכנו רבבות אזרחים בטווח של 20 ק"מ מהמפעל – ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלו ידועים למשרדך?

2. האם קיימות במשרדך תוכניות לפתרון בעיה זו?

3. האם יועבר מפעל "פרוטארום" מהאזור הזה, נוכח הסיכונים הנ"ל?

4. מדוע לא הורה משרדך, לאחר התאונה הקטלנית שאירעה בשנת 1987 ב"פרוטארום", על הרכקת המפעל ממוקדי האוכלוסייה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי דרישת המשרד לאיכות הסביבה ביצע מפעל "פרוטארום" סקר סיכונים למקרי תקלות ואירועים החורגים מפעולתו השגרתית של המפעל. מסקנות הסקר קובעות מגבלות על בנייה בקרבת המפעל, וכי במקרה של האירוע החמור ביותר, שהסתברותו נמוכה ביותר, יתפזר הכלור מאות מטרים סביב המפעל כשריכוזו אינו קטלני. על כן אין מדובר בסכנה לאלפי אנשים, כי אם לעשרות.

2. המשרד פועל לצמצום ולהפסקת זיהום הים והאוויר על-ידי המפעל במסגרת החוקים והסמכויות העומדים לרשותו – החוק למניעת זיהום ים ממקורות יבשתיים, חוק רישוי עסקים, חוק החומרים המסוכנים. המפעל נענה לכל הדרישות ומבצע אותן. בקשר לאפשרות של מקרה חבלה, פועל המפעל בהתאם להנחיות פיקוד העורף.

3. נושא העתקת מפעל "פרוטארום" אינו עומד על הפרק כעת, אולם אם יגברו הלחצים לאשר בנייה למגורים ומפעלי תיירות בחוף דרום עכו, יצטרך הדבר להיקבע. שימושי קרקע לבנייה ולתיירות אינם יכולים להתקיים בכפיפה אחת עם מפעל "פרוטארום".

4. האירוע בשנת 1987 היה תאונת עבודה, שבמהלכה נהרג עובד המפעל. לאירוע לא היו השלכות על סביבתו והוא לא חרג מגבולות המפעל. מאז נקט המפעל את כל אמצעי הבטיחות שנדרשו, כדי שאסון כזה לא יקרה שנית.

זיהום הים והאוויר על-ידי "פרוטארום"

חבר הכנסת י' לס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

מפעל "פרוטארום" מזרים לים שפכים רעילים ופולט לאוויר חומרים רעילים ומסרטנים. שיעור מקרי הסרטן והאסתמה בקיבוצים עין-המפרץ וכפר-מסריק גבוה מהממוצע במדינה, כאשר אחד הגורמים המרכזיים לכך הינו הזיהום הנובע ממפעל זה.

כמו כן, במקרה של תקלה כמויות הכלור שייפלטו עלולות לסכן רבבות אזרחים בטווח של 20 ק"מ מהמפעל.

ברצוני לשאול:

1. האם ישקול משרדך העברת המפעל למקום שבו הוא לא יסכן אוכלוסיות רחבות?

2. האם כפתרון ביניים יצטווה המפעל להימנע משימוש במתכות רעילות ולעבור לתהליכי ייצור שבהם אין שימוש בכלור?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נושא העתקת מפעל "פרוטארום" אינו עומד על הפרק כעת, אולם אם יגברו הלחצים לאשר בנייה למגורים ומפעלי תיירות בחוף דרום עכו, יצטרך הדבר להיקבע. שימושי קרקע לבנייה ולתיירות אינם יכולים להתקיים בכפיפה אחת עם מפעל "פרוטארום".

2. מפעל "פרוטארום" מתבסס רובו ככולו על ייצור כלור. הפסקת ייצורו משמעותה סגירת המפעל. שיטות הייצור הקיימות במפעל מחייבות שימוש במתכות שהן גם רעילות, אולם המתכות אינן מהוות בעיה בעת אירוע של שחרור כלור מהמפעל.

הרחקת "פרוטארום" ממוקדי אוכלוסין

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

מפעל "פרוטארום", המייצר חומרים כימיים מסוכנים, נמצא בסמוך לעיר עכו ולקיבוצים כפר-מסריק ועין-המפרץ.

ברצוני לשאול:

1. האם נשקלה העברת המפעל למקום מרוחק יותר מריכוז אוכלוסין, עקב היותו מפעל המייצר חומרים כימיים מסוכנים?

2. האם עומד המפעל בקריטריונים המאפשרים לו לייצר חומרים מסוכנים בקרבה לאוכלוסייה מקומית?

3. האם נכון כי המפעל מזרים את שפכיו הכימיים ישירות לים?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המפעל משקיע משאבים בפתרון הבעיות הסביבתיות שהוא גורם ובהקטנת פוטנציאל הסיכונים הנובעים משימוש בחומרים מסוכנים. על-פי סקר סיכונים שהוכן לבחינת הסכנה לסביבה הנובעת ממיקומו ופעילותו של המפעל, נקבע שניתן להשאיר את המפעל באתרו, אולם אין לאפשר קירוב בנייה לאזור המפעל.

2. המפעל עומד בקריטריונים המאפשרים לו לייצר חומרים מסוכנים בקרבה לאוכלוסייה המקומית ולהשתמש בהם. פעילויות המפעל נבחנות כל הזמן, ושיפורים הנדרשים על-ידי גורמי איכות הסביבה מבוצעים במלואם על-ידי המפעל.

3. המפעל מזרים את שפכיו הכימיים לים זה 30 שנה. מאז קיץ 1990, עם כניסת החוק למניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים לתוקף, נקט המפעל שורה של אמצעים לטיפול בשפכיו עוד לפני הזרמתם לים, כדי להביא את השפכים המוזרמים לים בהיתר למצב שבו יעמדו בכל הקריטריונים הנדרשים, כדי להבטיח אי-גרימת נזק לסביבה.

כמו-כן יבצע המפעל תוכנית לטיפול בשפכים בהשקעה של כ-6 מיליוני דולר, שביצועה יימשך עד שנת 1997, ובתוך כשלוש שנים יניח המפעל צינור באורך כ-4 קילומטרים לתוך הים כדי להרחיק את מוצא השפכים לים הרחק מהחוף.

ההזנחה במבצר מגדל-צדק

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

בכתבה בעיתון "מלאבס" מתוארת ההזנחה במבצר מגדל-צדק, הצמוד לראש-העין ומיועד להיות גן לאומי.

המטיילים במקום צפויים לסכנות מפני התמוטטויות ובורות לא מגודרים. כמו כן, באזור נמצאות מחצבות הגורמות לאתר מפגעים אקולוגיים סביבתיים.

ברצוני לשאול:

1. האם ומתי יוכרז המקום כגן לאומי?

2. האם ומתי תיפסק או תוגבל פעילותן של המחצבות הפוגעות באתר?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לאחרונה סיכמתי עם רשות העתיקות, כי תסיר התנגדותה להכרזת הגן הלאומי במגדל-צדק. רשות הגנים הלאומיים פועלת לקדם את הכרזת המבצר והשטח הקרוב סביבו כגן לאומי שבו לא צפויים עיכובים נוספים, ובתוך כמה חודשים ניתן יהיה להתחיל בפיתוח הגן.

2. הבהרתי לבעל המחצבה הפועלת ללא תוכניות מאושרות וללא היתרים, כי במצב דברים זה אפעל להפסקת פעולתה. שתי מחצבות נוספות הפועלות בסמיכות לגן הלאומי פועלות לתקנת המפגעים שהן גורמות בהתאם להנחיות המשרד לאיכות הסביבה.

דליפת חומרים מסוכנים בנמל חיפה

חבר הכנסת א' זנדברג שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ג בשבט התשנ"ד (25 בינואר 1994):

לאחרונה אירעו כמה מקרים של דליפת חומרים מסוכנים באזור נמל חיפה, הסמוך לאזור עסקים ומגורים, ועלול היה להתעורר צורך לפנות את האזרחים שבאזור ולטפל בנפגעים שבאזור.

ברצוני לשאול:

1. מי משירותי החירום אחראי לפינוי התושבים במקרה כזה?

2. האם ערוכים ומצוידים שירותי ההצלה, לרבות מגן-דוד-אדום והמשטרה, על מנת לעסוק בפינוי אזרחים ובטיפול בנפגעים במקום האסון?

3. אם לא – מדוע?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האחריות הכוללת לפינוי אוכלוסייה בעת אירוע חומרים מסוכנים מוטלת על המשטרה, בסיוע לוגיסטי של הרשות המקומית. הפינוי המידי ממוקד האירוע יתבצע על-ידי שירותי כבאות והצלה וצוותי מגן-דוד-אדום. בשעת-חירום מקבל צה"ל – פיקוד העורף – אחריות כוללת לפינוי אוכלוסייה.

2-3. ההיערכות הנוכחית הינה חלקית, וכיום עוסקים הגופים הקשורים לאירועי חומרים מסוכנים בהשלמת היערכות ובהצטיידות המערך הלאומי לטיפול בחומרים מסוכנים. המשטרה מצוידת בציד נגד חומרים מסוכנים, על-פי התקנים שקבעה לעצמה. מגן-דוד-אדום מצויד בכמה ערכות כפי שנקבע על-ידי משרד הבריאות.

התקנים החדשים יחייבו את כל הגופים הלוקחים חלק בטיפול באירועי חומרים מסוכנים להיערך בהתאם לתקנים שנקבעו בתורת ההפעלה של המערך לטיפול באירועי חומרים מסוכנים.

לצורך ההצטיידות מונתה ועדה מיוחדת בראשות ראש אגף התקציבים במשטרה, ונעשית עבודה בין-משרדית, הכוללת את נציגי האוצר, במטרה למצוא פתרון הולם להצטיידות המערך.

במשרד לאיכות הסביבה כבר קיימות שתי ניידות מיוחדות לנושא החומרים המסוכנים, והן ממוקמות בתל-אביב ובבאר-שבע. בימים אלה מושלמת הצטיידות ניידת נוספת, אשר תוצב בחיפה, לצורכי ביצוע, גילוי, זיהוי והערכת סיכונים של חומרים מסוכנים.

השלכת פסולת רעילה על-ידי בתי-חולים

חבר הכנסת א' אסעד שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

בתחקיר עיתון "מעריב", שפורסם ביום שלישי, 25 בינואר 1994, תחת הכותרת "בתי-החולים משליכים פסולת רעילה למזבלה", נטען, כי במקום להעביר את הפסולת המסוכנת לאתר המיועד לכך ברמת-חובב, משליכים חלק מבתי-החולים וקופות-החולים את הרעלים כפסולת רגילה, ובכך עובדי המזבלות מסכנים את נפשם.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לתופעה זו?

2. אילו אמצעים ותקנות יינקטו בנושא זה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הפסולת המוגדרת כימית-ציטוטוקסית מפונית לאתר הפסולת הרעילה ברמת-חובב. לגבי פסולת המוגדרת זיהומית או נגועה, הוחלט לאחרונה בוועדה משותפת למשרדי הבריאות ואיכות הסביבה על שיטה שעיקרה הקמת 15-20 מוקדי טיפול בפסולת ברחבי הארץ. בשלב זה עוסקת הוועדה במיפוי המוקדים ובהכנת מודל להפעלת המערכת, וכן בהכנת מכרזים לקביעת זכיינים לטיפול בנושא. ההתארגנות תארך עוד כמה חודשים.

חריגות מתקן זיהום האוויר

חבר הכנסת י' לס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

300 חריגות מתקן זיהום האוויר נרשמו בחודשים נובמבר-דצמבר בשלוש תחנות ניטור באזורי תל-אביב ורמת-גן.

באזורים אלו נמדדו רמות מסוכנות של זיהום אוויר בתחמוצות חנקן, שמקורן בעיקר בכלי רכב.

ברצוני לשאול:

1. האם המעבר לממירים קטליטיים בכלי רכב חדשים הביא לשיפור במצב זיהום האוויר?

2. כיצד נערך המשרד לפתור את בעיית זיהום האוויר הנוצר על-ידי מנועי דיזל?

3. מה ייעשה להביא לשיפור כולל באיכות האוויר באזור תל-אביב?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המעבר לממירים קטליטיים בכלי רכב חדשים מהווה שיפור ביחס למצב שבו אין מסנן כזה מותקן.

מספר כלי הרכב הנושאים כיום ממירים קטליטיים קטן יחסית למספר המכוניות הנעות בכבישי הארץ ואינו מפצה על כמות המזהמים הנפלטים מכלי רכב ישנים. בטווח הקצר הממיר הקטליטי הינו הפתרון הטוב ביותר, ובעוד שנים מספר הוא יביא לירידה משמעותית בקצב פליטת המזהמים מרכב בנזין.

2. במשרד הוכנו והופצו להערות משרדי הממשלה תקנות למניעת מפגעים – פליטת זיהום אוויר מרכב. לאחר פרסום התקנות תוגבר אכיפתן להורדת כלי רכב הפולטים עשן שחור – פיח, ובעניין זה נבקש את עזרת משטרת התנועה.

המשרד מתנגד להגדלת צי כלי הרכב המונעים במנועי דיזל, עד שיובטח כי בישראל ישווק סולר "נקי", כפי שנעשה בארצות-הברית ובאירופה, או עד שייעשה שימוש במסננים למנועי דיזל.

3. לשם שיפור כולל באיכות האוויר באזור תל-אביב בוצעו כמה פעולות:

צו אישי לתחנת הכוח רדינג, שלפיו מחויבת תחנת הכוח לשרוף דלק דל-גופרית 14 שעות ביממה ולהציג לוח זמנים להתקנת מסננים לסינון פיח.

הקואופרטיבים "אגד" ו"דן" צורכים, לבקשתי, סולר דל-גופרית.

החל מאפריל שנה זו יהיה כל הבנזין אוקטן 91 באזור גוש-דן נטול עופרת. עד סוף השנה יהיה כל הבנזין אוקטן 91 נטול עופרת בכל הארץ.

היום קיבלתי לידי תוכנית להקמת מערך ניטור אוויר ארצי. חלקו הראשון של המערך יוקם השנה באזור גוש-דן. הנתונים שיתקבלו יאפשרו למשרד לבצע פעולות ממוקדות ומבוססות על נתונים.

זיהום אוויר על-ידי מפעלי הפלדה באזור כפר-מסריק

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

בסמוך לקיבוץ כפר-מסריק ממוקמים מפעלי פלדה, הגורמים נזק בריאותי לתושבים.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה טענתם של חברי הקיבוץ כי אחוז גבוה מהרגיל?

2. האומנם פולטים המפעלים כמות חריגה ובלתי מותרת של ענני חלודה סמיכים?

3. מה הם הצעדים שינקוט המשרד בעניין זה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מבדיקה ראשונית שביצעתי לא ידוע לי דבר על אחוז גבוה מהרגיל של לוקי אסתמה בקרב אוכלוסיית קיבוץ כפר-מסריק, אולם אדאג לברר את העניין עד תום. אין ספק כי תושבי הקיבוץ סובלים מגירוי בעיניים, מבחילות וכאבי-ראש תכופים, ככל הנראה כתוצאה מפליטות האבק ממפעלי הפלדה בעכו.

2. פליטות חלקיקי האבק ממפעלי הפלדה חורגים מהמותר בתקנים, והמפעל לא ביצע את המוטל עליו ולא עמד בלוחות זמנים. כך הדבר גם בנושא הרעש.

3. בימים אלה מוכן במשרדי צו אישי, המורה לבעל המפעל מה עליו לעשות ומתי, כדי לפתור את הבעיות הסביבתיות שהוא גורם.

מפעל הקומפוסט שליד כפר-מסריק

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

מפעל הקומפוסט, הנמצא במרחק 300 מטר בלבד מקיבוץ כפר-מסריק, גורם נזק סביבתי רב.

ברצוני לשאול:

1. האומנם הפך בפועל המפעל, בניגוד לייעודו המקורי, למזבלה ענקית?

2. האומנם פועלת המזבלה ללא רשיון וללא היתר חוקי?

3. מדוע לא ייסגר המפעל מיידית, נוכח מטרד הריח שהוא גורם לתושבי הסביבה?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. מפעל הקומפוסט ממחזר כמחצית מכמות הפסולת – 600 טונות ליום, המגיעה למפעל. שאר הפסולת נקברת בתחום האתר כבמזבלה רגילה. לאתר אין רשיון עסק והוא גורם מטרדים סביבתיים קשים.

3. בעוד כשלושה חודשים, עם אישור תיקונים בתמ"א 16, בדבר ביטול אזורי שירות של אתרי פסולת, יחויב המפעל להעביר את הפסולת שאותה אינו ממחזר לאחד מאתרי הפסולת, שנקבעו כאתרי ביניים בעברון או באשדוד, ובהמשך לאתר פסולת אזורי או ארצי בצפון – טליה, עין-השופט או אבליים.

בינתיים הכין המשרד תיק תביעה לבית-המשפט נגד מנהל האתר בגין הפעלה לקויה של המפעל והמזבלה.

זיהום מי התהום על-ידי מפעל "מילואות"

חבר הכנסת א' קהלני שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

נודע לי, כי מפעל "מילואות" שבעמק עכו מזרים את שפכיו ישירות לנחל הנעמן, פוגע בו כשמורת טבע ומזהם את מי התהום באקוויפר החולות הסמוך לו.

ברצוני לשאול:

1. האם יש למפעל אישור להזרים את שפכיו ישירות אל הנחל?

2. האם נשלחה למקום ועדת חקירה מטעם המשרד?

3. מדוע לא יופעלו סנקציות מיידיות על המפעל אם נמשכת הזרמת השפכים לנחל?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נציב המים הוא המוסמך על-פי חוק המים לתת אישור או צו הרשאה להזרמת שפכים למקור מים, ולעניין זה נחל, תוך מתן תנאים וסייגים והגבלה בזמן. עד כמה שידוע לי, לא נתן נציב המים כל צו הרשאה לגורם כלשהו להזרמת שפכים לנחל נעמן או לכל נחל אחר בארץ.

הקולחים המוזרמים לנחל עוברים טיפול ראשוני, שאינו עומד בתקנים הנדרשים כדי שלא לגרום נזק לסביבה.

המפעל הגיש תוכנית רעיונות ולוח זמנים לביצוע הטיפול בשפכים, והנושא נדון כיום במינהלת הביוב הארצית.

2. לא נשלחה למקום ועדת חקירה. אנשי איכות הסביבה במקום מכירים את הנושא ואת איכות הקולחים המוזרמים לנחל.

3. מנהל מחוז הצפון במשרד הוציא למפעל במחצית שנת 1993 התראה לפי חוק המים, ובה נדרש ממנו להמציא תוכנית ולוח זמנים לפתרון הבעיה. ביקשתי ממנהל מינהלת הביוב לפעול לזירוז מימון התוכניות לטיפול בשפכים המוזרמים לנחל נעמן.

ליקויי בטיחות במפעל "אליאנס פולימרים"

חבר הכנסת א' אור שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

בתחילת חודש דצמבר 1993 פרצה דלקה במפעל "אליאנס פולימרים", שבאזור התעשייה באור-עקיבא. הדלקה פרצה במחסן בגודל של 3,000 מ"ר, שהכיל מוצרי ספוג וגומי. המוצרים מוגדרים "מסוכנים" כיוון שהם פולטים בעת שרפה גזים רעילים, בעיקר ציאניד.

נמצא שהחומרים הדליקים אוחסנו בתנאי בטיחות לקויים.

ברצוני לשאול:

1. האם תוקנו הליקויים באחזקת הציוד המוגדר "מסוכן"?

2. אילו צעדים נוקט משרדך למניעת שרפות במפעל זה?

3. כיצד פועל האגף לחומרים מסוכנים במפעלים אחרים ברחבי הארץ?

תשובת השר לאיכות הסביבה י' שריד:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המפעל פועל בהתאם להנחיות המשרד ועומד בלוח הזמנים שנקבע לנקיטת כל הפעולות שנדרשו על-ידי המשרד לאיכות הסביבה.

לאחר השרפה הכין המפעל דוח הערכת סיכונים, שעל-פיו נקבעו אמצעים שעל המפעל לנקוט, כגון: צורת אחסון חומרים, מרחקי בטיחות באחסון החומרים, שעליהם יש להקפיד כדי להקטין סיכונים בעת אירועים שבהם מעורבים חומרים כאלה.

2. האחריות למניעת שרפות היא בידי שירותי הכבאות. המשרד לאיכות הסביבה עוסק בנושא אחסנת חומרים מסוכנים ושימוש בהם, במסגרת מתן היתרי רעלים על-פי חוק החומרים המסוכנים. במסגרת זו מקפיד המשרד על קבלת חוות דעת שירותי הכבאות ומוודא את מילוי דרישותיהם למניעת שרפות.

3. בדרך זו פועל המשרד גם במפעלים אחרים בארץ, לרבות ביצוע סקרי סיכונים, נקיטת פעולות המתחייבות מהמסקנות ומינוי איש מקצוע האחראי לטיפול בחומרים המסוכנים.

הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11)

(טיפול נפשי בקטין), התשנ"ד-1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11) (טיפול נפשי בקטין), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת בנימין טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציג בפניכם את הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11) (טיפול נפשי בקטין), התשנ"ד-1994. יוצא שאנחנו דנים בשעה מאוחרת, באולם די ריק, באחד החוקים החשובים שאנחנו מקדמים את חקיקתם במסגרת הכנסת.

אני רוצה לקצר בדברים, מפאת הזמן המועט העומד לרשותנו, אבל אני רוצה לומר כמה דברים עיקריים לגבי הצעת החוק. אנחנו מקדמים את החוק הזה במסגרת ועדת העבודה והרווחה, במסגרת ועדת המשנה לנוער במצוקה.

החוק הזה בא להשלים את החקיקה הקיימת לגבי מבוגרים, מכיוון שקטינים לא היו מוכרים, והם לא מוכרים עד היום, בכל מה שנוגע לאשפוז בבית-חולים פסיכיאטריים. התיקון לחוק מנסה לאזן בין האינטרסים של החברה לאינטרסים של הילד, של הקטין, ובא לאפשר לקטין ליהנות מאותן הגנות שנהנים מהן המבוגרים.

רק כדי לתת דוגמה לחשיבות העניין, כאשר מבוגר מאושפז בבית-חולים פסיכיאטרי נגד רצונו, האשפוז נחשב לאשפוז בכפייה. החוק הקיים לגבי מבוגרים מספק לו כל מיני הגנות, בדיקות, ועדות, אישורים, בדיקות תקופתיות, דברים המבטיחים שהזכות של האדם הזה שלא להיות מאושפז נגד רצונו, אם אין צורך בכך, תהיה מוגנת.

בעניין הזה טיפלו באמת בחוק לטיפול בחולי נפש. אבל זה רק כאשר מדובר במבוגרים. אביא לכם דוגמה למה שאנו באים לטפל בו בחוק. נניח שבחורה או בחור בני 17 מובאים לאשפוז פסיכיאטרי על-ידי ההורים או על-ידי אפוטרופוס כלשהו. הרי כאשר הם חותמים על אישור, הדבר נחשב גם אם הבחור או הבחורה בני ה-17 אומרים: אני לא רוצה, אני לא מסכים, או אני לא מסכימה. זה נחשב לאשפוז מרצון, ואין להם ההגנות הקיימות לגבי מבוגרים כאשר מדובר על אשפוז כפוי. זו רק דוגמה אחת.

היום המצב הוא, ששופטי בתי-המשפט לנוער נקלעים לפעמים לספק, האם הם יכולים לשלוח ילד לאשפוז, לאבחנה, לבדיקה בבית-חולים פסיכיאטרי, או לא. יש שופטים שחושבים שהחוק לא מאפשר להם לעשות זאת, ויש שופטים שחושבים שהחוק כן מאפשר להם זאת. יש ויכוח בין השופטים.

אגב, מאז דנו בזה, יש כמה תיקונים שאני כבר יודע שנצטרך לכלול בחוק הזה. אבל אנחנו רוצים למסד את העניין כך שלבתי-המשפט לנוער תהיה הזכות לאשפז, אבל במסגרת מוגדרת ומסודרת, עם אישור של פסיכיאטר מומחה לילדים ולנוער.

אחרי שהתחלנו את מעשה החקיקה, התעוררה לפתע בעיה שאנחנו עדיין לא מטפלים בחוק. היה מקרה של פקידת סעד שהחליטה על אשפוז כפוי של ילדה, נדמה לי, ובית-המשפט העליון התערב ומנע את האשפוז. אחר כך אפשרו אותו בכל זאת. היה ויכוח לגבי כל העניין, ובכלל לא ברור אם לפקידת סעד יש, ועל בסיס מה יש לה היכולת לאשפז, והאם זה נחשב אשפוז כפוי ובאיזו צורה יש לבצע את העניין.

עדיין החוק כפי שהוא מנוסח עכשיו אינו נותן תשובה למקרה כזה, ואנו נצטרך להתייחס אליו. אגב, החוק הזה גם מקודם באותו זמן על-ידי הממשלה. אני לא מבין בדיוק מה הסיבות. אולי זו אותה תחרות בלתי מובנת לי בין חברי הכנסת לבין הממשלה, כאילו הממשלה פוחדת שכמה חברי כנסת יקדמו את החוק על שמם. אבל מה שחשוב – זו מהות העניין.

בניסוחו של החוק הזה משתתפים היועצים המשפטיים של האגודה להגנה על שלום הילד, על זכויות הילד וכדומה, וגם היועצים המשפטיים של המשרדים הממשלתיים השונים, כמו גם חברי הכנסת החתומים כאן וועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אנחנו מבקשים שבניסוח החוק הזה יובא בחשבון הצורך לתת את הכלים לטיפול בילד, כדי להימנע ממצב שבו בגלל ספק מצד בית-המשפט לנוער אם יש לו זכות לשלוח ילד לאשפוז, ייפגע אותו ילד באופן רציני. אבל, מצד שני, צריכות להיות הכנות ובדיקות בצורה מסודרת של אשפוז בבתי-חולים פסיכיאטריים, כי מדובר כאן על עניין חשוב ביותר.

אני רוצה שאנשים יבינו, אנחנו מתמודדים בחוק הזה גם עם מצבים שאינם שייכים לתחום המשפטי, למשל, עם העובדה שלא קיימות בארץ די אלטרנטיבות לטיפול בקהילה, לטיפול בפנימיות טיפוליות. דברים אלה יוצרים מצב שלפעמים לא נשאר אלטרנטיבה אלא לשלוח ילדים לבתי-חולים פסיכיאטריים. לפי דעתי, זה מצב שדורש יותר מאשר טיפול משפטי. אנחנו מנסים לאפשר פה גם מסגרת מאוזנת וגם כזאת שמגינה על הילד, על האינטרסים של החברה וגם על היכולת המקצועית או על ההתערבות המקצועית של מי שעוסקים בנושא הזה.

אני מבקש את תמיכתה של הכנסת בקריאה הראשונה של הצעת החוק.

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת טמקין.

רבותי, אנחנו עוברים לדיון. רשימת הנואמים סגורה. אני מקציב לכל נואם שלוש דקות. האם זה מספיק?

אליעזר זנדברג (צומת):

מספיק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת אברהם רביץ – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חברת הכנסת ענת מאור – איננה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ע' עלי:

אתה מוותר? אם כן, יש לי הרושם שאחריו יהיה חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה תהיה אחריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

תודה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני תומך בהצעת החוק וכמובן אצביע בעדה. אני רוצה לברך את היוזמים, חברי הכנסת בני טמקין, תמר גוז'נסקי, יצחק לוי ועמיר פרץ.

שמעתי מחבר הכנסת טמקין שאחרי שהצעת החוק הוגשה, הונחה, עובדה ועברה קריאה טרומית, באה הממשלה ויוזמת הצעת חוק דומה או מקבילה לה. אז אם באמת הכנסת היא זרז לפעולות של הממשלה וליוזמות חקיקה שלה, צריך לברך על זה. אני יכול לספק לממשלה שורה ארוכה של הצעות חוק שאני הגשתי וחלקן עברו קריאה טרומית, אולי הממשלה תאמץ אותן – כמו ביטול אגרת הטלוויזיה והרדיו. אולי באמת נגיע כך רחוק.

אבל הייתי רוצה לומר דבר אחד בנוגע לתיקון הנדרש בחוק טיפול בחולי נפש. התייחסותי נוגעת לאותה הסכמה או בקשה לאשפוז שניתנת על-ידי הורה או אפוטרופוס. אני מתייחס למצב של הורה. ידוע לי על מקרים שבהם הורה אחד מבקש או מסכים לאשפוז והורה שני מתנגד.

החוק הזה ייצור סיטואציה חדשה. ברגע שנוצר אותו אשפוז כפוי, דהיינו אשפוז שהחולה הקטין מתנגד לו, יש אפשרות לפנות ולהעביר מידע על כך לפקיד הסעד. אני סבור שצריך להרחיב את מעגל אלה שיקבלו את המידע או את ההודעה על כך, גם להורים ואולי אפילו לקרובים אחרים של הקטין. אני חושב שיש לזה משמעות. לא שאני בא, חלילה, לפגוע ביכולתו או בסמכותו של פקיד הסעד לטפל בעניין, אבל היות שמדובר בנושא מאוד קריטי, שדורש טיפול מהיר מאוד, יכול להיות שטוב יותר נעשה אם נכלול עוד שאר-בשר קרוב, אולי אפילו מי שהקטין יבקש בעצמו, שיוודע לו על כך והוא יוכל לסייע לקטין מחוץ לכותלי המוסד שמאשפז אותו, בטיפול בשחרורו מאשפוז כפוי. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין ויתר. חבר הכנסת דראושה – איננו. חבר הכנסת עמור – איננו. חבר הכנסת שטרית – איננו. חבר הכנסת נחמן – איננו. חבר הכנסת טריף – איננו. חבר הכנסת מירום – איננו. חבר הכנסת לוי – איננו. חבר הכנסת גולדפרב – ראיתי אותו כאן, אבל עכשיו הוא איננו. חבר הכנסת ביבי – איננו. חבר הכנסת שגב – איננו. חבר הכנסת יחזקאל – איננו. חבר הכנסת פרץ – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

אני ראיתי כאן את חברת הכנסת ענת מאור. אם אפשר לבקש ממנה להחליף אותי, יש לי מה לומר בחוק הזה, אם היא עדיין במשכן. אם היא תוכל להחליף אותי, הייתי מעריך את זה.

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמעתי את הערתו של המציע, חבר הכנסת טמקין, שהממשלה עומדת להציע הצעת חוק דומה. תגיד לי, יש ממשלה? איפה הממשלה? אני לא יודע. אתה מספר שהם כל כך פעילים וכל כך יודעים מה קורה בבית. אנחנו יושבים כאן ערבים שלמים, מטפלים בחוקים שונים, ואני אף פעם לא רואה שיש כאן מישהו מהממשלה. מי מוסר להם מה קורה פה בכנסת? מאיפה הם יודעים בכלל?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הם רואים טלוויזיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להעיר הערה נוספת לחבר הכנסת טמקין. אני מציע לך להציץ פה באולם, ואז תיווכח שהצעת החוק שלך תהיה תלויה, כנראה, בקולות האופוזיציה. אני אומר את זה משום שאני מקבל בהחלט שיש דבר שנקרא משמעת קואליציונית, ויש גם משמעת של אופוזיציה. אתם אינכם יכולים, חברי הכנסת של הקואליציה, להגיד: אנחנו כבולים למשמעת קואליציונית, ואילו אנחנו, חברי האופוזיציה, נצטרך לדון בכל דבר לגופו ולהחליט שאנחנו תומכים בהצעות חוק הגיוניות, שמובאות בידי איש קואליציה, ולא להפיל אותן, כי הן הגיוניות וחיוניות. אני אומר לך את זה אולי ללא כחל וסרק – –

בנימין טמקין (מרצ):

שמת לב שזה לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אתמוך בהצעת החוק שלך. אני אומר את זה לא מתוך כוונה לקעקע את הקואליציה – את זה אני מנסה לעשות בנסיבות אחרות ובאמצעים אחרים – אלא אני פונה אליך ואל חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שגם היא זכתה לכך כמה פעמים, שגם כאשר באות הצעות חוק של האופוזיציה שנראות לכם הגיוניות, אל תבואו ותאמרו: זה נשמע הגיוני, אלה לא הצעות חוק שיכולות למוטט קואליציה, אבל יש לנו משמעת קואליציונית, אנחנו לא יכולים להצביע בעד הצעות חוק של האופוזיציה. אמרתי את זה כהערה כללית. אני לא מצפה לתשובה, אני לא רוצה תשובה, אמרתי את הדברים כדי שיישמעו, נקודה.

בנימין טמקין (מרצ):

התשובה ניתנה במעשה, יש לי רקורד פה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני הערתי את זה כי מדי פעם אני מוצא את עצמי בשעות האלה עם רוב חברי מהאופוזיציה מעבירים חוקים, ואני רוצה לומר שאנחנו עושים את זה מתוך אמונה שהדברים האלה חיוניים.

כיוון שהשעון כבר מזמזם, אני רוצה לומר בהערה אחת, שהעיקרון הוא עיקרון חשוב מאוד. אם נותנים משקל רב יותר להכרעות של קטינים, זה הכיוון הנכון, כי אנחנו מדברים כאן על קטינים בני 16 ו-17, והם גם יכולים להיות בני 17.5.

חיים דיין (צומת):

בגיל 17 הוא כבר לא נכלל. מדברים רק על קטין מתחת לגיל 16.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, להיפך.

בנימין טמקין (מרצ):

לא, לגבי העניין של מתן הסכמה דיברנו על קטין שמלאו לו 16 שנה.

מיכאל איתן (הליכוד):

להיפך, אני אומר שאתה נותן כאן אפשרות להוריד את גיל ההתחשבות בהכרזת הילד עצמו, ולא בהסכמה של האפוטרופוס שלו, ואני חושב שהדברים האלה הם חיוביים מאוד, בעיקר משום שיש לי הרושם, שתהליך ההתבגרות בתנאים של היום, של העולם המודרני, הוא יותר מהיר. מצד אחר, יש בעיות אחרות, שנובעות מירידת הערך של האפוטרופוס הטבעית במשפחה, כי היא מסוגלת והיא יכולה להכריע באמת בדבר טובת הילד, בנסיבות שונות.

עם זאת, אני רוצה להזהיר את כולנו. יש לי הרושם שעדיין צריכים אנחנו לבחון בקפידה את מה שכתוב כאן, ובמיוחד קצת קשה לי לקרוא ולקבל ללא הסברים וללא סייגים מצבים שבהם אדם שמוגדר כמי שאינו חולה במחלת נפש, ובכל אופן בית-המשפט רשאי להתערב – –

בנימין טמקין (מרצ):

לשלוח אותו לאבחון.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא רק לאבחון, אלא גם לטיפול מרפאתי. הרי יש כאן גם עניין של טיפול פסיכולוגי ואבחון פסיכולוגי. עד כמה שידיעתי מגעת, בדרך כלל פסיכולוגים אינם נותנים פקודות לאשפוז, אינם נותנים טיפול תרופתי, אבל צריכה להיות כאן איזו הבחנה בין היכולת לכפות טיפול פסיכיאטרי, במיוחד על אנשים המוגדרים על-פי החוק הזה כמי שאינם חולים במחלת נפש, ולשלוח אותם בכל אופן לטיפול כפוי אצל

פסיכיאטר, לבין פגיעה בזכויות הפרט. כאן יש קו שבו צריך להסתכל היטב, שמא אנחנו חורגים ופוגעים לפעמים בזכויות הפרט, גם כאשר הפרט הזה הוא קטין, שאנחנו מעלים את גילו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

חבר הכנסת אפרים גור אינו נוכח, חבר הכנסת אברהם בורג אינו נוכח, חבר הכנסת פני בדש אינו נוכח. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לשוב ולברך את חבר הכנסת בני טמקין על הצעת החוק, על הטיפול בנושא הזה ועל קידומו.

אני רוצה להדגיש שאנחנו נמצאים היום בשלב שבו המערכת כולה, גם המשפטית וגם הטיפולית, מתייחסת יותר בהבנה וברצינות לדעתם של בני נוער, והיה עכשיו עניין משפט הגירושין, עם הילד בן ה-11, שנקבע שהוא יוכל לחוות את דעתו בשאלה אצל מי מהורים הוא אמור להימצא.

בקשר לנושא החוק, אני חושבת שההדגשה בחלק הראשון של החוק היא, שכאשר מדובר בקטין, שמסיבה כזאת או אחרת הגיע לבית-המשפט, אין הכוונה לקטין שלהורים שלו יש בעיה, ואז הם הולכים לבית-משפט ואומרים: יש לנו בעיה. לא, הכוונה היא כזאת: מגיע קטין לבית-משפט, אם משום שיש לו כמה תיקים במשטרה וכו' ואם משום שיש לו התנהגות חריגה כזאת או אחרת, ואז סמכותו של בית-המשפט לא רק לקבוע לו עונש, לא רק לקבוע שצריך להעמיד אותו במבחן או להעביר אותו למוסד סגור וכו', אלא בית-המשפט גם מקבל סמכות, בתוקף היותו מופקד על חוק הנוער, להורות על טיפול פסיכיאטרי.

אני רוצה לענות בזה לחבר הכנסת מיקי איתן, שחש מהדבקת תווית. אנחנו מדברים על בני נוער שסובלים, וכבר מגיעים לבית-המשפט ברמה מסוימת של הפרעות התנהגותיות וחברתיות, והעובדה שהחוק הזה מציע שבית-המשפט, נוסף על הכלים שהיו לו עד היום, יהיו לו גם הכלים לאכוף טיפול פסיכיאטרי-מרפאתי, כאשר זה יהיה מבוסס על חוות דעת מקצועית, לדעתי, זה דבר חשוב מאוד. הדבר חשוב משום שהרבה פעמים האלטרנטיבה היא אשפוז, למשל, במוסד סגור לבני נוער, לנוער עברייני, שם אין הטיפול הזה שעליו אנחנו מדברים. לכן, בית-המשפט יצטרך לחשוב איפה המקום המתאים לנוער הזה, אולי המקום המתאים זה דווקא המקום שבו הוא יקבל טיפול שיעזור לו להיחלץ מאותה בעיה נפשית רצינית שיש לו, והרבה פעמים כתוצאה מהזנחה חברתית או משפחתית נוצרות בעיות כאלה שהביטוי החיצוני שלהן יכול להיות עבריינות, אבל בעצם הסיבה היא אחרת לגמרי.

הדבר האחרון שאני רוצה להדגיש פה זה הנושא של גיל 16. אני אישית אשמח אם נוכל בוועדה, בהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לחשוב אולי על הורדת הגיל, כי נראה לי שאנחנו נמצאים היום בתקופה שגיל 16 נראה כבר ממש בוגר, ואני מציעה לקיים דיון על הנושא של הגיל. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת עובדיה עלי. קודם חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת עלי.

קריאה:

הוא לא שמע.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, תודה שהואלת להחליף אותי כדי לאפשר לי לומר מלים אחדות על-אודות החוק. ראשית, אני תומך בחוק ותיכף אתייחס להצעת החוק, שהיא הצעה חשובה. אני אתמוך בה.

אני ביקשתי שסגנית היושב-ראש, חברת הכנסת ענת מאור, תחליף אותי כדי שאוכל לומר מלים אחדות על החוק החשוב הזה, אבל גם כאן אעיר את תשומת לב כולנו לעובדה מאוד מצערת, שלא רציתי להעיר עליה כשישבתי כאן על כס היושב-ראש. הממשלה אינה נוכחת כאן בדיונים, וזו אינה הפעם הראשונה. אני יושב כאן כבר ימים רבים ונועל את הישיבה, ואיש משרי הממשלה אינו נוכח בשעה שמעלים כאן חוקים מאוד חשובים. בשבוע שעבר הועלו כאן חוקים שאושרו, בייחוד בנושא הביטוח הלאומי, חוק שהעבירה חברת הכנסת מאור וחוק שהעבירה חברת הכנסת גוז'נסקי. עלות החוקים האלה מסתכמת אולי ב-100 מיליון שקל מדי שנה, ואיש מהממשלה לא היה כאן. זאת ממשלה חסרת אחריות ממדרגה ראשונה.

לא יעלה על הדעת שכאן דנים בנושאים כל כך מרכזיים, כל כך חשובים, והממשלה אינה נותנת את דעתה, אינה מחווה את דעתה, אינה מסבה את תשומת לבנו לעמדתה בנושאים קרדינליים וחשובים. אני מתריע על כך ואני קורא ליושב-ראש הכנסת לקום ולהגן גם על כבוד הכנסת, אבל מעבר לכך יש לנושא זה משמעויות והשלכות על ניהול המדינה ועל ניהול נושאים מרכזיים ביותר. אני לא מתאר לעצמי שעכשיו השרים נמצאים במשרדיהם. יש להם תפקיד חשוב ולא יעלה על הדעת שהם נעדרים מהדיונים האלה.

אני לא יודע מה האמת, אבל גונב לאוזני שבשעות האחרונות נרצח יהודי ליד אריאל. אם אכן אמת הדבר, הממשלה גם אינה נוכחת ואינה מטפלת כראוי בנושא הביטחון. כולנו הזדעזענו ממה שקרה במערת המכפלה, גינינו, הוקענו את הרצח המתועב שהיה שם, אבל אין לזה הצדקה, ואסור היה

לקשור את הרצח המתועב הזה לשחרור מחבלים רוצחים, גם אם רצחו, גם אם פעלו וביצעו פעולות טרור לפני הסכם אוסלו, והנה כבר הערב אנחנו שומעים על רצח של יהודי.

חיים אורון (מרצ):

האינפורמציה לא בדוקה. יש דברים נוספים. אני מציע להירגע.

עובדיה עלי (הליכוד):

אמרתי שגונב לאוזני, אם אכן נכון הדבר.

חיים אורון (מרצ):

היות שמדברים בשידור ישיר – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אם כך, אני לא יודע, ייתכן שהמידע לא נכון, אבל כאן מסתובבות שמועות. בכל אופן, על דבר אחד אני מבקש להתריע: נעמוד לפני גל פיגועים. חשוב מאוד להיערך, חשוב מאוד להתכונן. אם זה לא קרה – מה טוב, אבל צריכים כולנו לגלות עירנות, ואני מצפה שהממשלה תיערך בהתאם, גם מבחינת כוחות, גם מבחינת אמצעים, גם מבחינת משאבים, גם מבחינת תשומת לב ועירנות של הציבור. כי כנראה אנחנו צפויים לגל פיגועים, וחשוב מאוד שנדע על כך.

כעת שלושה משפטים על החוק. אני חושב שהחוק הוא חשוב. החוק חשוב קודם-כול כי בכך מבטיחים זכויותיהם של נערים, מבטיחים זכויות אזרח. יש בעיה קשה מאוד של מחסור בחדרים ובמוסדות שאמורים לתת פתרונות לנערים כאלה. בצד הפתרונות שכאן מציעים חשוב מאוד גם לקרוא מכאן לממשלה לעשות מאמצים לפתח ולבנות מוסדות מתאימים דווקא לנערים חריגים כאלה, דווקא לאותם נערים הזקוקים לפתרונות רפואיים, פתרונות טיפוליים מהסוג הזה. חוסנה של חברה נבחן בדאגה לחוליות החלשות שבה, וחשוב מאוד שהממשלה הזאת, שהציבה על דגלה שינוי סדרי עדיפויות, אכן תנהג כך, ותקום ותעשה מעשה גם בתחום הזה.

אני מצטרף להערה של חבר הכנסת איתן ביחס לאותם נערים שאינם חולי נפש. להטיל עליהם טיפול כפוי זה נושא בעייתי, וכדאי שהוא ייבחן פעם נוספת בוועדה לפני קריאה שנייה וקריאה שלישית.

מכל מקום, אני מברך את היוזמים ואתמוך בהחלט בחוק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני רוצה לברך את היוזמים של הצעת החוק הזאת. מובן שאני אתמוך בה. זו הצעת חוק חשובה מבחינתי.

הגידול במצוקת הנוער, שמידרדר למצבים נפשיים בעייתיים, הוא לא דבר חדש לנו. אבל אותי הדבר המדאיג מכול הוא, שיש בנושא הזה גידול, גידול משמעותי. אנחנו עוד פעם חוזרים למצבי מצוקה שמתחילה מהבית, כתוצאה ממצוקה כלכלית, כתוצאה מסביבה חברתית כושלת, כתוצאה מזריקת אותו נער אל מחוץ לכותלי בית-הספר, כתוצאה מניכור מתמשך של החברה, כתוצאה מהזנחה. אנחנו פה חייבים לתת את הדעת בשאלה איך לטפל באותם נערים.

אני מכיר את הנושא כנשיא עמותת "גלעם", נערים במצוקה שבית-המשפט לנוער שולח אותם, לאחר שכלו כל הקצין. נפגשתי לפני שבועיים עם נשיא בית-המשפט לנוער. אולי זה גם המקום לברך את קרן "דורון", שתומכת במוסדות האלה, וגם את אגודת העיזבונות שתומכת במוסדות האלה. אומר השופט: לפעמים אני מעדיף להוריד את ידי על הדף ולרשום את ההחלטות בלב כואב מאשר להרים את שתי ידי למעלה ולהיכנע לאותו נער, שאם היום אנחנו לא נטפל בו, מחר אנחנו עלולים למצוא אותו במצבים קשים מאוד.

נדהמתי לשמוע את דבריו, שרק בשנה האחרונה הם שלחו קרוב ל-23 בני נוער, כאשר כל אחד ללא יוצא מן הכלל נבחן בפני עצמו מבחינה חברתית, מבחינה המסגרת המשפחתית, מבחינת העבירות שהיו לו בעבר. והוא אומר: אני מעדיף שאותו נער ילך לטיפול במוסד סגור מאשר לתת לו להמשיך להידרדר ומחר נמצא אותו בבתי-הסוהר. כי עדיף שבמוסדות האלה הוא יקבל את השכלת היסוד, את המיטה החמה, את היחס החם ואת הטיפול, והדבר הזה עשוי להוביל אותו אחר כך רק להצלחה. כי משם הוא עובר להוסטלים, ובהוסטלים הטיפול הוא טיפול משפחתי.

לצערי הרב, לפעמים במקום לבוא ולטפל בנער מבחינה פסיכולוגית, הולכים ומטפלים בו מבחינה פסיכיאטרית. אני חושב שלפני שנער כזה יטופל פסיכיאטרית, שיטפלו בו קודם-כול פסיכולוגית, כי בזה טמונות ההצלחה והיכולת להציל את הנער ולהוציא אותו ממעגל האימה שהוא ימצא את עצמו בו בעתיד, ולא כנער עבריין אלא כעבריין מועד שלא ניתן יהיה לשקמו, ואם כן – רק בהוצאה תקציבית הרבה יותר גדולה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת טמקין, בין מציעי החוק, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת עובדיה עלי, אני מעוניין שתשמע, כי אתה וחבר הכנסת איתן העליתם אותה נקודה, ואני רוצה להתייחס לכך בקיצור רב ושנצביע.

לפני זה אני רוצה להגיד משהו בקשר למאבק על מציאת פתרונות מוסדיים אחרים שהם לא בתי-חולים פסיכיאטריים. הצלחנו – וזה אומר שבכל זאת בכנסת אפשר להצליח במשהו – יחד עם משרד העבודה והרווחה לגרום לכך שהרבה ילדים שהיו מאושפזים בבתי-חולים פסיכיאטריים, כי לא היה פתרון אחר, ולא היה לאן לשלוח אותם, אומנם מצאו להם פתרון. אני רוצה שתדע, חבר הכנסת עלי, שמאז התחלנו בוועדת משנה לנוער במצוקה לטפל בזה, יחד עם משרד העבודה והרווחה, הוצאנו, ממש הוצאנו, עשרות ילדים לפתרון אחר, שאיננו בתי-חולים פסיכיאטריים. זה הישג של חברי כנסת, פה, ונדמה לי שאנחנו יכולים להתברך בו.

הדבר החשוב המהותי השני שהעליתם אתה וחבר הכנסת איתן הוא השאלה, איך דרך חוק לאפשר אשפוז קטינים שאינם מוגדרים כחולי נפש בבתי-חולים פסיכיאטריים לתקופות שונות. אני רוצה להגיד לך, הופיע לפנינו נשיא בית-המשפט לנוער וסיפר לנו על מקרים שבהם ממש הצילו ילדים. יש גם מקרים הפוכים, שבגללם לא שלחו ילד שהיה לגביו ספק והיה פוטנציאל אובדני; אפשר לשלם בחיי ילד, חבר הכנסת עלי. אנחנו מנסים לתת תשובה לבתי-המשפט לנוער שאומרים לנו: יש מקרים שיש פוטנציאל כזה, והוא לא מוגדר, כי מדובר בילדים בהתפתחות, זה לא כמו מבוגר שהאישיות שלו כבר מעוצבת ואפשר להגדיר אותו. לגבי ילדים, לבית-המשפט יש במקרים רבים ספק סביר, ולכן צריך לתת לו את הכלים עם כל המגבלות שהחוק קובע.

אני מודה לכל חברי הכנסת ומבקש את הצבעתם בעד החוק.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11) (טיפול נפשי בקטין).

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11) (טיפול נפשי בקטין),
התשנ"ד–1994, לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של תשעה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובעת שהצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 11) (טיפול נפשי בקטין), התשנ"ד–1994, עברה בקריאה ראשונה ומועברת לדיון בוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. ברכות למציעי החוק.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89)

(הגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89) (הגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות), התשנ"ד–1994. אני מזמינה את חבר הכנסת חיים דיין. בבקשה.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודות לשרת העבודה והרווחה, שתומכת בהצעת החוק. היא בעצם יזמה חלק מהצעת החוק, והיא איננה כאן. אני רוצה להודות גם לחברי ועדת העבודה והרווחה שנמצאים כאן אתנו, שגם הם תמכו בהצעת החוק הפרטית.

על מה מדבר החוק? החוק מדבר על סיוע למשפחות חד-הוריות בתחילת שנת לימודים, כדי שילדיהן יוכלו לקבל את סל החינוך בתחילת השנה. שרת העבודה והרווחה הגבילה את ההצעה, שאותן משפחות חד-הוריות יקבלו סיוע של 605 שקלים לכל ילד בתחילת השנה כדי שיוכל להשתלב בלימודים, ללמוד, בלי שיצטרך להסתכל על חברו מנוכר, כי אז בסופו של דבר הוא עוזב ספסל הלימודים.

אני ביקשתי דבר אחד. כל עוד יש חוק חינוך חובה במדינת ישראל, חובתנו להגדיל את הסיוע ולתת אותו לפחות עד כיתה י', דהיינו עד גיל 16.

במדינת ישראל יש היום קרוב ל-65,000 משפחות חד-הוריות, שלהן 87,000 ילדים בגיל בית-ספר. בעלי זכות שמנצלים את החוק הזה הם רק 26,000. אני מאמין, שאם נצליח להעביר את הצעת החוק שלפנינו, נצמצם את הנשירה מהלימודים.

לפי סטטיסטיקה של המוסד לביטוח לאומי, מתוך 87,000 ילדים במשפחות חד-הוריות, 20,000 ילדים אינם לומדים. המשפחות האלה נמצאות באמת מתחת לקו העוני, הן מקבלות בסך הכול הבטחת הכנסה בשיעור מוגדל. איך הן יכולות להתמודד עם סל החינוך בתחילת שנה כשיש להן שניים או שלושה ילדים? הילד מגיע ללימודים ללא ספר, הוא מסתכל על החברים שלו, הוא לא יכול לצאת לטיולים, כשהוא מגיע לסוף שנה לא נותנים לו תעודה, כי אומרים שהורים לא שילמו את אגרת החינוך.

אני חושב שהחוק הזה יצמצם את הפער החברתי, בעיקר בקרב בני הנוער, ואולי ייתן להם איזו דרך חיים ואפשרות הצלחה כדי שיהיו אזרחים טובים יותר בעתיד.

אני מקווה שתתמכו בהצעת החוק הזו. התמיכה בהצעת החוק חוצה את כל הבית. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה למציע החוק חבר הכנסת חיים דיין.

אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי, אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין, ואחריו – חברת הכנסת ענת מאור. אני קוראת בשמות הנוכחים פה.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בהצעת חוק הביטוח הלאומי להגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות, ואני מברך את היוזם, חבר הכנסת חיים דיין, שכני ממגדל-העמק, על היוזמה הברוכה.

אבל, אני שוב מתריע על כך שבדיון על הצעות חוק שיש להן משמעות כספית – כמו קאטו, זו אולי פעם רביעית שאני עושה זאת; בדיון על הצעות חוק שיש להן משמעויות כספיות ניכרות, של עשרות מיליוני שקלים – כאן אומנם כתוב 12 מיליון שקל, אבל כנראה זה הרבה מעבר לכך – איש מהממשלה לא נוכח כאן, איש לא מצביע על המקורות הכספיים, על המקורות התקציביים, על חשבון מה זה יבוא. איפה הממשלה? תפקידה של ממשלה למשול, תפקידה של ממשלה להתריע, תפקידה של הממשלה להצביע על המקורות הכספיים. עם כל הכבוד לשרת העבודה והרווחה, יש גם שר אוצר, שצריך להביע את עמדתו על חוק חשוב כזה. אני מבקר שוב בצורה חריפה את הממשלה שאינה נוכחת, אינה מושלת, אינה נמצאת.

לגופו של עניין, הצעת החוק היא חשובה. המשפחות החד-הוריות מצבן אולי הקשה ביותר במשק. היום כלכלת משפחה בדרך-כלל מבוססת על שני עובדים, גם הבעל וגם האשה, וכך התקציב המשפחתי מאוזן. כאשר התקציב המשפחתי מתבסס רק על עבודה של אחד מהם, וההוצאות כמעט אותן הוצאות, התקורה כמעט אותה תקורה, הוצאות משכנתה, הוצאות חשמל, מים, ארנונה, טלפון והוצאות אחרות הן הוצאות קבועות, יוצא שמצבן של המשפחות החד-הוריות קשה מאוד. לכן חובה עלינו לסייע בידי משפחות אלה עד כמה שרק ניתן.

אני זוכר שכאשר כיהנתי כראש עיריית עפולה, היו מגיעות אלי עשרות משפחות כאלה ומתריעות ומבקשות, ולא תמיד היה לי מענה, לא היה לי פתרון להציע להן. חשוב מאוד לתמוך במשפחות האלה ולסייע בידיהן, לסייע לילדים שלהן, כפי שחבר הכנסת חיים דיין מציע. אם נעניק להן 10% מהשכר הממוצע במשק ונעלה את גיל הזכאים לכך מ-11 עד 16 שנה, הרי נעשה מעשה חשוב מאוד ונסייע באמת למי שזקוק לסיוע. המשפחות האלה והנערים האלה הם הזקוקים ביותר היום במדינת ישראל.

החוק הזה עונה למגזר שזקוק לסיוע. אני מברך אותך, חבר הכנסת חיים דיין, על ההצעה ועל היוזמה שהיא במקומה והיא חשובה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת בנימין טמקין, אחריו – חברת הכנסת ענת מאור, ואחריה, מבין הנוכחים – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה להצטרף ולברך את חבר הכנסת חיים דיין על יוזמה חשובה זו. אני חושב שהתרומה שלו למצב ולתחושה של המשפחות החד-הוריות היא תרומה חיובית ביותר. אני מברך אותו ומאחל לו שתהיינה לו הצעות נוספות מסוג זה.

אני רוצה לומר לאדוני היושב-ראש, שאני מצטרף לגיוני לממשלה, למצב שבו הממשלה לא מיוצגת, איננה נוכחת כאן, איננה מלווה אותנו בדיונים האלה. עם זאת, אני רוצה לומר, שדווקא במקרה הזה מדובר על חוק שמציע חבר כנסת מהאופוזיציה, הממשלה תומכת בחוק הזה, ואני חושב שאף שיש לחוק משמעויות כספיות, הממשלה, ושרת העבודה והרווחה באופן ספציפי, מצאה לנכון לתמוך בחוק, ועל זה צריך לברך. בכל זאת יש מצבים שבהם הקואליציה והאופוזיציה מסוגלות – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין, אני מברך את שרת העבודה והרווחה על תמיכתה. אני לא משוכנע שגם שר האוצר מברך על הצעת החוק הזאת.

בנימין טמקין (מרצ):

ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה עליה.

היו"ר ע' עלי:

ועדת השרים לענייני חקיקה אישרה את הצעת החוק הזו?

בנימין טמקין (מרצ):

כן, כן.

חיים דיין (צומת):

ועדת השרים השאירה את זה להחלטת השרה, והשרה תמכה בהצעה. הצעת החוק הגיעה לוועדת העבודה והרווחה והיתה תמיכה רחבה – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אני מברך על כך. כפי שאמרתי קודם, אני מבטיח לחבר הכנסת דיין, בכל מה שנוגע לטיפול במשפחות חד-הוריות ובאופן ספציפי בגורלו של נוער במצוקה, שנובע מהמצב הזה, הוא ימצא בוועדת העבודה והרווחה שותפים, וגם בוועדה העוסקת בנוער במצוקה, שאני עומד בראשה, הוא ימצא שותף נאמן ליוזמות מן הסוג הזה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת טמקין. רשות הדיבור לחברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה להצטרף למברכים על הצעת החוק, וברכות ליוזם חבר הכנסת חיים דיין. אני רוצה לצרף את הברכות גם לשרת העבודה והרווחה וגם לוועדת השרים לענייני חקיקה על האישור. להערכתי, בוועדת העבודה והרווחה נהגנו נכון כשנאלצנו לצמצם את גיל הזכאות ולא באנו לכנסת עם פנייה לתת עד גיל 18, כהצעת המציע. גם הוא קיבל את הפשרה

שגיבשנו יחד בוועדה, נאלצנו גם להוריד את אחוזי התוספת שתינתן מגיל 11 עד גיל 16, על מנת לאפשר את יישום החוק. ועל כך הברכות.

עם זאת, אני רוצה לציין, שהנושא של משפחות חד-הוריות הוא מקיף, ואנחנו עובדים כעת על הצעת חוק נוספת, שכבר אמורה להגיע לקריאה שנייה ושלישית, ונקווה שעד סוף המושב הזה היא תתקבל. זו הצעת חוק של כל חברות הכנסת, ולפיה גם נשים עגונות תיהנינה מזכויות של חד-הוריות. עד כה הן סבלו פעמיים – מצד אחד בית-הדין הרבני לא שחרר אותן ממצבן העגום של מעוכבות-גט או עגונות, ומצד שני הן לא יכלו להיות זכאיות לעזרה סוציאלית של משפחות חד-הוריות. לפיכך, הצעת החוק אמורה להביא פתרון למאות אלפי עגונות.

קריאה:

לא מאות אלפים.

ענת מאור (מרצ):

מאות או אלפים. חשוב מאוד שאותה הצעת חוק תפתור גם את בעיית העולות החדשות שהן חד-הוריות. לגבי העולות החדשות, מדובר על כ-350-500 כל שנה. בשנה ראשונה הן נהנות ממצב של חד-הוריות בסלקיטה, אבל יש בעיה מהשנה השנייה ואילך. זו תהיה תרומה מאוד חשובה של הכנסת לקידום מצב המשפחות החד-הוריות.

הסוגיה השלישית היא לגבי העלאת גיל קצבאות הילדים מגיל 18 עד 21. אני רוצה להזכיר, שהכנסת לא אישרה הצעה בנדון לגבי כלל האוכלוסייה. הכרחי, לדעתי – כפי שעולה ממפגש עם מאות נשים חד-הוריות במהלך השנה, ובעקבות העבודה המסורה של ארגון עיק"ר ומח"ד – משפחות חד-הוריות, שמגבש בתוכו הרבה מאוד חד-הוריות – להעלות את הגיל לגבי משפחות חד-הוריות.

מאחר שהזמן תם, אני רוצה רק לציין את הנושאים הנוספים: בעיית הארנונה. לצערי הרב הרשויות המקומיות, בגלל הנחיות של משרד הפנים, צמצמו מהשנה את ההנחות בארנונה למשפחות חד-הוריות. זה דבר שחייב להשתנות, כמו גם לקשישים. הסוגיה האחרונה היא מצב מבחני ההכנסה. חוק משפחות חד-הוריות, שהינו חוק טוב ומתקדם, כולל גם פרמטר של מבחן הכנסה. זה פוגע בעידוד של נשים חד-הוריות לצאת לעבודה. אני מקווה שנמצא דרך לתקן זאת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה, חברת הכנסת מאור. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, עליתי לדוכן על מנת לברך את חבר הכנסת חיים דיין על היוזמה. אגב, זו הצעה הראשונה שלו, של צומת, שמגיעה לקריאה ראשונה. אני אומר לו: כה לחי. אני הייתי עד גם לקריאה הטרומית ולמאבק ולקשיים שהיו פה. זה לא עבר חלק. היו ויכוחים. גם הסכמת הממשלה ניתנה אחרי שהיה ברור מה תהיה עמדת המליאה. אני חוזה עוד מאבקים וקשיים.

יש לנו אולי מזל שחברי הכנסת שמעלים הצעות חוק שיש להן משמעות כספית, הממשלה לא כל כך מודעת לכך ולא כל כך ערה למה שקורה. היא לא נמצאת במליאה, היא לא עוקבת מקרוב. אולי בגלל זה אפשר לבוא היום ולהעביר את הצעת החוק, אבל אני חוזה שעוד יהיו מאבקים לא קלים לקראת הקריאה השנייה והשלישית.

אני בטוח שחבר הכנסת דיין, ביוזמה הזאת שלו וגם ביוזמות אחרות חיוניות וחשובות לציבור חלש במדינת ישראל, לציבור שצריך את התמיכה, את העזרה והגיבוי, כפי שהוא יודע לדאוג לו בכל מקום בפעולות אחרות, ביוזמה הזאת וביוזמות אחרות – ידע להתגבר גם על הקשיים שייווצרו לקראת הקריאה השנייה והשלישית.

אני כמובן תומך בהצעת החוק הזאת וקורא ליתר חברי הבית לעשות כמוני. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב. כל הקודמים לך אינם נוכחים כרגע, אלא אם כן יגיעו בינתיים לאולם.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואחרי חבר הכנסת גולדפרב?

היו"ר ע' עלי:

אני מניח שכבודו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כל חברי הכנסת הנוכחים כאן בירכו אותך, חבר הכנסת חיים דיין, על הצעת החוק. אני מצטרף אליהם. אני מבקש לציין את רגישותך, שבאה לידי ביטוי בהכנת הצעת החוק הזאת.

אני תומך בהצעת החוק. אומנם, אלה 12 מיליון שקל, אבל 12 מיליון שקל שכל אחד מהם ראוי למטרה הזאת.

אבל הייתי מבקש להעלות נושא נוסף הקשור במשפחות חד-הוריות. אני מדבר על העולות מרוסיה, משפחות חד-הוריות.

אני הייתי עד, נלוויתי לשובות רעב, עולות מרוסיה שיש להן ילדים, משפחות חד-הוריות. מי שמגיע לשביתת רעב ומחזיק מעמד כמה ימים, בשבילו באמת הגיעו מים עד נפש. וראינו את זה במשך ימים. אותן עולות מרוסיה שהיו נציגות, והייתי אומר: פה שאיננו אוכל, למאות רבות של עולות מרוסיה – הן שבתו רעב.

צריך לדעת שהמקרה הזה הוא מקרה מיוחד, משום שיש כאן גם בעיה של קשיי קליטה, אדוני היושב-ראש. עולים מגיעים לארץ שאינם מכירים אותה, למשטר אחר, למערכת יחסים כלכלית וחברתית אחרת, רמות שכר שונות, יחס שונה לעבודה, הצורך להתמודד, בארץ שאיננה נותנת, עם מציאת שיכון, עבודה וחינוך לילדים. לא נותר להן אלא לשובות רעב.

ראיתי, הייתי עד, איך הוחלפו פקסים והבטיחו להן כמעט הרים וגבעות בתנאי שיפסיקו את השביתה. אני לא רוצה כאן היום להאשים את הממשלה, אני אומר: ממסד. טוב, אומרים: אתה מאשים ממשלה, אבל אנחנו מבינים למה אתה מתכוון. לממסד היה חשוב שהשביתה תיפסק, והמחיר כמעט לא היה חשוב, הרים וגבעות. בימים האחרונים, כשאותן נשים לא רצו להישבר, הגיעו אליהן שרים והיו הבטחות, תוקם ועדה, והן האמינו, בתמימות. ארץ חדשה, ממשלת ישראל, מדינת היהודים.

עברו כמה חודשים, אותן משפחות חד-הוריות נמצאות באותה מצוקה ופתרון לא נמצא. בהתחלה הבטיחו להן להגדיל את המשכנתה, ואנחנו יודעים שלמשפחה חד-הורית שחייבת לשלם משכנתה במשך 15-20 שנה, 800 או 1,000 שקל בחודש, נאמר 700 שקל – זה הרבה מאוד. גם חינוך הילדים, גם העדר עבודה. הבטיחו להן להגדיל את המשכנתה, לא נעשה דבר. אחר כך אמרו, ניתן למקרים הדחופים, הבעייתיים, שיכון סוציאלי. לא נתנו שיכון סוציאלי. עכשיו מבטיחים לאותן נשים חד-הוריות דיור במקומות מרוחקים. אני יודע שאנחנו בעד פיזור אוכלוסייה, ואני יודע שאין מספיק דירות במרכז הארץ, אבל יש דיור סוציאלי. לומר לאשה, שהילדים שלה נקלטו בבית-ספר, ולה אולי יש עבודה כעוזרת בית, לומר לה לצאת מעירה, לעבור למקום רחוק שבו עבודה לא מובטחת, ואומרים לה: תעברי לשם ושם תקבלי את השיכון – זה לא יכול להימשך כך.

לכן אני מנצל את הצעת החוק שלך, חבר הכנסת חיים דיין, שבה העלית את בעיית המשפחות החד-הוריות ונגעת בנקודה אחת חשובה מאוד: חינוך. כולנו תומכים בכך ונלווה אותך גם בקריאה בוועדה, גייס אותנו לשם כך. אנחנו מכירים את הוועדה ושמענו את חברי הכנסת. אני יודע שיהיו בעיות עם משרדי הממשלה, אבל נטלת לך נושא אחד. ניקח גם את הנושא השני ונלחץ בשאלות ובשתדלנות במשרדי הממשלה, לא לעשות דבר אלא רק לקיים את ההבטחות שניתנו לנשים שהגיעו עד כדי שביתת רעב.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת עמור, חבר הכנסת שטרית, חבר הכנסת נחמן, חבר הכנסת טריף, חבר הכנסת מירום, חבר הכנסת יצחק לוי – אינם. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה.

רבותי חברי הכנסת, בתיקון למה שנאמר כאן על-ידי לפני כן, הובא לידיעתי שדובר צה"ל הודיע, שאזרחי ישראלי נהרג ואזרחית ישראלית נפצעה לפני כשעה בכביש חוצה-שומרון מאש כוחותינו. האירוע קרה כאשר כוח צה"ל הבחין באש שנפתחה לעברו והשיב באש, וכתוצאה מכך, כאמור, נהרג אזרח ונפצעה אשה. זו היתה לשון ההודעה של דובר צה"ל.

מכאן נשלח תנחומים למשפחה ונאחל רפואה שלמה לפצועה. בבקשה.

אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכאן אני שולח את תנחומי למשפחת הנפגע.

אני מצטרף לברכות של חברי לחבר הכנסת חיים דיין. מאז נבחר לכנסת, הוא אחד האנשים המייצגים את השכבות החלשות ומשמשים להן לפה בבית הזה, נציג נאמן. חבר הכנסת חיים דיין, הצעתך היא בכיוון הנכון.

מצבן של המשפחות החד-הוריות קשה מאוד. הצעת החוק נותנת תשובה קטנה לעומת הצרכים האדירים של המשפחות האלה. דוגמה קטנה – ילד חולה, האם או האב החד-הוריים חייבים לוותר על יום עבודה, שהוא יום עבודה יקר מאוד, במיוחד אם מדובר באשה, שכן כפי שאנחנו יודעים נשים בישראל מרוויחות מעט מאוד.

יש לחשוב ברצינות בכיוון הזה, בכיוון של מתן פיצוי הולם למי שהם חד-הוריים. לאחרונה הורע מצבם. בעלייה האחרונה קלטנו כ-19,000 משפחות חד-הוריות. היום המשפחות האלה, שחלקן מתגוררות בבתי-מלון בירושלים לדוגמה, באחד המלונות הודיעו להן שבסוף החודש עליהן לעזוב את המלון ולא הודיעו להן, אדוני היושב-ראש, לאן ואיזו קורת גג תינתן להן.

כחברי כנסת אנחנו צריכים להתגייס ולהגן על החלשים. זו לא חוכמה ללכת עם החזקים. לחזקים יש נציגים נאמנים גם בבית הזה וגם מחוץ לבית הזה. אני מברך את חבר הכנסת חיים דיין, ואני קורא לחברי הבית להיות נציגים נאמנים של ההורים הבודדים, שעל כתפיהם מוטל הקושי לגדל את ילדיהם, הקושי לפרנסה, והיום הקושי גם בדיוור. אני קורא לממשלה לבוא לקראת המשפחות החד-הוריות ולאפשר להן דיוור ציבורי ולהקל את מצוקתן. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת גולדפרב.

חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת שגב, חבר הכנסת יחזקאל, חבר הכנסת עמיר פרץ – אינם. חבר הכנסת מיכאל איתן, נוכח, יעלה ויבוא. אחריו – יש לי הרושם, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני כבוד חבר הכנסת המציע חיים דיין, אני רוצה לשבח אותך על הרגישות, על הרצון לסייע, אבל יש גם אבל. האבל שלי לא מופנה רק כלפיך, אלא הוא כללי, בשורה ארוכה של נושאים שבהם יש לנו רצון לענות על צרכים סוציאליים של אנשים בקטגוריות נרחבות של מצוקה, ואז באים חברי כנסת, או באה הממשלה ומסייעת לכל הקבוצה הזאת. אלה יכולים להיות נכים, אלה יכולים להיות קשישים. עכשיו אנחנו מדברים על משפחות חד-הוריות.

נקודה ראשונה, ההגדרה של משפחה חד-הורית טעונה השלמה. אנחנו רוצים לסייע למשפחות שבהן אחד מראשי המשפחה איננו שותף לעול המוטל על המשפחה כולה, קרי ראש המשפחה וצאצאיו.

אם מדובר במשפחות חד-הוריות, יש בפועל משפחות שהן חד-הוריות, אבל לא מוגדרות ככאלה בחוק; לדוגמה, משפחות שכביכול שני בני הזוג עדיין רשומים כזוג נשוי לכל דבר ועניין, ואילו בפועל אחד מבני הזוג, האשה או הגבר, נמצא עם הילדים ללא שום עזרה של בן הזוג השני. לכן, לדעתי, גם בעניין זה צריכה להיות השלמה, כי יש מקרים, ברוב המקרים אלה נשים שננטשות באופן מעשי על-ידי בעליהן, שעוזבים את הבית, וכל עול הפרנסה וגידול הילדים מוטל עליהן, אבל מאחר שהן עדיין רשומות כנשואות הן אינן זכאיות להיחשב כחד-הוריות, כמו רווקה שהחליטה, כאורח חיים, לגדל ילדים כמשפחה חד-הורית מתוכננת ומכוונת מראש, לפחות לגבי האם.

אני רוצה להגדיל את האבסורד, אני רוצה להגדיר מעגל רחב יותר של מקרים שבהם נעשה אי-צדק. יכולה להיות רווקה בעלת אמצעים רבים ומרובים, אפילו מיליונרית, שמגדלת ילדים, מתוך הכרה, כמשפחה חד-הורית, ואז בא חבר הכנסת חיים דיין ומעניק לה מענק בגין ילדיה. עד היום – עד גיל 11, ולאחר מכן – עד גיל מבוגר יותר. מייד אני מסיים. ואילו שכנתה, בדרך כלל זאת לא תהיה שכנתה אלא מי שגרה אולי במרחק מסוים, באחת משכונות העוני של העיר, אשה שבעלה עזב אותה, מטופלת בילדים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה אתה מציע? מבחן הכנסה?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — ואילו היא תקבל בדיוק אותו מענק. איפה הצדק? איפה הצדק, אני שואל. זה חוזר פעם אחר פעם.

אנחנו מוכרחים להתייחס לכל קבוצות האוכלוסייה הללו על-פי מבחן ההכנסה, על מנת שבכסף שנחסוך במבחן ההכנסה נוכל להגדיל את הקצבה הניתנת למעוטי ההכנסה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, תשמע אותי רגע.

היו"ר ע' עלי:

לגבי קצבאות ילדים יש מבחן הכנסה?

מיכאל איתן (הליכוד):

זה מה שאני אומר. פעם אחר פעם חוזר על עצמו. גם קצבאות ביטוח לאומי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, מה אתה אומר? למה לקשישים נותנים הנחות במס הכנסה וכדומה, כי אומרים שלקשיש קשה כי הוא צריך יותר רפואה, יותר תרופות, ויותר ויותר. קח משפחות חד-הוריות, עצם המקרה של חד-הוריות מצביע על הכנסה נמוכה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אין לי צל של ספק — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ויינשטיין.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — שהיתה לך שיחה מעניינת מאוד עם חבר הכנסת זנדברג, והיא היתה הרבה יותר מעניינת מהדברים שאמרתי, כי ההערה שלך פשוט לא מתייחסת לכל הנאום שלי מהתחלה, ואני לא אוכל לחזור עליו — — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

תחזור, תחזור.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא אוכל לחזור עליו. אני אומר במשפט אחד — — —

היו"ר ע' עלי:

הוא יישם את דבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — היא הנותנת, חבר הכנסת ויינשטיין. גם קשיש, שצבר במהלך חייו הכנסות רבות והוא בעל הון ובעל רכוש רב, מדוע הקצבה הניתנת לו — — —

היו"ר ע' עלי:

זה נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — שווה לקצבת קשיש שחי במצוקה כל חייו ונמצא עכשיו במצב של קרוב לחרפת רעב? מדוע לא יהיה צודק יותר לבוא ולומר: נכון שזה ביטוח, ונכון שאנחנו יודעים את כל הדברים האלה, אבל מאחר שאתה במצבך — יש מושג של ערבות הדדית, לא ניתן לך את הפרמיה של הביטוח, כי נפל בחלקך והצלחת כל חיך לצבור נכסים. אבל אם היית יורד מנכסיך והיית מגיע לפת לחם, היית יכול לקבל יותר משאנחנו נותנים היום. אני פשוט אומר, העברה של אותם סכומים שהחברה החליטה להקדיש לנושא הזה, לתת יותר לאלה שנמצאים בקו העוני ולמטה ממנו — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רבותי. חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה חל גם על הקשיש, גם על הנכה וגם על המשפחות החד-הוריות.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, חבר הכנסת מיכאל איתן העיר הערה חשובה, שנוגעת לא רק לחוק הזה, היא נוגעת לחוקים רבים שאנחנו מחוקקים, אבל כנראה גם אין צדק אבסולוטי בכל המקרים, מה גם שמדובר בביטוח על כל מה שמשמע ממנו. חבר הכנסת איתן לא מתכחש לעובדה, שבסך הכול, בממוצע, מצבן של המשפחות החד-הוריות הרבה יותר קשה, קשה מנשוא, לכן צריך לסייע להן. אתה מדבר על אותם חריגים שבאמת יש להם הכנסה גבוהה, בסדר, זאת הערה שכדאי לקחת אותה לתשומת לב, ואם אפשר לתת לה פתרונות, מה טוב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ביטוח לאומי זה לא מס – – –

היו"ר ע' עלי:

זה ביטוח. את הנאום הזה שמענו לפני שבוע מחבר הכנסת מיכאל איתן כאן, שהביטוח הלאומי הוא ביטוח, לכן צריך להעניק אותו לכולם.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, לא ממני.

היו"ר ע' עלי:

גם ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא נכון. אמרתי אז ואני אומר את זה עכשיו, שאני בעד מיסוי. הביטוח הלאומי – – –

היו"ר ע' עלי:

לא על זה מתנהל הוויכוח, חבר הכנסת מיכאל איתן. כאשר עסקנו בביטוח לערבים ביהודה ובשומרון, ליולדות, מענקי לידה, 680 שקלים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוכן שגם עליהן, אם הן תהיינה ברמות הכנסה גבוהות, יטילו מיסוי – – –

היו"ר ע' עלי:

אני זוכר את הנאום שלך כאן. דייקתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

בעניין זה.

היו"ר ע' עלי:

נכון שאתה עקבי לאורך כל הקו בקשר למיסוי, ואני בהחלט מסכים עם הגישה.

אליעזר זנדברג (צומת):

היושב-ראש תהא איפה נציגי האוצר – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת אפרים גור. חבר הכנסת פני בדש. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. יש לי הרושם שהיא תהיה אחרונת הדוברים, אלא אם כן משהו ייכנס למליאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת דיין על הגשת הצעת החוק, ואני חושבת שהנושאים שהעלה חבר הכנסת מיכאל איתן בקשר למשפחות חד-הוריות בהגדרתן יבואו לידי תיקון בהצעת חוק שכבר עברה בקריאה ראשונה וכרגע מכינים אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם חברות הכנסת שפעילות בוועדה למעמד האשה. אני לא רוצה להיכנס לזה אלא רק רוצה להרגיע את חבר הכנסת איתן, שלא מקשיב, שהנושא כבר מגיע לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לגבי עגונות, מסורבות-גט וכן הלאה.

לגבי התוספת שבה מדבר חבר הכנסת דיין, ששייכת לחוק משפחות חד-הוריות ולא שייכת לחוק הביטוח הלאומי – בחוק משפחות חד-הוריות לא מדובר על מיסוי כלל. זה חוק אחר, לא נוגע למיסוי, נוגע למספר מצומצם של זכויות שניתנות למשפחות חד-הוריות בתוקף היותן משפחות חד-הוריות, על חשבון אוצר המדינה. זה לא שייך לביטוח הלאומי, לא שייך לשום זכויות נצברות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

רגע, אני אומר לך, לכן ההצעה שעומדת בפנינו איננה משנה באופן דרמטי את מצבן של המשפחות החד-הוריות, כי אם אני מבינה נכון את ההצעה, מדובר, בערך, בתוספת, אם אני מחלקת אותה באופן שנתי, של 30 שקלים לחודש לאותה משפחה חד-הורית. לכן אין פה שינוי דרמטי, אבל יש פה רצון טוב מצד המדינה לתת אפשרות למשפחה, בצורה מרוכזת, בתחילת שנת הלימודים, כאשר מצבה של המשפחה החד-הורית מתוח במיוחד, כשצריך לקנות ספרים, צריך לקנות תלבושת וכו' וכו' – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מתוח רק אצל חלק מהמשפחות החד-הוריות, לא אצל כולן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה לומר משהו. קודם כול אני רוצה לומר, שלא מדובר בסכום שישנה באופן דרמטי את מצבן – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הכול לא דרמטי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יפה. הדבר השני שרציתי לומר הוא לגבי עניין המיסוי. אם אתה מוכן ללכת אתי להכבדת המיסוי על בעלי היכולת, אני מוכנה להציע לך הרבה מאוד הצעות, למשל לבטל את השיפוי לביטוח הלאומי בסך 5 מיליארדי שקלים שמקבלים כל המעבידים, לא חשוב מי הם ומה הם – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תהיה אבטלה עוד יותר גדולה – – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – – אני לא מבין אותך. אם אתה הולך על-פי עקרונות – תעמוד בעקרונות.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי – – –

בנימין טמקין (מרצ):

פה מפריע לך שכמה משפחות-שוליים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא מתאים לך. תבדיל בין תשלום סוציאלי – – – עלות העבודה.

בנימין טמקין (מרצ):

– – – זה תשלום סוציאלי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – – עלות העבודה. זו לא מתנה למעסיקים שיש להם הרבה כסף.

מיכאל איתן (הליכוד):

זאת לא מתנה. זה מצביע על כוח עבודה, על עלויות הייצור – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

איזה מרץ, איזה מרץ.

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נו, מה יהיה?

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רגע. רבותי חברי הכנסת. חבר הכנסת טמקין, יש לי הצעה יותר טובה. אני אתן לך לגשת למיקרופון לאחר שהיא תסיים, תסלח לי, תדבר שתי דקות, שלוש דקות, ירצה חבר הכנסת מיכאל איתן – אני אתן לו גם כן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בשעה כזאת הולכים לישון, לא מתעוררים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ויינשטיין, אחרי שהנאמת תסיים את דבריה אני אאפשר לכם לומר את דבריכם בצורה מסודרת. לא מבינים מה אתם צועקים, איש לא מבין מה אתם אומרים. הדברים חשובים, לפחות תאמרו אותם למיקרופון, שהדברים יירשמו בפרוטוקול ונשמע מה אתם אומרים.

בבקשה, חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני רוצה להדגיש את הנקודה הזאת ולומר, שאם מדובר על מיסוי של קצבאות, הכוונה היא שמש הכנסה ייקח את הכסף. נכון? אתה מדבר על כך שייכנס כסף מסוים לאוצר. לי יש הצעות הרבה יותר מרחיקות לכת איפה האוצר יכול לחסוך, אבל נעזב זאת עכשיו.

אני שואלת אותך, בעניין האוניברסלי, ברגע שאתה מכניס מבחן הכנסה, אתה יודע מה הבעיה? הבעיה היא שאלה שמצבן הכי קשה לא תקבלנה. מדוע? הן לא מודעות, הן לא תדענה להציג את המסמכים הנכונים, ואז התוצאה תהיה כפי שהיה בקצבאות הילדים עם מבחני הכנסה, שכאשר המעביד היה צריך לשלם על-פי מבחן ההכנסה, נשארו – אתה זוכר – 20,000 שלא קיבלו את קצבת הילדים אף שהגיע להן.

לכן, מבחני הכנסה בדרך-כלל הם דבר חמור ביותר דווקא מבחינת אלה שאין להם יכולת להשיג את הדברים כי הם אינם מודעים, אין להם הכלים, אין להם הקשרים וכו'.

לכן אני מציעה לך, גם אם יהיו כמה משפחות שלהן 30 השקל לחודש לא מעלים ולא מורידים, לא נבטל את החוק.

הדבר האחרון שרציתי להדגיש, ואני אומרת לחבר הכנסת חיים דיין, היום היה דיון בוועדת העבודה בנושא אחר: תשלום 100% דמי לידה בתקופת חופשת הלידה, 100% השכר – אף שהחוק עבר בקריאה טרומית בהסכמת הממשלה, בהנמקה מהמקום, היום האוצר אמר שהוא מתנגד לחוק.

לכן אני רוצה לומר, שצפוי לדעתי מאבק רציני בנושא הזה, עם כל הצניעות שלו, ותראה את ההסכמות שניתנו כהסכמות מאוד על תנאי, ואני מקווה שהוועדה תוכל להתגבר על ההתנגדות הזאת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי.

הבטחתי לכל אחד מכם דקה. חבר הכנסת טמקין, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אולי היושב-ראש ייגש קודם להצבעה ואחר כך הם ידברו?

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת איתן, בתור איש מדעי החברה אני רוצה להציע חוק חדש של מדעי החברה, לא חוק משפטי חדש. החוק הוא כזה: ככל שהעניין הוא צנוע יותר, האימפקט על הכלכלה ועל המסים ועל הצדק הוא גדול יותר. פה אתה רוצה ממש שיבחנו את ההכנסה ויבדקו אם, חס וחלילה, מישהו יקבל לחם גם אם הוא עשיר. למה? על-ידי כך אתה יכול לפגוע גם בזכות של העניים לקבל את הלחם הזה. אבל כאשר מדובר על 5 מיליארדי שקל, שמזכירה לך חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שאין לך מושג שבמושגים, ואני אומר שאין לך, כי אם היה כתוב 6 מיליארדי שקל ולא 5 מיליארדי שקל להורדת עלות העבודה, גם כן היית אומר שיש לזה השפעה חמורה על האבטלה.

אני מציע ברגע זה שנחליט, במקום לתת למשפחות החד-הוריות, לתת עוד מיליארד שקל הטבה, שהיא לא סוציאלית כמובן, מה פתאום, היא – מה שנקרא – לעידוד המשק. אז בוא ניתן, אם זה כל כך טוב, למה לא נוסיף 2 מיליארדי שקל להורדת עלות העבודה? נעשה טובה למשק ואז לא יהיו לך טענות על זה שמישהו מקבל את זה שלא לצורך.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה רוצה להשיב?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא.

היו"ר ע' עלי:

דקה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת ויינשטיין, דקה, ובזה נגמר העניין וניגשים להצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מצטער מאוד שחברת הכנסת גוז'נסקי – – –

היו"ר ע' עלי:

למען ההגינות, למען האיזון, רציתי שתשיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

חברת הכנסת גוז'נסקי וחבר הכנסת טמקין אינם מבחינים בין שני סוגים של מסים שהתוצאה שלהם היא שונה בהכרח. הם מדברים על מיסוי – אתם מתכוונים לביטוח לאומי – על המעבידים שהם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

איזה מיסוי? מדברים על סובסידיה. פוטרים אותם מתשלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלחי לי, גברתי, לא נותנים להם כסף, פוטרים אותם מתשלום – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ע' עלי:

גברתי, חברת הכנסת גוז'נסקי, רבותי, תסלחו לי רגע. אני עשיתי את הסידור הזה כדי שלא תהיינה צעקות ונשמע זה את זה. אני מבקש לא להפריע.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מתנצלת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם יודעים יפה מאוד שאני יודע בדיוק במה הדברים אמורים. מדובר על כסף שהוא חלק מעלויות הגורמים המשתתפים בייצור התוצר הלאומי במדינת ישראל. זה סוג מסוים של תשלום. תשלום מס הכנסה שאתם הזכרתם, אם הוא יהיה גבוה מדי הוא ישפיע על כך שאנשים ירצו או לא ירצו לייצר ולהגדיל את התוצר הלאומי הגולמי. לכן זה סוג אחד של מסים.

מה שאני אומר הוא, שזה מס שמוטל על אלה שמקבלים קצבאות והם בעלי הכנסה גבוהה ממילא. לכן אין לזה קשר, זה לא ישפיע מבחינת המוטיבציה והיכולת להגדיל את התוצר הלאומי הגולמי.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים מיד.

המטרה של כולנו – להגדיל את התוצר הלאומי הגולמי – תביא לכך שבאותו אחוז של מיסוי, באותו נטל של מיסוי אפשר יהיה לקבל תקציבי רווחה יותר גדולים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, דקה.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

רבותי, מספיק עם הוויכוחים. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כדאי שנזכור, אני בעיקר מדבר אל עמיתי משמאל, שבמסים אתה לא יכול להשיג צדק. מסים בחלקם לא נועדו להשיג צדק. הנה, בממשלות שמאל בשנות ה-50 וה-60 אמרו למיליארדרים: בואו לארץ, תשקיעו מהונכם למען עבודה ועובדים ותשלמו רק 20% מס, בעוד כל אזרח החל מ-1,000 שקל כבר שילם מס. מדוע אמרנו זאת? כי אמרנו שאנחנו לא מחפשים צדק עם אותם מיליארדרים, אנחנו רוצים להניע את הכלכלה. לכן, לפעמים אנחנו מטילים מסים נמוכים כדי להניע את הכלכלה. גם עלות עבודה – כשאמרנו שאנחנו נותנים למעסיקים מיליארדים, אנחנו נתנו את זה כדי להניע את המשק. והראיה, ממדי האבטלה צומצמו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו פוטרם אותם מתשלום ביטוח לאומי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לכן אני מציע, שנבחן את המסים לא רק לפי אמות מידה של צדק. אני יכול לתת – אדוני היושב-ראש, אני מייד מסיים – עשרות דוגמאות שבהן אנחנו מטילים מסים, החברה הישראלית, לא לפי אמות מידה של צדק אלא כדי להשיג מטרות כלכליות. אני מצפה שגם להבא, גם אם תהיינה ממשלות שמאל ורק של שמאל, הן ייתנו לאותם מיליארדרים הנחות במס כדי שיבואו וישקיעו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אפילו הפנסיונרים כבר סגרו את הטלוויזיה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת חיים דיין, אתה רוצה להשיב או שניגש להצבעה?

חיים דיין (צומת):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ע' עלי:

אם אתה רוצה להשיב, תעלה בבקשה לדוכן.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הוא הבטיח שידבר רק דקה.

היו"ר ע' עלי:

אתה יודע מה, גם כשהוא מוחל על כבודו, כבודו לא מחול. בבקשה.

חיים דיין (צומת):

קודם כול, אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת על התמיכה הרחבה בהצעת החוק ועל חשיבות הדברים. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה ציינת שהחוק הזה ייתן לרווקה מיליונרית עוד תוספת לכיס, ואני אומר לך שלא, כי בנתונים שיש לביטוח הלאומי, מדובר כמעט על 80% או 90%, רוב המקבלות הבטחת הכנסה הן בעיקר משפחות חד-הוריות.

אני רוצה לצטט קטע מעיתון, וגם ביררתי ובדקתי במוסד לביטוח לאומי: "מדובר באוכלוסיות חלשות, אשר על-פי נתוני הביטוח הלאומי תרמו להגדלת היקף החיים מתחת לקו העוני: 66% מילדים של אמהות שלא נישאו חיים מתחת לקו העוני".

מיכאל איתן (הליכוד):

לא זה הנתון. אתה צריך לדעת כמה מעל לקו העוני.

חיים דיין (צומת):

רגע. אם אני מציג לך שיעורים גבוהים כאלה, ובאמת אנחנו מתייחסים לאחוזים קטנים של אותן נשים שמקבלות, אז פה הן לא מקבלות את הבטחת ההכנסה וגם לא זקוקות לאותה קרן.

מיכאל איתן (הליכוד):

השאלה כמה יש מעל קו העוני?

חיים דיין (צומת):

פה מדובר על משפחות חד-הוריות, שמקבלות הבטחת הכנסה. אני גם אהיה מוכן להכניס תיקון בחוק שיתייחס אולי לסל הקניות המפורסם מחודש לחודש ולא יתייחס למשפחות החד-הוריות. אני מקבל את ההצעה שלך. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89) (הגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חיים דיין, בקריאה ראשונה, והעברתה לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה שנייה ושלישית. נא להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 89) (הגדלת הסיוע למשפחות חד-הוריות), התשנ"ד–1994,

לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ובכן, שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. פה-אחד אושרה הצעת החוק והיא עוברת לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, י"ט באדר התשנ"ד, 2 במרס 1994, בשעה 11:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:41.